GĂRZILE DE CORP ALE LUI FRANCISC AL II-LEA, DUCE DE BRETANIA

I

Când, pe la 1502, Anna, ducesă de Bretania şi de două ori regina a Franţei, a conceput planul de a reuni, într-un mausoleu demn de veneraţia pe care le-o purta, trupurile părinţilor ei defuncţi, ea a încredinţat execuţia lui unui artist breton, de mare talent, dar despre care nu avem decât puţine informaţii, Michel Colombe. Ea avea pe atunci douăzeci şi cinci de ani. Tatăl ei, ducele Francisc al II-lea, murise la Coueron în urmă cu paisprezece ani, pe 9 septembrie 1488, nesupravieţuindu-i celei de-a doua soţii, Marguerite de Foix, mama reginei Anna, decât şaisprezece luni. Aceasta se stinsese într-adevâr pe 15 mai 1487.

Mausoleul, început în 1502, n-a fost terminat decât în 1507. Planul este opera lui Jean Perreal. Cât despre sculpturi, care fac din el una din cele mai autentice capodopere ale Renaşterii, ele sunt realizate de Michel Colombe, care a fost ajutat în această muncă de doi dintre elevii săi: Guillaume Regnauld, nepotul său, şi Jehan de Chartres,

„discipolul şi servitorul său“, deşi colaborarea acestuia din urmă nu este cu totul sigură. O epistolă, scrisă pe 4 ianuarie 1511 de Jean Per- real secretarului Margueritei de Bourgogne, cu ocazia lucrărilor pe care această prinţesă le comandase spre execuţie în capela din Brou, ne informează ca „Michel Colombe lucra pentru mine şi avea la mine 20 ecu. Timp de cinci ani“. Munca de sculptură i-a fost plătită cu 1200 ecu, iar mormântul a costat în total 560 de livre[I].

După dorinţa pe care o manifestaseră Marguerite de Bretania şi Francisc al II-lea de a fi înhumaţi în Biserica Carmeliţilor din Nantes, Anna a pus să se edifice aici mausoleul care a luat numele de Mormântul Carmeliţilor, sub care este în general cunoscut şi desemnat. A rămas în acest loc până la Revoluţie, epocă în care, întrucât Biserica Carmeliţilor fusese vândută ca bun naţional, el a fost scos şi păstrat secret de către un amator de artă grijuliu să apere capodopera de vandalismul revoluţionar. După trecerea tulburărilor, a fost reedificat, în 1819, în catedrala Sfântul Petru din Nantes, unde putem să-i admirăm şi astăzi. Când a fost deschis, la ordinul regelui, de Mellier, primarul oraşului Nantes, pe 15 şi 17 octombrie 1727, mormântul boltit, construit sub mausoleul de gală, conţinea trei sicrie: al lui Francisc al II-lea, al Margueritei de Bretania, prima lui soţie, decedată pe 25 septembrie 1449, şi al Margueritei de Foix, a doua soţie a ducelui şi mamă a reginei Anna. Tot aici se găsea o casetă care conţinea un relicvariu „de aur pur şi curat[II]“, în formă de ou, având în vârf coroana regală, acoperit de inscripţii cu litere fin smălţuite şi

---

[1] *Cf.* Abbe G. Durville, *Etudes sur le vieux Nantes,* voi. II, Laflolye Frdres, Vannes, 1915.

[II] Domnul abate G. Durville, autorul lucrării din care am luat aceste detalii, a binevoit să ne trimită o imagine a acestei bizare piese golite, vai!, de conţinutul ei, care face parte din colecţiiile muzeului Th. Dobree din Nantes, al cărui administrator este. „Vă trimit", ne scrie el, „o mică fotografie a acestui preţios relicvariu. Am plasat-o pentru o clipă chiar în locul unde era inima reginei Anna, gândindu-mă că această împrejurare o să vă facă să acordaţi mai mult interes acestui mic suvenir.'[1] II rugăm pe domnul abate Durville sâ binevoiascâ a primi aici cele mai vii mulţumiri pentru pioasa solicitudine şi delicata sa atenţie.

conţinând inima Annei de Bretania, al cărei trup odihneşte în bazilica Saint-Denis.

Printre relatările descriptive pe care diverşi autori ni le-au lăsat despre Mormântul Carmeliţilor, există unele foarte minuţioase. Pentru a oferi o vedere generală asupra operei, preferăm să o alegem pe cea a fratelui Mathias de Saint-Jean, călugăr carmelit din Nantes, care a publicat-o în secolul al XVII-lea.[I]

„Devoţiunea pe care foştii Duci de Bretania au avut-o de mult timp faţă de Preasfânta Fecioară mamă a lui Dumnezeu, protectoare a Ordinului şi a acestei Biserici a carmeliţilor, şi afecţiunea pe care o manifestau pentru călugării acestei Case, i-a făcut să aleagă aici locul Sepulturii lor. Iar regina Anna, dovedindu-şi pietatea şi afecţiunea pentru acest loc, a vrut să ridice aici acest frumos Monument în memoria tatălui său Francisc al II-lea şi a mamei sale Marguerite de Foye.

Este construit sub formă pătrăţoasă, având opt picioare în lăţime şi paisprezece în lungime: e făcut în întregime din marmură fină de Italia, albă şi neagră, din porfir şi alabastru. Corpul este ridicat pe planul *(solul)* Bisericii la şase picioare înălţime. Cele două laturi sunt ornate cu şase nişe, fiecare de două picioare înălţime, al căror fond e din porfir lucrat minuţios, împodobit în jur cu pilaştri din marmură albă, după cele mai exacte proporţii şi reguli de arhitectură, îmbogăţiţi cu maurescuri *(arabescuri)* foarte delicat lucrate; şi toate aceste douăsprezece nişe conţin figurile a doisprezece Apostoli din marmură albă, fiecare având postura sa diferită şi instrumentele pasiunii sale. Cele două capete ale acestui corp sunt ornate cu o arhitectură asemănătoare şi fiecare e împărţit în două nişe asemănătoare cu celelalte. La capătul dinspre Altarul Bisericii sunt puse în aceste nişe figurile Sfântului Francisc din Assisi şi a Sfintei Margareta,

[I] *Le Commerce honorable* etc..., compusa de un locuitor din Nantes. Nantes, Guillaume Le Monnier, 1646, p. 308 - 312.

protectori ai ultimului Duce şi ai Ducesei care sunt îngropaţi aici: şi la celalalt capăt se văd la fel, în nişte nişe, figurile lui Carol cel Mare şi a lui Ludovic Rege al Franţei. Sub cele şaisprezece aşa-zise nişe care înconjoară corpul Mormântului, există tot atâtea concavităţi de formă rotundă cu diametrul de paisprezece degete, al căror fond e de marmură albă sculptată în formă de cochilie şi toate sunt pline de figuri de bocitoare îmbrăcate în haine de doliu, toate în diverse posturi, a căror lucrare este privită cu atenţie de puţine persoane, dar e admirată de toţi cei care o înţeleg.

Acest corp este acoperit cu o tăblie mare din marmură neagra toată dintr-o bucată şi care depăşeşte blocul solid *(masa mormântului)* cu aproape opt degete, de jur împrejur în formă de cornişă, pentru a servi de antablament şi de ornament acestui corp. Deasupra acestei piese sunt, în poziţie culcată, două figuri mari din marmură alba, fiecare de opt picioare lungime, una reprezentându-l pe Duce şi cealaltă pe Ducesă cu hainele şi Coroanele lor Ducale. Trei figuri de îngeri din marmură albă, de trei picioare fiecare, ţin sub capetele acestor figuri nişte pătrate *(perne),* care par să se lase sub povara lor, iar îngerii plâng. La picioarele figurii Ducelui, se afla figura unui Leu culcat reprezentat în mârime naturală, care poartă pe jubă *(coamă)* blazonul armelor de Bretania, iar, la picioarele Ducesei, se află figura unui Ogar, ce poartă şi el la gât armele casei de Foye, pe care arta le însufleţeşte de minune.

Dar cel mai minunat lucru în această încăpere sunt cele patru întruchipări ale Virtuţilor Cardinale, aşezate în cele patru colţuri ale mormântului, făcut din marmură alba, de o înălţime de şase picioare: ele sunt atât de bine sculptate, atât de bine fixate şi atât de naturale, încât localnicii şi străinii mărturisesc că nu vezi nimic mai bine realizat nici printre sculpturile antice din Roma, nici printre cele modeme din Italia, Franţa şi Germania. Figura Dreptăţii este pusă în colţul din dreapta, cum intri, purtând o sabie ridicata în mâna dreaptă şi o carte cu o balanţă în stânga, cu coroana pe cap, îmbrăcată în catifea şi blană,

care sunt însemnele ştiinţei, ale echităţii, severităţii şi majestăţii care însoţesc această virtute.

în partea opusă, în colţul stâng, este figura Prudenţei, care are două feţe opuse una alteia la acelaşi cap: una a unui bătrân cu barbă lungă, cealaltă a unui băietan; în mâna dreaptă *(stângă),* ţine o oglindă convexă pe care o priveşte fix şi în cealaltă un compas: la picioarele ei, pare a fi un şarpe şi aceste lucruri sunt simboluri ale preţuirii şi înţelepciunii cu care această virtute purcede în acţiunile ei.

în unghiul drept al părţii de sus, este figura Forţei, îmbrăcată într-o tunică de zale *(armură)* şi cu un coif pe cap; cu mâna stângă, susţine un turn din crăpăturile căruia iese un şarpe *(un dragon)* pe care ea îl sugrumă cu mâna dreaptă, ceea ce marchează vigoarea de care această virtute se foloseşte în adversităţile lumii pentru a împiedica violenţa sau a suporta greutatea.

în colţul opus este figura Cumpătării purtând o robă lungă, încinsă cu un cordon: în mâna dreaptă, ţine un orologiu şi în cealaltă o zăbală de căpăstru, hieroglifa a regulii şi a moderaţiei pe care această virtute le pune în pasiunile omeneşti.[41]

Elogiile pe care fratele Mathias de Saint-Jean le aduce acestor gărzi de corp ale lui Francisc al II-lea, reprezentate prin Virtuţile Cardinale ale lui Michel Colombe[I], ne par perfect meritate.

„Aceste patru statui", zice de Caumont[II], „sunt admirabile ca graţie şi simplitate. Drapajele sunt făcute cu o rară perfecţiune şi în fiecare figură se observă o individualitate frapantă, deşi toate patru sunt la fel de nobile şi frumoase.[11]

Aceste statui, care poartă amprenta celui mai pur simbolism, păstrătoare ale tradiţiei şi ştiinţei străvechi, vor face obiectul special al studiului nostru.

[I] Michel Colombe, născut la Saint-Pol-de-Leon în 1460, avea în jur de patruzeci şi cinci de ani când le-a executat.

[II] Arcisse de Caumont, *Coursd'Antiquites monumentales,* 1841; partea a şasea, p. 445.

II

Cu excepţia Dreptăţii, Virtuţile cardinale nu mai sunt reprezentate cu atributele singulare care dau figurilor străvechi caracterul lor enigmatic şi misterios. Sub presiunea concepţiilor mai realiste, simbolismul s-a transformat. Artiştii, abandonând orice idealizare a gândirii, preferă naturalismul; ei restrâng la maximum expresia atributelor şi facilitează identificarea personajelor alegorice. Dar, perfecţionându-şi procedeele şi apropiindu-se mai mult de formulele modeme, ei au dat, în mod inconştient, o lovitură mortală adevărului tradiţional. Căci ştiinţele antice, transmise sub vălul a diverse embleme, ţin de *Paleografie* şi se prezintă înzestrate cu o *dublă semnificaţie*, una aparentă, lesne de înţeles de către toţi (exoterism) şi alta ascunsă, accesibilă doar iniţiaţilor (ezoterism). Precizând simbolul, limitat la funcţia sa pozitivă, normală şi definită, individualizându-1 într-atât încât să fie exclusă orice idee conexă sau relativă, îl despuiem de acest sens dublu, de expresia secundă care constituie tocmai valoarea didactica şi esenţială pe care o poartă. Anticii reprezentau *Dreptatea, Şansa şi Iubirea*, cu ochii legaţi. Pretindeau ei oare că exprimă doar cecitatea uneia şi orbirea celorlalte? N-am putea descoperi în atributul legăturii oculare o raţiune specială a acestei obscurităţi artificiale şi fără îndoială necesare? Pentru a o recunoaşte cu uşurinţă, ar fi suficient să ştim că aceste figuri, supuse de obicei vicisitudinilor umane, aparţin totodată şi tradiţiei ştiinţifice. Şi chiar ne-am da seama că sensul ocult se dovedeşte de o claritate superioară celei obţinute prin analiza directă şi lectura superficială. Când poeţii povestesc că Saturn, tată al zeilor, îşi devora copiii, se crede, după cum susţine *Enciclopedia*, că „o asemenea metamorfoză serveşte la caracterizarea unei epoci, a unei instituţii etc., ale cărei circumstanţe sau rezultate devin fatale chiar pentru cei care ar fi trebuit să nu culeagă decât beneficii de pe urma lor". Dar, dacă substituim acestei interpretări generale raţiunea pozitivă şi ştiinţifică ce constituie fondul legendelor şi miturilor, adevărul iese imediat la iveală, luminos şi evident. Hermetismul ne învaţă că Saturn,

> reprezentant simbolic al primului metal terestru, generator al celorlalte, este de asemenea dizolvantul lor unic şi natural; or, cum orice metal dizolvat se asimilează dizolvantului şi îşi pierde caracteristicile proprii, este exact şi logic să se pretindă că dizolvantul „mănâncă[11] metalul şi că astfel moşneagul cel mitic îşi devorează propriul copil.

Am putea da o mulţime de asemenea exemple de dualitate de sens pe care o exprimă simbolismul tradiţional. Acesta singur e suficient pentru a demonstra că, simultan cu interpretarea morală şi creştină a Virtuţilor cardinale, există o a doua învăţătură, secretă, profană, în mod obişnuit necunoscută, care aparţine domeniului material al achiziţiilor, al cunoştinţelor ancestrale. Astfel vom regăsi, sigilată în forma aceloraşi embleme, armonioasa alianţă dintre Ştiinţă şi Religie, atât de fecundă în rezultate minunate, dar pe care scepticismul zilelor noastre refuză s-o recunoască şi conspiră mereu s-o îndepărteze.

„Tema Virtuţilor", remarcă foarte just Paul Vitry[6], „se constituise în secolul al XlII-lea în arta gotică. Dar, adaugă autorul, în timp ce, la noi, seria lor rămăsese destul de variabilă ca număr, ca ordin şi atribute, ea se fixase de timpuriu în Italia şi se limitase fie la *trei Virtuţi teologice: Credinţa, Speranţa, Mila,* fie cel mai adesea probabil la *patru virtuţi cardinale: Prudenţa, Dreptatea, Forţa, Cumpătarea.* în plus, fusese aplicata devreme la împodobirea monumentelor funerare.

Cât despre modul de a caracteriza aceste *Virtuţi,* el pare aproape înţepenit împreună cu Orcagna şi al său tabernacul Orsanmichele în mijlocul secolului al XlV-lea. *Dreptatea* poartă sabie şi balanţă şi nu variază niciodată. Atributul esenţial al *Prudenţei* este şarpele; i se adaugă uneori una sau mai multe cărţi, mai târziu o oglindă. încă de la origine aproape, printr-o idee similară cu a lui Dante, care îi dăduse *Prudenţei* sale trei ochi, imagierii i-au dat Virtuţii două feţe. *Cumpătarea* îşi pune uneori sabia în teacă, dar cel mai adesea ţine

6

doua vase şi pare sâ amestece apa şi vinul: este simbolul elementar al solidarităţii. în sfârşit, *Forţa* are atributele lui Samson: este înarmată cu un scut şi cu o măciucă; uneori, are o piele de leu pe cap şi un disc reprezentând lumea în mâini, alteori, şi ăsta va fi atributul său definiti v, în Italia cel puţin, poartă coloana întreagă sau spartă...

De altfel, în lipsa marilor monumente, manuscrisele, cărţile, gravurile îşi asumau sarcina de a răspândi tipul Virtuţilor în stil italian şi chiar îl puteau face cunoscut celor care, asemenea lui Colombe, fără îndoială că nu călătoriseră în Italia. O serie de gravuri italieneşti de la sfârşitul secolului al XV-lea, cunoscută sub numele de *Joc de cărţi din Italia,* ne arată, printre reprezentări ale diferitelor condiţii sociale, ale Muzelor, ale zeilor Antichităţii, ale Artelor liberale etc., şi nişte figuri ale *Virtuţilor,* ele au exact aceleaşi atribute pe care le-am descris mai înainte... Avem aici un specimen foarte ciudat din acele documente care au putut fi aduse de oameni ca Perreal, care participaseră la expediţii, documente care au putut sâ circule prin ateliere şi sâ furnizeze teme, aşteptând ca ele sâ impună un stil nou.

Acest limbaj simbolic, de altfel, nu era greu de înţeles la noi; el era în întregime conform cu spiritul alegoric al secolului al XV-lea. Pentru a ne da seama, e suficient să ne gândim la *Romanul Trandafirului* şi la toată literatura care s-a născut din el. Miniaturiştii ilustraseră din abundenţă aceste lucrări şi, în afara alegoriilor privitoare la Natură, la Plăcere şi la Aparenţa înşelătoare, arta franceză nu ignora cu siguranţă seria Virtuţilor, deşi aceasta n-a fost o temă la fel de frecvent folosită ca în Italia."

Totuşi, fără a nega cu totul câteva influenţe italiene în splendidele figuri ale Mormântului Carmeliţilor, Paul Vitry evidenţiază caracterul nou, esenţialmente francez, pe care Michel Colombe avea să-i dea elementelor ultramontaniste[7] aduse de Jean Perreal. „Chiar admiţând[8], continuă autorul, „că au împrumutat ideea de bază de la

[7] (Jltramontanism - curent extremist în cadrul catolicismului medieval care nu admitea unele libertăţi organizatorice ale Bisericii Catolice Franceze fată de Papă (n. tr.).

mormintele italiene, Perreal şi Colombe n-aveau sâ accepte fârâ modificări aceasta temă a Virtuţilor cardinale.[9] Intr-adevăr, *„Cumpătarea* va purta în mâini un orologiu şi o zăbală cu căpăstrul ei în locul celor două vase pe care i le dăduseră în mod curent italienii. Cât despre *Forţă,* înarmată şi cu coif pe cap, în locul coloanei, va ţine un turn, un soi de donjon crenelat, de unde smulge cu violenţă un dragon care se zbate. Nici la Roma, nici la Florenţa, nici la Milano, nici la Como (poarta de sud a catedralei), nu ştim să existe nimic asemănător.[11]

Dar, dacă putem recunoaşte cu uşurinţă, în monumentul funerar de la Nantes, ce anume le aparţine maeştrilor Perreal şi Colombe, este mai dificil sa descoperim până unde se poate întinde influenţa personală, voinţa proprie a fondatoarei. Căci nu putem crede ca ea sâ fi fost, timp de cinci ani, dezinteresată de o operă la care ţinea din toată inima. Regina Anna, această graţioasă suverană pe care poporul, în naiva sa afecţiune, o numea familiar „buna ducesă în saboţi de lemn[11], a cunoscut oare importanţa ezoterică a gardienilor mausoleului ridicat în memoria părinţilor săi? Rezolvăm cu plăcere această chestiune răspunzând afirmativ. Biografii ei ne asigură că era foarte instruită, înzestrata cu o vie inteligenţa şi cu o clarviziune remarcabilă. Biblioteca sa părea impresionantă pentru epoca aceea. „Potrivit singurului document[11], ne spune Le Roux de Lincy[10], „pe care am putut să-i descopăr cu privire la ansamblul bibliotecii formate de Anne de Bretania *(Index al socotelilor cheltuielilor din 1498),* găseai în ea cărţi manuscrise şi tipărite în latină, franceză, italiană, greacă şi ebraică. O mie o suta patruzeci de volume, cumpărate de la Na- poli de Carol al VUI-lea, îi fuseseră donate reginei... Ai fi mirat poate să vezi figurând în colecţia reginei ducese lucrări în greacă şi în ebraică, dar nu trebuie uitat că ea studiase cele două limbi savante şi spiritul ei avea un caracter deosebit de serios.“ Ne este zugrăvită ca fiind interesată de conversaţia cu diplomaţii, cărora le răspundea

---

Charles VIII etLouisXII, Paris, L. Curmer, 1860, voi. II, p. 34.

[10] Le Roux de Lincy, *Vie delaReine Anne deBretagne, femme des Rois de France*

ca plăcere în propria lor limbă, ceea ce ar justifica o educaţie poliglotă foarte îngrijită şi, de asemenea, fără îndoială posesia cabalei hermetice, a *ştiinţei vesele (gay-sgavoir)* sau a *ştiinţei duble.* Ii va fi frecventat oare pe savanţii reputaţi ai vremii şi, printre ei, pe alchimiştii contemporani? Ne lipsesc informaţiile în această privinţă, deşi pare dificil de explicat de ce marele şemineu din salonul conacului Lallemant poartă hermina Annei de Bretania şi porcul spinos al lui Ludovic al XH-lea, dacă nu vrem să vedem în asta o mărturie a prezenţei lor în locuinţa filosofalâ din Bourges. Oricum ar sta lucrurile, averea ei personală era considerabilă. Piesele de orfevrerie, lingourile de aur, gemele preţioase formau o comoară aproape inepuizabila. Abundenţa unor asemenea bogăţii facilita în mod straniu exerciţiul unei generozităţi devenite repede populare. Cronicarii ne arată că îl plătea bucuroasă, printr-un diamant, pe bietul menestrel care o distrase pentru câteva clipe. Cât despre livreaua servitorilor ei, aceasta era în culorile hermetice alese de ea: negru, galben şi roşu, înainte de moartea lui Carol al VlII-lea şi numai cele două extreme ale Operei, negru şi roşu, după aceasta perioadă. în sfârşit, ea a fost prima regină a Franţei care, rupând-o în mod hotărât cu obiceiul de până atunci, a purtat doliu *în negru* după soţul ei, în vreme ce tradiţia le obliga pe suverane să poarte *alb.*

Virtutea noastră are fruntea încinsă cu o *coroană* ducală, ceea ce a lăsat să se creadă că reproducea trăsăturile Annei de Bretania; sabia pe care o ţine cu mâna dreaptă are mânerul ornat cu un soare strălucitor; în fine, şi asta e ceea ce o caracterizează în primul rând, ea apare aici *dezvăluită.* Peplul care o acoperea în întregime i-a alunecat de pe corp; reţinut de proeminenţa braţelor, el dublează mantia în partea ei inferioara. Chiar şi spada şi-a părăsit teaca de brocart, pe care o vedem acum atârnată de vârful lamei (imaginea XXXIV).

Cum esenţa însăşi a dreptăţii şi raţiunea ei de a fi cer ca ea sâ nu aibă nimic de ascuns şi cum căutarea şi manifestarea adevărului o obliga să se arate tuturor în deplina lumină a echităţii, *vălul,* retras pe jumătate, trebuie în mod necesar sâ dezvăluie individualitatea secreta a unei a doua figuri, ascunsă cu dibăcie sub forma şi atributele celei dintâi. Această a doua figură nu este alta decât *Filosofia.*

în Antichitatea romană, se numea *peplum* (în greceşte *nenAoc,* sau 7t£7iAa) un voal ornat cu broderie cu care era îmbrăcata statuia Minervei, fiica lui Jupiter, singura zeiţă a cărei naştere a fost miraculoasă. Legenda spune, într-adevâr, că *ea a ieşit înarmată până-n dinţi din creierul* tatălui său, căruia Vulcan, la porunca stăpânului Olimpului, îi despicase ţeasta. De aici numele său elenic de Atena - A0r]va, format din a, privativ, şi TL0r]vr|, *doica, mamă,* însemnând *născuta fără mamă.* Personificare a înţelepciunii, sau Cunoaştere a lucrurilor, Minerva trebuie să fie privită ca gândirea divina şi creatoare, materializata în toată natura, latentă în noi ca şi în tot ce ne înconjoară. Dar de o haina feminină, de un *voal de femeie* (KaAu|j|aa) e vorba aici şi acest cuvânt ne furnizează o altă raţiune a peplului simbolic. KaAi'Mua vine de la KaAu7ixo), *a acoperi, a înfăşură, a ascunde,* care a format icoÂUc, *boboc de trandafir, floare,* şi, de asemenea, KaAutjxo, numele grecesc al nimfei Calipso, regină a insulei mitice Ogiria, pe care elenii o numesc Qyimoc, termen vecin cu Oyima, care are sensul de *antic* şi de *mare.* Regăsim astfel *roza mistică* a Marii Opere, mai cunoscută sub numele de *piatră filosofală.* Astfel că e uşor sâ sesizezi legătura existenta între expresia voalului şi cea a *rozelor*

XXXIV. CATEDRALA DIN NANTES - MORMÂNTUL LUI FRANCISC AL II-LEA. Cele patru Virtuţi Cardinale: Dreptatea

şi a *perlelor* care ornează tunica de blană, fiindcă această piatră mai este numită şi *perlă preţioasă (Mărgărită pretiosa).* „Alciat", ne arată Fr. Noel, „reprezintă *Dreptatea* sub chipul unei fecioare purtând *coroană* din *aur* şi tunică *albă,* acoperită cu o amplă draperie din *purpură.*

Privirea ei este blândă şi înfăţişarea modestă. Poartă pe piept un *giuvaer de preţ, simbol al preţului său inestimabil,* şi ţine piciorul stâng pe o *piatră pătratâ."* Nici că s-ar putea descrie mai bine dubla natură a

Magisterului, culorile lui, înalta valoare a acestei *pietre cubice,* pe care întreaga Filosofie o poartă, ascunsă pentru vulg, sub trăsăturile *Dreptăţii.*

Filosofia îi conferă consoartei o mare putere de investigare. Ea îi permite să pătrundă în intimitatea lucrurilor, pe care le tranşează ca şi cu *sabia,* descoperind în ele prezenţa acelui *spiritus mundi* de care vorbesc maeştrii clasici, care îşi are centrul în *soare* şi îşi datorează virtuţile şi mişcarea strălucirii astrului. Ea îi mai dă cunoaşterea legilor generale, a regulilor, a ritmului şi a măsurilor pe care natura le respectă în elaborarea, evoluţia şi perfecţiunea lucrurilor create *(balanţă).* Ea stabileşte, în sfârşit, posibilitatea dobândirii ştiinţelor pe baza observaţiei, a meditaţiei, a credinţei şi a învăţăturii scrise *(carte).* Prin aceleaşi atribute, această imagine a Filosofiei ne informează, în al doilea rând, despre punctele esenţiale ale muncii Adeptului şi proclamă necesitatea lucrului *manual* impus cercetătorilor care doresc să dobândească noţiunea pozitivă, dovada incontestabilă a realităţii ei. Fără cercetări tehnice, fără încercări frecvente şi experienţe repetate, nu poţi decât să te rătăceşti într-o ştiinţă ale cărei cele mai bune tratate ascund cu grijă principiile fizice, aplicarea lor, materialele şi durata. Aşadar, acela care se pretinde filosof şi nu vrea *să muncească* de teama carbonului, a oboselii şi a cheltuielii, acela trebuie privit drept cel mai vanitos dintre ignoranţi sau cel mai neruşinat dintre impostori. „Pot depune mârturie“, a zis Augus- tin Thierry, „cine nu va fi suspect pentru mine: există pe lume ceva care valorează mai mult decât plăcerile materiale, mai mult decât averea, mai mult chiar decât sănătatea, şi anume devotamentul faţă de ştiinţâ.“ Activitatea înţeleptului nu se măsoară în rezultate de propagandă speculativă; ea se controlează lângă cuptor, în singurătatea şi liniştea laboratorului, nu în altă parte: ea se manifestă fără reclamă ori vorbărie, prin studiul atent, observaţia precisă şi perseverentă a reacţiilor şi fenomenelor. Cine acţionează altfel va

verifica mai devreme sau mai târziu maxima lui Solomon *(Pilde,* XXI, 25) care zice că „poftele leneşului îl omoară, pentru că nu vrea să lucreze cu mâinile". Adevăratul savant nu se dă înapoi din faţa niciunui efort; el nu se teme de suferinţă pentru că ştie care e preţul ştiinţei şi că ea singură îi arată „cum să înţeleagă un proverb şi o pildă, cuvintele înţelepţilor şi enigmele lor" (*Pilde* I, 6).

în ceea ce priveşte valoarea practică a atributelor destinate *Dreptăţii,* care se referă la munca hermetică, discipolul va descoperi prin experienţă că energia *spiritului universal* îşi are semnătura sa pe spadă şi că spada are corespondenţa ei în *soare,* care animă şi modifică perpetuu toate substanţele corporale. El este unicul agent al metamorfozelor succesive ale materiei originale, subiect şi fundament al Magisterului. Prin el, mercurul se preschimbă în sulf, sulful în Elixir şi Elixirul în Remediu, primind atunci numele de *Coroană a înţeleptului,* pentru că această tripla mutaţie confirmă adevărul învăţăturii secrete şi consacră gloria fericitului său artizan. Posedarea sulfului arzător şi multiplicat, mascat sub termenul de *piatră filosofală,* este pentru Adept ceea ce este tiara pentru papă şi coroana pentru monarh: emblema majoră a suveranităţii şi a înţelepciunii.

Am avut de nenumărate ori ocazia de a explica sensul *cărţii deschise,* caracterizate prin soluţia radicală a corpului metalic, care, abandonându-şi impurităţile şi cedându-şi sulful, devine aşa-zis *deschis.* Dar aici se impune o remarcă. Sub numele de *liber* şi sub imaginea *cărţii,* adoptate pentru a califica materia deţinătoare a dizolvantului, înţelepţii au înţeles să desemneze *cartea închisă,* simbol general al tuturor corpurilor brute, minerale sau metale, aşa cum ni le furnizează natura sau cum le livrează industria umană comerţului. Astfel, mineralele extrase din zăcământ, metalele ieşite din fontă, sunt exprimate hermetic printr-o *carte închisă* sau *sigilată.* La fel, aceste corpuri supuse lucrării alchimice, modificate prin aplicarea de procedee oculte, se traduc în iconografie cu ajutorul *cărţii deschise.* în practică, este aşadar necesar să extragem mercurul cărţii închise, care este subiectul nostru primar, ca să-i obţinem *viu* şi *deschis,* dacă vrem ca, la

rândul lui, să poată *să deschidă metalul* şi să facă viu sulful inert pe care îl conţine. Deschiderea primei cărţi o pregăteşte pe a celei de-a doua. Căci există, ascunse sub aceeaşi emblemă, două cărţi închise (subiectul brut şi metalul) şi două cărţi deschise (mercurul şi sulful), deşi aceste *cărţi hieroglifice* nu sunt în realitate decât una, fiindcă metalul provine din materia iniţiala şi sulful îşi ia originea din mercur.

Cât despre *balanţă,* aplicată pe carte, ar fi suficient să se noteze că ea traduce necesitatea greutăţilor şi a proporţiilor pentru a se crede că nu e nevoie să se spună mai mult. Dar această imagine fidelă a ustensilei care serveşte la cântăriri şi căreia chimiştii îi atribuie un loc onorabil în laboratoarele lor ascunde, totuşi, o arcană de mare importanţa. Este motivul care ne obligă să dâm socoteala şi să arătăm pe scurt ce anume tăinuieşte balanţa sub aspectul colţuros şi simetric al formei sale. Când filosofii analizează raporturile ponderale ale materiilor între ele, ei înţeleg să vorbească despre o parte sau alta a unei duble cunoaşteri ezoterice: cea a *greutăţii naturale* şi cea a *greutăţii artei*[11]. Din nefericire, înţelepţii, spune Solomon, ascund ştiinţa; constrânşi să rămână în limitele strâmte ale jurământului lor şi respectând disciplina acceptată, ei se feresc să arate vreodată clar prin ce diferă cele două secrete. Vom face în aşa fel să mergem mai departe decât ei şi vom spune, cu toată sinceritatea, că greutăţile artei sunt aplicabile exclusiv la corpurile distincte, susceptibile de a fi cântărite, în timp ce greutatea naturală se referă la proporţiile relative ale componenţilor unui corp dat. Astfel că, descriind cantităţile reciproce de materii diverse, în vederea amestecării lor regulate şi convenabile, autorii vorbesc efectiv de *greutăţile artei-,* dimpotrivă, dacă e vorba de valorile cantitative în sânul unei combinaţii sintetice şi radicale - precum cea a sulfului şi mercurului originare unite în mercurul filosofic -, *greutatea naturală* e cea luata atunci în considerare. Şi vom

[11] „în momentul în care magnetul îşi reînnoise a treia oară greutăţile, Atalanta i-a acordat recompensa învingătorului său." (MichaelisMaieri,Afa/anteFiig/ens. Oppenheimii, 1618, *Epigramma authoris.)*

adăuga, pentru a elimina orice confuzie din mintea cititorului, că, dacă greutăţile artei sunt cunoscute de artist şi determinate riguros de el, în schimb, *greutatea naturală este întotdeauna ignorată,* chiar şi de cei mai mari maeştri. Acesta este un mister cunoscut numai de Dumnezeu şi a cărui înţelegere rămâne inaccesibila omului.

Opera începe şi se termină prin greutăţile artei; astfel, alchimistul, pregătind calea, incita natura sâ înceapă şi sâ perfecţioneze marea lucrare. Dar, între aceste două extremităţi, artistul n-are de ce să se folosească de balanţa, greutatea naturală intervenind singură. Dovadă câ fabricarea mercurului comun, cea a mercurului filosofic, operaţiunile cunoscute sub numele de îmbăieri etc. se fac fără a fi posibil sâ se ştie - nici măcar cu aproximaţie - care sunt cantităţile reţinute sau descompuse, care este coeficientul de asimilare a bazei, ca şi proporţia spiritelor. E ceea ce Cosmopolitul lasă să se înţeleagă atunci când spune că mercurul nu ia mai mult sulf decât poate absorbi sau reţine. Cu alte cuvinte, proporţia materiei asimilabile, depinzând direct de energia metalică proprie, rămâne întotdeauna variabilă şi n-ar putea fi evaluata. Orice lucrare este supusă, aşadar, calităţilor, naturale sau dobândite, atât ale agentului, cât şi ale subiectului iniţial. Or, chiar presupunând câ agentul obţinut are un maximum de virtute - ceea ce se întâmplă foarte rar -, materia bazică, aşa cum ne-o oferă natura, este foarte departe de a fi în mod constant egalâ şi asemănătoare cu ea însăşi. Vom spune apropo de asta, întrucât am verificat adesea efectul, câ afirmaţia unor autori fondată pe anumite particularităţi externe - pete galbene, efloresoenţe, plăci sau puncte roşii - nu merită nicicum să fie luată în considerare. Mai degrabă regiunea miniera ar putea să furnizeze câteva indicaţii asupra calităţii căutate, deşi mai multe eşantioane prelevate din masa aceluiaşi zăcământ prezintă adesea diferenţe notabile între ele.

Aşa se explică, fără a recurge la influenţe abstracte ori la intervenţii mistice, de ce piatra filosofalâ, în ciuda unei munci regulate, conformă cu necesităţile naturale, nu lasă niciodată în mâinile muncitorului un corp de putere egală, de energie transmutantâ în raport direct şi constant cu cantitatea de materii puse în aplicare.

Iată, după părerea noastră, capodopera lui Michel Colombe şi

piesa capitala a Mormântului Carmeliţilor. „Numai ea singură", scrie Leon Palustre[12], „această statuie a *Forţei* ar fi suficientă pentru gloria unui om şi, contemplând-o, nu-ţi poţi stăpâni o vie şi profundă emoţie.“ Maiestuozitatea atitudinii, nobleţea expresiei, graţia gestului - pe care l-ai dori mai viguros - sunt tot atâtea caracteristici revelatoare a unei stăpâniri desăvârşite, a unei incomparabile iscusinţe de execuţie.

Purtând pe cap un coif plat, cu bot de leu în vârf, îmbrăcată cu o armură fin cizelată, *Forţa* ţine în mâna stângă un turn şi, cu dreapta, smulge din el - nu un şarpe cum menţionează majoritatea descrierilor -, ci un dragon înaripat, pe care îl sugrumă. O mantie amplă cu franjuri lungi, ale cărei cute atârnă pe antebraţe, formează o buclă prin care e trecut unul din capete. Această mantie care, în spiritul artei statuare, trebuia sâ acopere emblematic Virtutea, vine să confirme ceea ce am spus mai înainte. La fel ca şi *Dreptatea, Forţa* apare dezvăluita (imaginea XXXV).

Fiică a lui Jupiter şi a lui Themis, soră a Dreptăţii şi a Cumpătării, anticii o venerau ca pe o divinitate, fără să-i împodobească, totuşi, imaginile cu atributele neobişnuite pe care i le prezentăm astăzi. In Antichitatea greacă, statuile lui Hercule, cu măciuca eroului şi pielea leului din Nemeea, personificau în acelaşi timp forţa fizică şi forţa morală. Egiptenii o reprezentau printr-o femeie de constituţie puternică, având două coame de taur pe cap şi un elefant lângă ea. Modernii o exprimă în moduri foarte diverse. Botticelli o vede ca pe o

---

[12]Leon Palustre, *Les Sculptures franţais de la Renaissance: Michel Colombe. Gazette des Beaux-Arts,* 2e periode, voi. XXIX, mai-iunie 1884.

de o coroana de laur şi ţinând în mână un mănunchi de săgeţi, în timp ce la picioarele ei sunt coroane şi sceptre. Anguier, într-un basorelief al mormântului lui Henric de Longueville (Luvru), defineşte *Forţa* servindu-se de un leu care devorează un mistreţ. Coysevox

femeie foarte robustă, așezată pe tron; Rubens îi adaugă un scut cu figură de leu sau o prezintă urmată de un leu. Gravelot o arată strivind vipere, cu o blană de leu aruncată pe umeri, cu fruntea încinsă

XXXVI. Catedrala din Nantes - Mormântul lui Francisc al II-lea.
Cele patru Virtuți Cardinale: Forța

(balustrada curţii de marmură de la Versailles) o acoperă cu o blană de leu şi o pune să poarte o ramură de stejar într-o mână şi baza unei coloane în cealaltă. în fine, printre basoreliefurile care decorează peristilul bisericii Saint-Sulpice, *Forţa* este figurată înarmată cu o sabie strălucitoare şi cu scutul Credinţei.

în toate aceste figuri, ca şi în multe altele a căror enumerare ar fi plictisitoare, nu găsim nicio analogie, în privinţa atributelor, cu cele ale lui Michel Colombe şi ale sculptorilor vremii sale. Frumoasa statuie de la Mormântul Carmeliţilor capătă, din acest motiv, o valoare specială şi devine pentru noi cea mai bună transpunere a simbolismului ezoteric.

Nu putem nega firește că tumul, atât de important în fortificaţiile medievale, are un sens clar definit, deşi noi n-am putut descoperi nicâieri vreo interpretare a lui. Cât despre dragon, se cunoaşte mai bine dubla lui expresie: din punct de vedere moral şi religios, este transpunerea spiritului răului, demon, diavol sau Satan; pentru filosof şi alchimist, a reprezentat întotdeauna materia primară, volatilă şi dizolvantă, numită şi *mercur comun.* Din punct de vedere hermetic, putem deci considera tumul ca învelişul, refugiul, adăpostul protector - mine- ralogiştii ar spune „ganga“ sau „mina de suprafaţă" - al dragonului mercurial. Aceasta este, de altfel, semnificaţia cuvântului grecesc ttuovoc, *turn, adăpost, refugiu.* Interpretarea ar fi şi mai completă dacă i-am asimila artistului femeia care scoate monstrul din vizuina lui şi gestul ei mortal pentru atingerea scopului pe care probabil şi I-a propus în aceasta grea şi periculoasă operaţiune. Astfel, am putea cel puţin sâ găsim o explicaţie satisfăcătoare şi adevărată în practică a subiectului alegoric servind la evidenţierea laturii ezoterice a *Forţei.* Dar ar trebui să presupunem că este cunoscuta ştiinţa secretă la care se referă aceste atribute. Or, statuia noastră îşi propune ea însăşi să ne informeze totodată despre semnificaţia simbolică şi despre ramurile conexe a tot ce înseamnă înţelepciune, figurată prin ansamblul Virtuţilor cardinale. Dacă l-am fi întrebat pe marele iniţiat care a fost Franşois Rabelais care era opinia lui, acesta ar fi răspuns cu

siguranţă,

prin vocea lui Epistemon[13], că *turn de fortificaţie sau de cetate (cha- teau-fort)* este ca şi cum ai spune *tur(n) de forţă* ; şi tur(n)ul de forţa presupune „curaj, înţelepciune şi putere: curaj, deoarece exista pericol; înţelepciune, întrucât e necesar să fie dobândite două cunoaşteri; putere, căci cine nu poate nu trebuie să întreprindă nimic.“ Pe de altă parte, Cabala fonetică, aceea care face din cuvântul francez *tour* (turn, tur) echivalentul grecescului xouooc, vine să completeze *semnificaţia pantagruelică a tur(n)ului de forţa[14].* Intr-adevăr, xouooş este pus şi folosit pentru xo oooc; xo *(care, ceea ce),* oooq *(ţintă, termen, scop pe care [i-l propui),* marcând astfel lucrul pe care trebuie să-i aştepţi, ceea ce constituie scopul propus. Se vede ca nimic n-ar putea să convină mai bine expresiei figurate a *pietrei filosofale,* dragon închis în fortăreaţa lui, a cărei extracţie a fost întotdeauna considerată un veritabil *tur de forţă.* Imaginea este, de altfel, grăitoare; căci, dacă avem oarece dificultate în a înţelege cum a putut dragonul, robust şi voluminos, să reziste înghesuit între pereţii strâmtei lui închisori, nu pricepem nici în ruptul capului prin ce miracol trece cu totul printr-o simpla crăpătură de zid. Şi în asta se recunoaşte versiunea minunii, a supranaturalului şi a miraculosului.

Să semnalăm în sfârşit că *Forţa* mai poartă şi alte amprente ale ezoterismului pe care îl reflectă. Cosiţa împletită, numita în greceşte crtiott, este adoptată pentru a figura energia vibratoare, pentru că, la vechile popoare elene, soarele se numea atio. Solzii suprapuşi pe guleraşul armurii sunt cei ai *şarpelui,* altă emblemă a subiectului mercurial şi replică a *dragonului,* solzos şi el. Nişte solzi de peşte,

---

[13]Cuvântul grecesc EmiTTrmarv înseamnă *savant, care este instruit să, abil să*\ rădăcina e7TLcrra|jai, *a şti, a cunoaşte, a examina, a gândi.*

[14] Lucrarea capitala a lui Rabelaîs, *'miitolat&Pantagruel,* este în întregime consacrată expunerii burleşti şi cabalistice a secretelor alchimice, al căror *pantagruelism* acoperă ansamblul şi constituie doctrina ştiinţifica. *Pantagruel* este format din trei cuvinte greceşti: *navTix,* folosit pentru Ttavxr|, *complet, în mod absolut,* vui], *drum,* şi eAr), *lumina solara.* Eroul gigantesc al lui Rabelais exprima, aşadar, *cunoaşterea perfecta a drumului solar,* adică a *căii universale.*

dispuşi în semicerc, decorează abdomenul şi evocă alipirea la corpul uman a unei cozi de *sirenă.* Or, sirena, monstru fabulos şi simbol hermetic, caracterizează unirea sulfului pe cale sâ se nască, şi care este *peştele* nostru, cu mercurul comun, numit *fecioară,* în *mercurul filosofic* sau *sare de înţelepciune.* Acelaşi sens ne este furnizat de *plăcinta regilor,* căreia grecii îi dădeau acelaşi nume ca *lunii*: cr£Ar|vr]. Acest cuvânt, format din rădăcinile *ot:\ac,, strălucire,* şi eAr|, *lumină solară,* fusese ales de iniţiaţi pentru a arăta că mercurul filosofic îşi trage strălucirea din sulf, aşa cum luna îşi primeşte lumina de la soare. Un motiv analog a făcut să-i fie atribuit numele de ctelqtjv, *sirenă*, monstrului mitic rezultat din unirea dintre o femeie şi un peşte; cr£iQr)v, termen contras din ano, *soare,* şi din |ar|vr), *lună,* indică, de asemenea, materia lunară combinată cu substanţa sulfuroasă solară. Este, deci, o traducere identică celei a plăcintei regilor, purtând semnul luminii şi al spiritualităţii - crucea -, mărturie a întrupării reale a razei solare, emanate din tatăl universal, în materia gravă, matrice a tuturor lucrurilor şi *terra inanis et vacua* a Scriiturii.

căpăstru şi bani; cealaltă, o femeie care înmoaie, cu nişte cleşti, un fier roşu într-un vas plin cu cu apă."

în mâna stângă, statuia noastră ţine cutia lucrată cu migală a unui mic orologiu cu greutăţi, un model folosit în secolul al XVI-lea. Cadranele acestor aparate nu aveau decât o singură limbă, aşa cum o dovedeşte frumoasa statuie a epocii. Orologiul, care serveşte la măsurarea timpului, este luat drept hieroglifa timpului însuşi şi este privita, asemenea clepsidrei cu nisip, ca emblema principala a bătrânului Saturn (imaginea XXXVI).

Unii observatori cam superficiali au crezut că recunosc un *felinar* în *orologiu],* uşor de identificat totuşi, al *Cumpătării.* Eroarea n-ar modifica deloc semnificaţia profundă a simbolului, căci sensul felinarului îl completează pe acela al *orologiului.* într-adevăr, dacă felinarul luminează pentru că poartă lumina, orologiul apare ca distribuitor al acestei lumini, care nu este nicidecum primită dintr-odată, ci puţin câte puţin, treptat, în cursul anilor şi *cu ajutorul timpului.* Experienţa, lumina, adevăr sunt sinonime filosofice; or, nimic în afară de vârsta, nu permite dobândirea experienţei, a luminii şi a adevărului. De aceea e reprezentat *Timpul,* singur stăpân al înţelepciunii, sub înfăţişarea unui bătrân, iar filosofii în atitudinea senilă şi obosită de oameni care au trudit mult ca s-o obţină. Această necesitate a timpului sau a experienţei e subliniata de Franşois Rabelais, în *Addenda* la ultimul capitol din cartea a cincea a lui *Pantagruel*: „Când aşadar filosofii voştri, avându-1 pe Dumnezeu călăuză, însoţind vreun *felinar* luminos, se vor apuca să cerceteze cu grijă şi să investigheze (şi din cauza aceste calităţi, Herodot şi Homer sunt numiţi Alphestes[15], adică cercetători şi inventatori), vor găsi ca adevărat răspunsul dat de înţeleptul Thales lui Amasis, regele egiptenilor, atunci când, între- bându-1 acesta în ce lucru mai există cumpătare, el a răspuns: în timp, câci în timp au fost şi prin timp vor trece toate lucrurile latente

[15] în greceşte, aA<pr|cTTr]Q sau cţA<(>i)(m]C înseamnă *inventator, ingenios,* de la aAcpr], *descoperire,* care a dat verbul aAcpavto, *a imagina, a găsi căutând.*

XXXVI. CATEDRALA DIN NANTES - MORMÂNTUL LUI FRANCISC AL II-LEA. Cele patru Virtuţi Cardinale: Cumpătarea

inventate; şi de aceea anticii I-au numit pe Saturn „Timpul", tată al Adevărului, şi pe Adevăr fiu al Timpului. Negreşit vor mai găsi toată ştiinţa lor şi a înaintaşilor lor, care abia dacă e cea mai mică parte din ceea ce este şi ei n-o ştiu."

Dar semnificaţia ezoterică a *Cumpătării* stă în întregime în frâul pe care îl ţine în mâna dreaptă. Cu el, este dirijat *calul*; prin intermediul acestei piese, *călăreţul* îi impune animalului orientarea care îi place. Putem, de asemenea, să privim frâul ca instrumentul indispensabil,

mediatorul plasat între voinţa *călăreţului* şi mersul *calului* spre obiectivul propus. Acest mijloc, a cărui imagine a fost aleasă dintre părţile constituente ale hamaşamentului, este desemnat în hermetism prin numele de *cabală.* Astfel că expresiile speciale ale frâului - hăţurile şi cea de direcţie - permit identificarea şi recunoaşterea, sub o singură formă simbolică, *Cumpătarea* şi *Ştiinţa cabalistică.*

Apropo de această ştiinţă, o remarcă se impune şi o credem cu atât mai fondată, cu cât discipolul neavertizat asimilează cu uşurinţa *Cabala hermetică* sistemului de interpretare alegorica pe care evreii susţin că I-au primit prin tradiţie şi pe care îl numesc *Kabbală.* De fapt, cei doi termeni nu au nimic în comun, în afară de pronunţie. *Kabbala ebraică* nu se ocupă decât de Biblie; ea este, deci, strict limitată la exegeza şi hermeneutica sacre. *Cabala hermetică* se aplică la cărţile, textele şi documentele ştiinţelor ezoterice ale Antichităţii, ale Evului Mediu şi ale vremurilor modeme. în timp ce *Kabbala ebraică* nu este decât un procedeu bazat pe descompunerea şi explicarea fiecărui cuvânt sau a fiecărei litere, *Cabala hermetică,* dimpotrivă, este o *adevărată limbă.* Şi, cum marea majoritate a tratatelor didactice de ştiinţe străvechi sunt redactate în cabală sau utilizează această limbă în pasajele lor esenţiale, cum însăşi marea Arta, potrivii mărturiei lui Arthephius, este în întregime cabalistică, cititorul nu poate pricepe nimic dacă nu posedă măcar primele elemente ale idiomului secret, în *Kabbala ebraică,* trei sensuri pot fi descoperite în fiecare cuvânt sacru; de unde trei interpretări sau kabbale diferite. Prima, numită *Gematria,* presupune analiza valorii numerale sau aritmetice a literelor care compun cuvântul; a doua, numită *Notaiikon,* stabileşte semnificaţia fiecărei litere analizate separat; a treia, sau *Temură* (adică *schimbare, permutare),* foloseşte anumite schimbări de litere. Acest din urmă sistem, care pare să fi fost cel mai vechi, datează din epoca

în care era înfloritoare şcoala din Alexandria şi a fost creat de câţiva filosofi evrei preocupaţi sâ pună de acord speculaţiile filosofilor greci şi orientali cu textele cărţilor sfinte. N-am fi prea surprinşi ca paternitatea sâ-i revină lui Philon Iudeul, care a avut o mare reputaţie la începutul erei noastre, pentru câ el a fost primul filosof menţionat că a încercat sâ identifice o religie adevărată cu filosofia. Se ştie că el a încercat sâ concilieze scrierile lui Platon şi textele ebraice, interpretându-le pe acestea în mod alegoric, ceea ce concorda perfect cu scopul urmărit de kabbala ebraică. Oricum ar sta lucrurile, după lucrările unor autori foarte serioşi, nu i-am putea fixa sistemului evreu o datâ cu mult anterioara erei creştine, chiar dând înapoi punctul de plecare al acestei interpretări până la versiunea grecească a Septuagintei (238 î.H.). Or, cabala hermetică era folosita cu mult timp înaintea acestei epoci de pitagoricieni şi de discipolii lui Thales din Milet (640-560), fondator al şcolii ioniene: Anaximandru, Pherecydes din Syros, Anaximene din Milet, Heraclit din Efes, Anaxagora din Clazomene etc., într-un cuvânt, de toţi filosofii şi savanţii greci, după cum o dovedeşte papirusul de la Leyda.

Ce se ignoră, de asemenea, în general în privinţa *Cabalei* este faptul câ ea conţine şi conservă esenţialul limbii materne a pelasgilor, limbă deformata, dar nu distrusă, în greaca primitivă; limbă mamă a idiomurilor occidentale, şi în special a francezei, a cărei origine pelasgicâ se dovedeşte în mod incontestabil; limbă admirabilă, pe care e suficient s-o cunoşti un pic pentru a regăsi cu uşurinţă, în diversele dialecte europene, sensul real, deviat de timp şi de migraţiile popoarelor, al limbajului original.

Spre deosebire de Kabbala evreiască, creată în întregime cu scopul de a ascunde, fără nicio îndoială, ceea ce textul sacru avea prea clar, Cabala hermetică este o cheie preţioasă, care permite celui care o are sâ deschidă uşile sanctuarelor, a acelor *cărţi închise* care sunt lucrările de ştiinţă tradiţională, sâ le extragă spiritul, sâ le înţeleagă semnificaţia secretă. Cunoscută de Iisus şi de Apostolii săi (din nefericire, probabil câ a provocat prima renegare a Sfântului Petru), Cabala era

folosita în Evul Mediu de către filosofi, savanţi, literaţi, diplomaţi. Cavaleri aparţinând unui ordin sau cavaleri rătăcitori, trubaduri, truveri şi menestreli, studenţi-turişti ai faimoasei şcoli de magie de la Sala- manca, aşa-zişii *Venusbergs* pentru că spuneau că vin de la muntele Venus, discutau între ei în *limba zeilor,* numită şi *gaye-science* sau *gay-sţavoir, ştiinţa veselă,* Cabala noastră hermetică[16]. Ea poartă de altfel numele şi spiritul *Cavaleriei,* al cărei veritabil caracter ne-a fost dezvăluit de scrierile mistice ale lui Dante. Latinescul *caballus* şi grecescul icapaAAqg înseamnă amândouă *cal de povară;* or, Cabala noastră susţine realmente greutatea considerabila, *povara* cunoştinţelor antice şi a *cavaleriei* sau *cabaleriei* medievale, greu bagaj al adevărurilor ezoterice transmise prin ea de-a lungul epocilor. Era limba secretă a *ca- balierilor, călăreţi* sau *cavaleri.* Iniţiaţi şi intelectuali ai Antichităţii, o cunoşteau cu toţii. Ca sâ acceadâ la plenitudinea ştiinţei, şi unii, şi alţii încâlecau metaforic *iapa (cavale),* vehicul spiritual a cărui imagine tip este *Pegas* cel înaripat al poeţilor eleni. Numai el le facilita aleşilor accesul la regiuni necunoscute; el le oferea posibilitatea de a vedea tot şi de a înţelege tot, de-a lungul spaţiului şi al timpului, în eter şi lumină... *Pegas,* în greceşte I [rp/aaoc, îşi trage numele din cuvântul rup/t], *izvor,* pentru că a făcut sâ ţâşnească, se spune, cu o lovitură de picior, apa din fântâna Hippocrene; dar adevărul este de alt ordin. *Cabala* furnizează cauza, dă principiul, dezvăluie *izvorul* ştiinţelor şi de aceea hieroglifa ei animală a primit numele special şi caracteristic pe care îl poartă. A cunoaşte Cabala înseamnă a vorbi limba lui Pegas, *limba calului,* căreia Swift îi indică în mod special, într-una din *Călătoriile* lui alegorice, valoarea reală şi puterea ezoterică.

Limbă misterioasă a filosofilor şi discipolilor lui Hermes, Cabala

---

[16] Aceşti studenţi-calători purtau în jurul gâtului, ca semn de recunoaştere şi afiliaţie, un fileu galben, de lâna sau mătase tricotata, după cum se arată în *Liber Vagabundorum*, apărută pe la 1510, atribuită lui Thomas Mumer sau lui Sebastian Brant, şi în *Schimpf undEmst*, datata 1519.

domină toată didactica din *Ars magna*, așa cum simbolismul îi

îmbrăţişează toată iconografia. Arta şi literatura oferă astfel ştiinţei ascunse sprijinul propriilor resurse şi al capacităţilor lor de expresie. De fapt, şi în ciuda caracterului lor special şi a tehnicii lor distincte, Cabala şi simbolismul împrumută căi diferite pentru a ajunge la acelaşi scop şi pentru a se contopi în aceeaşi învăţătură. Ele sunt cele două coloane de baza, ridicate pe pietrele unghiulare ale fundaţiilor filosofice, care susţin frontonul alchimic al templului înţelepciunii.

Toate idiomurile pot oferi azil sensului tradiţional al cuvintelor cabalistice, pentru că, lipsită de textură şi de sintaxă, Cabala se adaptează cu uşurinţă la orice limbaj, fără a-i altera geniul special. Ea aduce dialectelor constituite substanţa gândirii sale, cu semnificaţia originară a numelor şi a calităţilor. Astfel încât o limbă oarecare rămâne mereu susceptibilă de a o vehicula, de a o încorpora şi, în consecinţă, de a deveni cabalistică prin dubla acceptare a acestei căpetenii.

In afară de rolul său alchimic pur, cabala a servit de mijlocitor în elaborarea mai multor capodopere literare, pe care mulţi diletanţi ştiu să le aprecieze fără a bănui, totuşi, ce comori ascund sub aspectul amuzant, sub farmecul sau nobleţea stilului. Autori precum Homer, Virgiliu, Ovidiu, Platon, Dante sau Goethe au fost toţi mari iniţiaţi. Ei şi-au scris nemuritoarele opere nu atât pentru a lăsa posterităţii nepieritoare monumente ale geniului uman, cât pentru a-i oferi sublimele cunoştinţe ai căror depozitari erau şi pe care trebuiau să le transmită în integralitatea lor. Aşa trebuie să-i judecăm, în afara maeştrilor deja citaţi, pe artizanii minunaţi ai poemelor de cavalerie, ai cântecelor faptelor de vitejie etc., din ciclul *Mesei rotunde* şi al *Graalului.* Aşa trebuie să judecăm operele lui Franşois Rabelais şi pe cele ale lui Cyrano de Bergerac, *Don Quijote* al lui Miguel de Cervantes, *Călătoriile Iui Guliiver* de Swift, *Visul Iui Poliphile* de Francisco Colonna, *Poveştile Mamei Gâşte* de Perrault, *Cântecele Regelui de Navarra* a lui Thibauld de Champagne, *Diavolul predicator,* stranie lucrare spaniola al cărei autor nu-l cunoaştem, şi o mulţime de alte opere care, deşi mai puţin celebre, nu le sunt inferioare acestora nici ca interes, nici ca ştiinţă.

Ne oprim aici cu acest expozeu al Cabalei solare, neprimind licenţa de a face un tratat complet, nici de a arăta care-i sunt regulile. Ne ajunge că am semnalat locul important ocupat de ea în studierea „secretelor naturii" şi necesitatea pentru debutant de a-i găsi cheia. Dar, ca să-i fim utili, în măsura posibilului, vom da, cu titlu de exemplu, versiunea în limbaj clar a unui text cabalistic original al lui Naxagorax[17]. Dorim ca *fiul ştiinţei* să descopere în acest text maniera de a interpreta cărţile sigilate şi sâ ştie să tragă foloase dintr-o învăţătură atât de puţin ascunsă. In alegoria sa, Adeptul s-a străduit sâ descrie calea străveche şi simplă, singura pe care o urmau odinioară bătrânii maeştri alchimişti.

[17] Acest opuscul se află inserat la sfârşitul tratatului lui Naxagoras intitulat *Alchymia denudata.* Am realizat versiunea după o traducere franţuzească manuscrisă a lucrării originale, scrise în limba germană.

Traducere din secolul al XVIII-lea dupâ textul original german al lui Naxagoras

Descriere foarte detaliata a Nisipului de Aur care se află în apropiere de Zwickau, în Misnie, nu departe de Niederhihendorff, şi în alte locuri vecine,

Versiunea în limbaj clar a textului cabalistic al lui Naxagoras

Descriere foarte detaliată a modalităţii de a extrage, de a elibera Spiritul Aurului, închis în materia minerala abjecta, cu scopul de a edifica Templul sacru al Luminii[18] şi de a descoperi alte secrete asemănătoare,

[18]Aşa este numită piatra filosofală, microcosmosul nostru, în raport cu templul de la Ierusalim, figură a universului sau a macrocosmosului.

prin
J.N.V.E.J.E.
ac. 5 Pct. ALC.

1715.

în urmă cu aproape doi ani, un om al acestor mine, printr-o terţă persoana, a intrat în posesia unui mic extras dintr-un manuscris *in-quarto,* gros de un deget, şi care provenea de altfel de la alţi doi călători italieni care se numeau astfel.

A trecut deja mult timp de când acest extras a fost bine examinat de M.N.N., pentru câ ultimul voia să facă mult folosind bagheta magică. In sfârşit, el a reuşit să pună mâna pe ceea ce căuta. Iată extrasul din acest manuscris.

I. Un burg numit Hartsmann-griinn, în apropiere de Zwickau. Sub burg sunt multe seminţe bune. Mina îşi are filoanele aici.

în urma cu aproape doi ani, un muncitor, iscusit în arta metalelor, a obţinut, printr-un al treilea agent[1], un extract[2] din patru elemente, manual obţinute prin unirea a două mercure de aceeaşi coagulări gaibene şi metalul maleabil.

III. Mergând de la Schneeberg la castelul numit Wissemburg, există o mică apă care curge spre munte şi se varsă în Mulde; vizavi de această apă, găseşti un heleşteu lângă râu şi, dincolo de acest heleşteu, există un ochi de apa unde găseşti un marcasit care te poate răsplăti pentru câ te-ai obosit sâ te duci până acolo.

IV. La Kauner-Zehl, pe muntele Gott, la două leghe de Schoneck, există un excelent nisip de aramă.
Steaua Dimineţii. Ea ştie ce caută artistul. Este drumul subteran care duce la aurul galben, maleabil şi pur. Drum greu şi

origine, a căror excelenţă a făcut sâ fie calificate drept romane, şi care s-au numit mereu astfel.

Prin acest extract, cunoscut din Antichitate şi bine studiat de moderni, se pot realiza lucruri mari, cu condiţia sâ fi primit iluminarea Sfântului Duh. Atunci reuşeşti sâ pui mâna pe ceea ce cauţi. Iată tehnica manuală a acestui extract.

I. O scorie pluteşte deasupra amestecului format prin acţiunea focului, particule pure ale Materiei abjecte. Sub scorie, găseşti o apâ friabilă, granuloasâ. Este filonul sau matricea metalică.

II. Aceasta este Piatra Kohl[3], concreţiune a particulelor pure ale bălegarului sau ale Materiei minerale abjecte. Vână friabilă şi granuloasâ, ea se naşte din fier, cositor şi plumb. Ea singură poartă amprenta Razei solare. Ea e artizanul expert în arta de a prelucra oţelul. înţelepţii o numesc tăiat de crevase, de obstacole.

III. Având această piatră, spune Montagne de la Tenaille[1], urcaţi spre Fortăreaţa albă. Este apa vie care cade din corpul dezagregat în pulbere impalpabilă, sub efectul unei trituraţii naturale comparabilă cu cea a Pietrei de moară. Această apă vie şi albă se aglomerează în centru într-o piatră cristalină, de culoare asemănătoare fierului cositorit şi care te poate răsplăti cu vârf şi îndesat pentru efortul pe care îl necesită operaţiunea.

IV. Această sare luminoasă şi cristalină, prima fiinţă a Corpului divin, se va forma într-un alt Ioc, în pahar de aramă. Este cuprul nostru sau alama şi leul verde.

V. Acest nisip, calcinat, va da tinctura lui ramurii de aur. Tânăra mlâdiţâ a soarelui se va naşte în Pământul de foc. Este substanţa arsă a pietrei, stâncă sfărâmată a grădinii[2] unde se coc fructele

VI. între Werda şi Laugenbemdorff, există un heleşteu numit Mansteich. Sub acest heleşteu, se vede o fântână veche în josul pajiştii. în fântână, se găsesc seminţe de aur care sunt foarte bune.

VII. în pădurea Werda, există un şanţ numit Langgrab. Mergând în susul acestui şanţ, veţi găsi, în interiorul şanţului un alt şanţ. Dacă înaintaţi în acest şanţ, spre munte, cât lungimea unui arin, veţi găsi o vână de aur de lungimea unei palme.

noastre de aur, aşa cum m-am asigurat cu puţin timp în urmă.

Băgaţi bine de seamă la asta.

VI. între acest produs şi al doilea, mai puternic şi mai bun, este util să vă întoarceţi la Heleşteul Luminii moarte[1], prin extractul repus în materia lui originară. Veţi regăsi apa vie, dilatată, fără consistenţă. Ceea ce va proveni din ea este antica Fântână[2], dătătoare de vigoare, capabilă să schimbe în seminţe de aur metalele abjecte.

VII. în Pădurea verde, se ascunde cel puternic, cel robust şi cel mai bun dintre toţi[3]. Acolo se află şi Heleşteul Racului[4]. Continuaţi: substanţa se va separa singură. Lăsaţi şanţul: izvorul lui este în fundul unei grote unde piatra se dezvoltă în mina ei.

VIII.Sporindu-1 prin reiterare, veţi vedea izvorul plin de granulaţii strălucitoare şi de aur pur. El este într-o scorie sau gangă care învăluie Fântâna de apă uscată, generatoare de aur, pe care poporul metalic o bea cu aviditate.

IX. După ce am făcut diferite călătorii la Zwickau, în orăşelul Schlott, la Saume, la Crouzoll, ne-am oprit la Brethmullen, unde acest loc era altădată situat. Pe drumul care ducea odinioară la Weinburg, care se numeşte Ba- renstein, în faţa muntelui sau spre el, mergând la Barenstein, prin spate, având în faţă apusul, la fibula... care era aici altădată, se află un puţ vechi în care există un filon care îl traversează. Este foarte puternic şi bogat în aur de calitate din Ungaria şi uneori chiar din Arabia. Marca filonului este pe patru din despărţitorii de metale Auff-seigers vier şi este scris lângă Auff-seigers eins. Este un adevărat filon al filoanelor.

IX. După diferite încercări asupra materiei abjecte, până la culoarea galbenă, sau fixare a corpului, apoi de aici la Soarele încoronat, a trebuit sâ aşteptăm ca materia sâ fie în întregime fiartă în apă, după metoda de altădată. Această lungă con-

cocţie, urmată odinioară, condu-

cea la Castelul luminos sau Fortăreaţa strălucitoare care este această piatră grea, apus pe care îl atinge, fără să-i depăşească, modalitatea noastră proprie[19]..., câci adevărul iese din puţul antic cu aceasta tinctură puternică, bogată în sămânţă de aur, la fel de pur ca aurul din Ungaria şi uneori chiar ca aurul din Arabia. Semnul, format de patru raze, desemnează şi pecetluieşte reductorul mineral. Este cea mai mare dintre toate tincturile.

[19] Simbol grafic al Vitriolului filosofic, punctele de suspensie figurează în original.

Dar înainte de a încheia, într-o nota mai puţin austeră, acest studiu al limbajului secret desemnat sub numele de *Cabală hermetică* sau *solara*, vom arăta până unde poate merge credulitatea istorică atunci când o ignoranţă oarba permite să le fie atribuite unor personaje ceea ce n-a aparţinut niciodată decât alegoriei şi legendei. *Faptele istorice* pe care i le prezentăm cititorului spre meditaţie sunt cele ale unui monarh al Antichităţii romane. Nu vom avea deloc nevoie sâ explicitâm particularităţile bizare, nici sâ subliniem toate relaţiile cabalistice, într-atât de evidente şi expresive se dovedesc a fi acestea.

Faimosul împărat roman Varius Avitus Bassianus, aclamat de soldaţi - nu se prea ştie de ce - sub numele de *Marcus Aurelius Antoninus*a fost supranumit - nu se ştie mai mult -*Elagabale* sau *Heliogabale*[20]. „Născut în 204“, ne spune *Enciclopedia,* „şi mort la Roma în 222, el descindea dintr-o familie *siriană*[21], *dedicată cultului Soarelui,* lui fcme.se[22]. El însuşi a fost, pe când era foarte tânăr, mare preot al acestui zeu, care era adorat sub forma unei *pietre negre*[23] şi sub numele de Elagabale. Era considerat fiul lui Caracalla. Mama lui, *Scemias*[24], frecventa curtea şi era mai presus de orice calomnie. In orice caz, frumuseţea tânărului mare preot a sedus legiunea lui Emese, care I-a proclamat Augustus la vârsta de paisprezece ani. împăratul *Macrin* a mers împotriva lui, dar a fost învins şi ucis.

Domnia lui Heliogabale n-a fost decât triumful superstiţiilor şi al dezmăţurilor orientale. Nu există infamie sau cruzime pe care să nu le fi inventat acest *împărat ciudat* cu obraji fardaţi, care purta robă cu trenă. Adusese la Roma *piatra* lui *neagră* şi forţa Senatul şi întregul popor să i se închine public. După ce i-a luat Cartaginei statuia lui *Ccelestis,* care reprezenta *Luna,* a celebrat cu mare pompă nopţile cu *piatra* lui *neagră* care simboliza Soarele. A creat un senat de *femei, a luat succesiv în căsătorie patru femei, între care o vestală,* şi a adunat într-o zi toate prostituatele din Roma cărora le-a ţinut un discurs despre îndatoririle meseriei lor. Pretorienii I-au masacrat pe
Heliogabale şi i-au aruncat trupul în Tibru. Avea optsprezece ani şi
domnise patru.“

Dacă aşa ceva nu e Istorie, cel puţin este o poveste frumoasă, încărcată de „pantagruelism“. Fârâ a-şi rata misiunea ezoterică, cu siguranţă că, sub pana alertă şi stilul cald şi colorat al lui Rabelais, ar fi câştigat enorm în savoare, pitoresc şi spirit ameţitor.

VI

---

[20] *Calul Soarelui,* cel care poarta ştiinţa, *Cabala solară.*

[21] £i)Qia sau ctictijqci, *piele grosolană acoperită de păr:* viitoarea *lână de aur.*

[22] E|_i£cra>, *vomă:* este *scoria* din textul precedent.

[23] *Piatra filosofilor,* materie primă, subiect al artei extras din haosul originar, de culoare neagra, dar *primum ens,* formata de natură, a *pietrei filosofale.*

[24] Unii istorici o numesc *Semiamira* - pe jumatate minunată. în acelaşi timp fără valoare si preţioasa, abjectă şi rafinata, este prostituata Operei. înţelepciunea o face sa spună despre ea însăşi *Nigra sum sed formosa* (Sunt neagra, dar sunt frumoasă).

înainte de a fi ridicată la demnitatea de Virtute cardinală, *Prudenţa* a fost mult timp o divinitate alegorică căreia anticii îi dădeau un cap cu două feţe - formulă pe care statuia noastră o reproduce exact şi în modul cel mai fericit. Faţa ei anterioară are fizionomia unei femei tinere cu un contur foarte pur, iar faţa posterioară, pe cea a unui bătrân al cărui facies, plin de nobleţe şi gravitate, se prelungeşte în undele mătăsoase ale unei bărbi ca un fluviu. Replică a lui Ianus, fiul lui Apollo şi al nimfei Creusa, această admirabilă figură nu e întrecuta de celelalte trei nici în maiestuozitate, nici în interes.

Este reprezentată stând în picioare, având pe umeri o mantie amplă de filosof, care se deschide larg, lăsând să se vadă corsajul cu un V întors, gofrat. Un simplu voal îi protejează ceafa; formând un soi de glugă în jurul feţei bătrâne, el se înnoadă în partea din faţă, pe piept, lăsând liber gâtul împodobit cu un colier de perle. Fusta, cu pliuri largi, este susţinută de un cordon cu ciucure, grosolan ca aspect, dar având un caracter monahal. Mâna stângă strânge piciorul unei oglinzi convexe, în care îşi vede chipul, părând să încerce o oarecare plăcere, în timp ce mâna dreaptă ţine desfăcute braţele unui compas cu două vârfuri. Un şarpe, al cărui corp pare încolăcit pe el însuşi, agonizează la picioarele ei (imaginea XXXVII).

Această nobilă figură este pentru noi o emoţionantă şi sugestivă personificare a Naturii simple, fecunde, multiple şi variate, văzută sub aspectele armonioase, eleganţa şi perfecţiunea formelor cu care

XXXVII. CATEDRALA DIN NANTES - MORMÂNTUL LUI FRANCISC AL II-LEA. Cele patru Virtuţi Cardinale: Prudenţa (doua vederi)

îşi împodobeşte până şi cele mai umile producţii. *Oglinda* ei, care este aceea *a Adevărului,* a fost întotdeauna considerata de autorii clasici hieroglifa materiei universale şi, mai cu seamâ, recunoscuta între ei drept semnul substanţei proprii Marii Opere. *Subiect al înţelepţilor* şi *Oglindă a Artei* sunt sinonime hermetice care ascund oamenilor de rând, vulgului, numele adevărat al mineralului secret. în această *oglindă,* spun maeştrii, omul vede natura descoperită. Datorită ei poate el sâ cunoască adevărul antic în realismul său tradiţional. Câci natura nu i se arată niciodată direct cercetătorului, ci numai prin intermediul acestei oglinzi care-i păstrează imaginea reflectată. Şi ca să arate în mod expres că acesta este *microcosmosul* nostru şi *mica lume* a ştiinţei, sculptorul a fasonat oglinda în lentilă convexă, care posedă proprietatea de a reduce formele, păstrând proporţiile respective. Sugestia ca subiectul hermetic conţine în minusculul său

volum tot ceea ce închide în el universul imens apare aşadar ca voită, premeditată, impusă printr-o necesitate ezoterică imperioasă şi a cărei interpretare nu este echivocă. Astfel că, studiind cu răbdare această substanţă unică şi primitivă, particulă haotică şi reflectare a lumii mari, artistul poate sa dobândească noţiunile elementare ale unei ştiinţe necunoscute, sâ pătrundă într-un domeniu neexplorat, fertil în descoperiri, bogat în revelaţii, promiţător în minunăţii, şi să primească în sfârşit nepreţuitul dar pe care Dumnezeu îl rezervă sufletelor de elita: lumina înţelepciunii.

Astfel apare, sub vâlul exterior al *Prudenţei,* imaginea misterioasa a bătrânei alchimii şi, prin atributele celei dintâi, suntem iniţiaţi în secretele celei de-a doua. De altfel, simbolismul practic al ştiinţei noastre ţine în expunere de o formula ce comportă doi termeni, două virtuţi esenţialmente filosofice: *prudenţa* şi *simplitatea. Prudentia et Simplicitas,* aceasta este deviza preferata a maeştrilor Basil Valentin şi Senior Zadith. Una dintre sculpturile de lemn din tratatul despre *Azoth* reprezintă, într-adevâr, la picioarele lui Atlas care susţine sfera cosmică, un bust a lui Ianus - *Prudentia* — şi un copilaş silabisind alfabetul - *Simplicitas.* Dar, în timp ce simplitatea aparţine mai ales naturii, ca primul şi cel mai important dintre apanaje, omul, dimpotrivă, pare dotat cu calităţi grupate sub denumirea globală de *prudenţă:* prevedere, circumspecţie, inteligenţă, sagacitate, experienţă etc. Şi, deşi toate necesită, pentru a ajunge la perfecţiune, ajutorul şi sprijinul timpului, unele fiind înnăscute, altele dobândite, ar fi posibil sâ furnizăm în acest sens un motiv plauzibil al dublei măşti a *Prudenţei.*

Adevărul, mai puţin abstract, pare legat mai mult de pozitivismul alchimic al atributelor Virtuţii noastre cardinale. Este în general recomandat să împreunezi „un bătrân sănătos şi viguros cu o fecioară tânără şi frumoasă". Din aceste *nunţi chimice,* trebuie să se nască un copil metalic care primeşte epitetul de *androgin,* fiindcă ţine totodată de natura sulfului, tatăl său, şi de cea a mercurului, mama sa. Dar, în acest loc, zace un secret pe care nu l-am descoperit nici la cei mai buni şi mai sinceri autori. Operaţiunea, astfel prezentată, pare simplă şi foarte naturala. Totuşi, am fost ţinut pe loc timp de mai mulţi ani, fiindcâ mi-a fost imposibil sâ obţin ceva. Asta din cauză că filosofii au sudat cu abilitate două lucrări succesive într-una singură, cu atât mai multă uşurinţă cu cât e vorba de operaţiuni asemănătoare, care conduc la rezultate paralele. Când înţelepţii vorbesc de *androginul* lor, ei desemnează prin această vocabula compusul artificial format din sulf şi mercur, puse în contact strâns sau, urmând expresia chimica consacrată, doar combinate. Asta indică aşadar posesia prealabilă a unui sulf şi a unui mercur anterior *izolate* sau *extrase,* şi nu provenind dintr-un corp generat direct de natură, la sfârşitul împreunării dintre moşneag şi tânăra

fecioară. In alchimia practică, ceea ce se ştie cel mai puţin este începutul. In consecinţă, acesta e motivul pentru care nu scăpăm nicio ocazie din câte ne sunt oferite de a vorbi de început, preferabil la sfârşitul Operei. Urmăm prin asta sfatul lui Basil Valentin care spune că „acela care are materia va găsi întotdeauna un vas de lut în care s-o coacă, iar acela care are fainã nu trebuie sâ se îngrijoreze că nu va putea sâ facă pâine“. Or, logica elementară ne conduce sâ căutăm genitorii sulfului şi ai mercurului, dacă vrem sâ obţinem, prin împreunarea lor, *androginul* filosofic, numit şi *Rebis, Compositum de compositis, Mercur însufleţit* etc., materie proprie a Elixirului. Din aceşti părinţi chimici ai sulfului şi mercurului originare, unul rămâne întotdeauna acelaşi şi acesta este fecioara mamă; cât despre unchiaş, odată rolul său încheiat, trebuie să cedeze locul

unuia mai tânăr decât el. Astfel, aceste două împreunări vor zămisli fiecare un vlăstar de sex diferit: sulful, având înfăţişare uscată şi înflăcărată, şi mercurul, cu temperament „limfatic şi melancolic[14]. E ceea ce vor sâ ne înveţe Filalet şi d'Espagnet când spun câ „fecioara noastră poate fi măritată de două ori fără să piardă nimic din virginitate[11]. Alţii se exprima mai puţin explicit şi se mulţumesc sâ afirme ca „soarele şi luna de pe cer nu sunt astrele filosofilor[11]. Trebuie sâ înţelegem prin asta câ artistul nu va găsi niciodată părinţii pietrei, direct pregătiţi în natură, şi câ va trebui sâ formeze mai întâi soarele şi luna hermetice, dacă nu vrea sâ fie lipsit de fructul preţios al alianţei lor. Credem că am spus destul despre acest subiect. înţeleptului îi sunt suficiente puţine cuvinte, iar cei care au lucrat mult timp vor şti sâ profite de părerile noastre. Scriem pentru toţi, dar nu toţi pot avea chemarea sâ ne înţeleagă, pentru câ ne este interzis sâ vorbim mai desluşit.

încolăcit pe el însuşi, cu capul dat pe spate în spasmele agoniei, şarpele pe care îl vedem la piciorul statuii noastre trece drept unul din atributele *Prudentei;* este, se spune, foarte circumspect. Nu contestăm acest lucru; dar veţi recunoaşte câ aceasta reptilă, reprezentata murind, trebuie să fie aşa de dragul simbolismului, căci inerţia sa nu-i permite nicicum să-şi manifeste o asemenea însuşire. Este, aşadar, logic sâ te gândeşti câ emblema are un alt sens, foarte distinct de cel care îi este atribuit. în hermetism, semnificaţia lui este analogă cu cea a dragonului, pe care înţelepţii îl considera unul din reprezentanţii mercurului. Sâ amintim şarpele crucificat al lui Flamei, pe cel al catedralei Notre-Dame din Paris, pe cei de pe caduceu, de pe crucifi- xurile de meditaţie (care ies dintr-un craniu uman servind drept bază pentru crucea sfântă), şarpele lui Esculap, Uroboros-ul grec - *serpens qui caudam devoravit* („şarpele care îşi devorează coada[11]) - menit sâ exprime circuitul închis al micului univers care este Opera etc. Or, toate aceste reptile sunt moarte sau muribunde, de la Uroboros-ul care se devorează singur până la şerpii caduceului, ucişi dintr-o lovitură de baghetă, trecând prin cel ce a ispitit-o pe Eva căruia posteritatea femeii i-a strivit capul (*Geneza*, III, 15). Toţi exprimă aceeaşi idee,

conţin aceeaşi doctrină, se supun aceleiaşi tradiţii. Iar şarpele, hieroglifă a principiului alchimic primordial, poate justifica aserţiunea înţelepţilor care afirma câ tot ceea ce caută se află în mercur. El este cu adevărat motorul, animatorul marii lucrări, câci el o începe, o întreţine, o perfecţionează şi o

încheie. El este cercul mistic căruia sulful, embrion al mercurului, îi marchează punctul central în jurul căruia îşi realizează rotaţia, trasând astfel semnul grafic al soarelui, tatâ al luminii, al spiritului şi al aurului, dispensator al tuturor bunurilor terestre.

Dar, în timp ce dragonul simbolizează mercurul solzos şi volatil, produs al purificării superficiale a subiectului, şarpele, lipsit de aripi, rămâne hieroglifa mercurului comun, pur şi curăţat, extras din corpul *Magneziei* sau materia primara. Este motivul pentru care anumite statui alegorice ale *Prudenţei* au drept atribut şarpele fixat pe o oglindă. Şi această oglindă, semnătura a mineralului brut furnizat de natura, devine luminoasă reflectând lumina, adică manifestându-şi vitalitatea în şarpele, sau mercurul, pe care-l ţinea ascuns sub învelişul său grosier. Astfel, mulţumită acestui agent primitiv, însufleţit şi însufleţitor, este posibil ca sulful metalelor moarte să fie readus la viaţa. Executând operaţiunea, mercurul, dizolvant al metalului, acaparează sulful, îl însufleţeşte şi moare, cedându-i propria sa vitalitate. Este ceea ce maeştrii vor sâ arate atunci când dau ordin *sa fie ucis ceea ce e viu* pentru a se resuscita ceea ce e mort, *să fie corporificate spiritele şi reînsufleţite corporificările.* Posedând acest *sulf viu* şi activ, calificat drept filosofic, pentru a marca regenerarea lui, va fi suficient să-i uneşti, în proporţie convenabila, cu acelaşi *mercur viu,* spre a obţine, prin întrepătrunderea acestor principii vii, *mercurul filosofic* sau *însufleţit,* materie a pietrei filosofale. Dacâ s-a înţeles bine ceea ce ne-am străduit să traducem mai sus şi dacă se compară cu ceea ce e spus aici, primele două porţi ale Operei vor fi cu uşurinţa deschise.

Rezumând, cel care poseda o cunoaştere destul de întinsă a practicii îşi va da seama câ secretul principal al lucrării rezidă în artificiul *disoluţiei.* Şi, cum e necesar sâ se execute mai multe astfel de

operaţiuni - diferite în ceea ce priveşte scopul lor, asemănătoare în privinţa tehnicii -, există tot atâtea secrete secundare care, la drept vorbind, nu formează în realitate decât unul singur. Toată artă se reduce, aşadar, la disoluţie, toată depinde de ea şi de modalitatea de a o efectua. Acesta este *secretum secretorum,* cheia Magisterului ascunsa sub axioma enigmatica *solve et coagula:* dizolvă (corpul) şi coagulează (spiritul). Şi asta se face printr-o singură operaţiune care presupune doua disoluţii, una violentă, periculoasa, necunoscuta, cealaltă uşoara, comodă, realizata în mod curent în laborator.

întrucât am descris în altă parte prima dintre aceste disoluţii şi am dat, în stil alegoric puţin voalat, detaliile indispensabile, nu vom reveni asupra ei[25]. Dar, ca să-i precizam caracterul, îi vom atrage atenţia artistului destoinic asupra a ceea ce o distinge de operaţiile chimice desemnate prin aceeaşi vocabulă. S-ar putea ca această indicaţie sâ nu fie inutila.

Am spus, şi o repetăm, că obiectul *disoluţiei filosofice* este obţinerea sulfului care, în cadrul Magisterului, joacâ rolul de formator, coagulând mercurul cu care este unit, proprietate care ţine de natura lui ardenta, înflâcâratâ şi provocatoare de uscăciune. „Orice lucru uscat îşi soarbe cu lăcomie umezeala", spune o veche axiomă alchimică. Dar, în timpul primei sale extracţii, acest sulf nu este niciodată deposedat de mercurul metalic împreună cu care constituie nucleul central al metalului, numit *esenţă* sau *sământă.* De unde rezulta câ sulful, conservând calităţile specifice corpului dizolvat, nu este în realitate decât porţiunea cea mai pură şi cea mai subtilă a acestui corp. în consecinţă, suntem îndreptăţiţi sâ considerăm, alături de mulţi dintre maeştri, câ disoluţia filosofica realizează purificarea absolută a metalelor imperfecte. Or, nu există niciun exemplu de operaţiune,

[25] Ca să ilustram aceste indicaţii preţioase ale Maestrului, adăugăm, la sfârşitul volumului al doilea din *Tainele alchimiei*, frumoasa şi grâitoarea compoziţie *Foarte preţiosul dar al lui Dumnezeu,* „scris de Georges Aurach şi pictat cu propria lui mâna în anul Mântuirii Umanităţii ispăşite, 1415“ (imaginea XLII, p. 235).

spagirică sau alchimica, susceptibilă de a da un asemenea rezultat. Toate purificările de metale realizate prin metodele modeme nu servesc decât pentru a le debarasa de impurităţi superficiale pe cele mai puţin rezistente. Dimpotrivă, procedeul alchimic prin care se descompune şi se distruge masa materiilor eterogene fixate pe nucleu, constituit din sulf şi mercur foarte pure, degradează cea mai mare parte a corpului şi o face refractara la orice reducere ulterioară. Aşa se face, de exemplu, că un kilogram de fier de Suedia foarte bun, sau de fier electrolitic, furnizează o proporţie de metal radical, de omogenitate şi puritate perfecte, variind între 7,24 grame şi 7,32 grame. Acest corp, foarte strălucitor, este dotat cu o minunata culoare violet - care este culoarea fierului pur, similara, ca strălucire şi intensitate, cu cea a vaporilor de iod. Se va observa că sulful fierului, izolat, fiind roşu-stacojiu, iar mercurul său colorat în albastru-deschis, violetul care provine din combinarea lor dezvăluie metalul în integralitatea lui. Supus disoluţiei filosofice, argintul abandonează puţine impurităţi în raport cu volumul său şi dă un corp de culoare galbena aproape la fel de frumoasă ca a aurului, neavând, totuşi, densitatea mare a acestuia. După cum am arătat-o la începutul acestei cărţi, deja simpla di- soluţie chimică a argintului în acid azotic detaşează din metal o minimă fracţiune de argint pur, de culoarea aurului, care e suficientă pentru a dovedi posibilitatea unei acţiuni mai energice şi certitudinea rezultatului la care ne putem aştepta.

Nimeni n-ar putea contesta importanţa şi preponderenţa disoluţiei atât în chimie, cât şi în alchimie. Ea se plasează în rândul întâi al operaţiunilor de laborator şi se poate spune că majoritatea lucrărilor chimice sunt dependente de ea. In alchimie, întreaga Opera nu comportă decât o suită de diverse dizolvâri. Nu ne putem mira, aşadar, de răspunsul pe care-l dă „Spiritul Mercurului[14] „Fratelui Albert“ în dialogul pe care Basil Valentin ni-l prezintă în cartea celor *Douăsprezece chei.* „Cum aş putea avea acest corp? întreabă Albert; şi Spiritul îi răspunde: Prin disoluţie.“ Oricare ar fi calea folosită, umedă sau uscată, ea este absolut indispensabilă. Ce este *fuziunea* dacă nu o dizolvare

a metalului în propria sa apă? La fel, operaţiunea numita *inquartation*[26], ca şi obţinerea aliajelor metalice sunt veritabile dizolvări chimice ale metalelor unele de către altele. Mercurul, lichid la temperaturi obişnuite, nu este altceva decât un metal topit sau dizolvat. Toate *distilările, extracţiile, purificările* necesită o dizolvare prealabilă şi nu se efectuează decât după terminarea acesteia. Dar *reducerea*? Nu este şi ea rezultatul a două dizolvări succesive, cea a corpului şi cea a reducto- rului? Dacă, într-o primă soluţie de triclorură de aur, plonjăm o lamela de zinc, se declanşează imediat o a doua dizolvare, cea a zincului, iar aurul, redus, se precipită în starea de pudra amorfă. *Cupelarea* demonstrează, de asemenea, necesitatea unei prime dizolvări - cea a metalului preţios aliat sau impur, de către plumb - în timp ce o a doua, fuziunea oxizilor superficiali formaţi, o elimină pe aceasta şi desăvârşeşte operaţiunea. Cât despre operaţiunile speciale, în mod clar alchimice - *îmbibaţi, digerări, maturaţii, circulaţii, putrefacţii* etc. ele depind de o dizolvare anterioară şi reprezintă tot atâtea efecte diferite ale uneia şi aceleiaşi cauze.

Dar ceea ce distinge disoluţia filosofică de toate celelalte şi îi asigură cel puţin o reală originalitate este faptul că dizolvantul nu se asimilează metalului bazic care îi este oferit; el îi îndepărtează doar moleculele, prin ruptură de coeziune, acaparează parcele de sulf pur care îl pot reţine şi lasă reziduul, format din cea mai mare parte a corpului inert, dezagregat, steril şi complet ireductibil. Nu s-ar putea, deci, obţine cu el o sare metalică, aşa cum se face cu ajutorul acizilor chimici. De altfel, cunoscut încă din Antichitate, dizolvantul filosofic n-a fost niciodată utilizat decât în alchimie de către manipulanţi experţi în practica dexterităţii speciale pe care o necesită folosirea lui. La el se referă înţelepţii atunci când spun că *Opera se face dintr-un lucru unic.* Contrar chimiştilor şi spagiriştilor, care dispun de o colecţie de acizi variaţi, alchimiştii nu au decât un singur agent care a primit o mulţime de nume diverse, ultimul fiind cel de *Alkaest.*

---

[26] Adăugarea la un aliaj de aur şi cupru a unei proporţii triple de argint (Taine)

Evidenţierea compoziţiei licorilor, simple sau complexe, considerate alkaest, ne-ar duce prea departe, căci chimiştii din secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea au avut fiecare formula lor particulara. Dintre cei mai buni artişti care au studiat îndelung misteriosul dizolvant al lui Jean-Baptiste Van Helmont şi al lui Paracelsus, ne limităm să-i semnalăm pe: Thomson *(Epilogismi chimici,* Leiden, 1673), Welling *(Opera cabalistica,* Hamburg, 1735), Tackenius *(Hippocrates chimicus,* Veneţia, 1666), Digby *(Secreta medica,* Frankfurt, 1676), Starckey *(Pyrotechnia,* Rouen, 1706), Vigani *(Medulla chimice,* Dantzig, 1682), Christian Langius *(Opera omnia,* Frankfurt, 1688), Langelot *(Salamander, vid. Tillemann,* Hamburg, 1673), Helbigius *(Introitus ad Physican inauditam,* Hamburg, 1680), Friedrich Hoffmann *(De acido et viscido,* Frankfurt, 1689), Baronul Schrceder *(Pharmacopcea,* Lyon, 1649), Blanckard *(Theatrum chimicum,* Leipzig, 1700), Quer- cetanus *(Hermes medicinalis,* Paris, 1604), Beguin *(Elemens de Chymie,* Paris, 1615), J.-F. Henckel *(Flora Satumisans,* Paris, 1760).

Pott, elev al lui Stahl, semnalează, de asemenea, un dizolvant care, judecând după proprietăţile lui, ne-ar face să credem în realitatea sa *alchimică,* dacă n-am fi mai bine informaţi cu privire la adevărata lui natură. Maniera în care chimistul nostru îl descrie, grija pe care o manifestă de a ţine secretă compoziţia lui, generalizarea intenţionată a calităţilor pe care i le prezintă de obicei mai pe larg ar tinde s-o dovedească. „Ne mai rămâne sa vorbim", spune el[27], „despre un dizolvant uleios şi anonim pe care niciun chimist, din câte ştiu eu, nu I-a menţionat clar. Este o licoare limpede, volatila, pură, uleioasă, inflamabila ca spiritul de vin[28], acid ca un oţet bun, şi care prin distilare ia formâ de fulgi nebuloşi. Această licoare, digerată şi cohobată pe metale, mai ales după ce ele au fost calcinate, le dizolva aproape pe toate; ea extrage din aur o tinctură foarte roşie şi, când o iei de deasupra aurului, rămâne o materie râşinoasâ, în întregime solubilă în spirit de vin, care capătă în felul ăsta o frumoasă culoare roşie. Reziduul este total ireductibil şi sunt sigur că s-ar putea prepara sarea de aur. Acest dizolvant se amestecă fără diferenţă cu licorile apoase sau grase; ea a convertit coralii într-o licoare de un verde marin, care pare a fi prima lor stare. Este o licoare saturată de sare amoniacală şi grasă în acelaşi timp şi, ca să spun ce cred despre ea, este adevărata *menstrâ de Weidenfeld,* sau spiritul de vin filosofic, fiindcă se extrag din aceeaşi materie vinurile alb şi roşu ale lui Ramon Llull. Este ceea ce face ca Henri Khunrath, în al său *Amfiteatru,* sâ dea Lunii sale numele de Foc-apă şi Apă-foc, căci este sigur că Juncken s-a înşelat tare atunci când a încercat sâ

---

[27] J.-H. Pott, *Dissertation sur le Soufre des Metaux* (susţinută la Halle, în 1716), Paris, 1759, voi. 1, p. 61.

[28] *Prin spiritus vini* (spirit de vin), alchimiştii înţelegeau alcoolul etilic (n. tr.).

convingă câ în spiritul de vin trebuie căutat dizolvantul anonim de care vorbim. Acest dizolvant furnizează un spirit urinos de natură ciudata, care pare în câteva puncte sâ difere total de spiritele urinoase obişnuite; el mai furnizează şi un fel de unt care are consistenţa şi albeaţa untului de antimoniu; este extrem de amar şi de o volatilitate medie. Aceste două produse sunt foarte potrivite, şi unul, şi celălalt, pentru a extrage metalele. Prepararea dizolvantului nostru, deşi obscură şi ascunsă, este totuşi foarte uşor de făcut; o sâ mă abţin sâ spun mai mult despre această materie pentru că, fiind foarte puţin timp de când o cunosc şi lucrez cu ea, mai am de făcut un număr mare de experienţe ca sâ mă asigur de toate proprietăţile ei. De altfel, fârâ a vorbi de cartea *De Secretis Adeptorum* a lui Weidenfeld, Dickenson pare sâ fi descoperit această menstrâ în tratatul său *ChrysopcEia.“* Fără a contesta probitatea lui Pott şi fârâ a pune la îndoiala veridicitatea descrierii sale şi cu atât mai puţin pe cea datâ de Weidenfeld în termeni cabalistici, este indubitabil câ dizolvantul de care vorbeşte Pott nu este cel al înţelepţilor. într-adevâr, caracterul *chimic* al reacţiilor sale şi starea lichidă sub care se prezintă o dovedesc din plin. Cei care cunosc calităţile *subiectului* ştiu *că. dizolvantul universal este un veritabil mineral,* cu aspect uscat şi fibros, de consistenţă solidă, dură, de textură cristalina. Este, deci, o *sare,* şi nu un lichid ori un mercur care curge, ci o *piatră* sau o *sare pietroasă* de unde calificativele sale hermetice de *Salpetru (sal petri,* sare de piatra), de *sare de înţelepciune* sau *sare alembroth* — despre care unii chimişti cred că e produsul sublimării simultane a biclorurii de mercur şi a clorurii de amoniu. Şi asta e de ajuns pentru a respinge dizolvantul lui Pott, ca fiind prea îndepărtat de natura metalică pentru a fi folosit în mod avantajos în înfăptuirea Magisterului. De altfel, dacă autorul nostru ar fi avut în minte principiul fundamental al artei, s-ar fi ferit să asimileze *dizolvantului universal* licoarea sa ciudată. Intr-adevăr, acest principiu afirmă: *în metale, prin metale, cu metale, metalele pot fi perfecţionale.* Oricine se îndepărtează de acest prim adevăr nu va descoperi niciodată nimic util pentru transmutaţie. în consecinţa, dacâ metalul, conform învăţăturii filosofice şi doctrinei tradiţionale, trebuie mai întâi să fie dizolvat, acest lucru nu va trebui făcut decât cu ajutorul unui *solvent metalic,* care îi va fi adecvat şi foarte apropiat prin natură. Numai semenii pot acţiona asupra semenilor. Or, cel mai bun agent, extras din *Magnezie* sau *subiect,* ia aspectul unui corp metalic, dotat cu spirite metalice, deşi, la drept vorbind, el nu este un metal. Este ceea ce i-a făcut pe Adepţi să-i dea toate numele posibile de metale, minerale, pietrificări şi săruri pentru a-l sustrage aviditâţii celor lacomi. Printre aceste denumiri, cea mai familiară este cu siguranţă cea de *Saturn,* considerat ca un Adam metalic. De aceea, nu putem sâ ne completăm mai bine pregătirea decât dând cuvântul filosofilor care s-au ocupat în mod special de aceasta materie. Iată, deci,

traducerea unui capitol foarte sugestiv de Daniel Myllius[29], consacrat studiului lui *Saturn* şi care reproduce învăţăturile a doi celebri Adepţi: Isaac Olandezul şi Theophrastus Paracelsus:

„Niciun filosof versat în scrierile hermetice nu ignoră cât s-a ridicat *Saturn.* Atât de mult, încât trebuie sâ fie preferat aurului comun şi natural şi este numit *Aur adevărat* al *Materiei Subiectului* filosofilor. Redăm în această privinţa mărturia dovedită a celor mai remarcabili filosofi.

[29] Daniel Myllius, *Basllica Philosophica.* Francofurti, apud Lucam Jennis, 1618, Conseil dixidme, Théorie de la pierre des philosophes, voi. II, cartea I, p. 67.

Isaac Olandezul spune în a sa *Operă vegetală:* Să ştii, fiule, că piatra filosofilor trebuie să fie făcuta cu ajutorul lui *Saturn* şi, atunci când e obţinută în starea perfectă, ea realizează proiecţia atât în corpul omenesc - în exterior, ca şi în interior -, cât şi în metale. Să ştii de asemenea că, în toate operele vegetale, nu există secret mai mare decât *Saturn,* căci nu găsim putrefacţia aurului decât în *Saturn* unde este ascunsă. *Saturn* conţine în interiorul său *aurul virtuos,* ceea ce recunosc toţi filosofii, cu condiţia să i se extragă toate inutilităţile, adică fecalele, şi atunci este purificat. Exteriorul este adus la interior, interiorul manifestat la exterior şi acolo este roşeala lui, şi atunci este *Aur virtuos.*

Saturn, de altfel, intră cu uşurinţă în solvire şi se coagulează la fel; el acceptă de bunăvoie să lase să i se extragă mercurul. Poate fi sublimat cu uşurinţă, astfel încât devine mercurul soarelui. Căci *Saturn* conţine în interiorul lui aurul de care Mercur are nevoie şi mercurul lui este la fel de pur ca al aurului. Din aceste motive spun că *Satum* este, pentru Opera noastră, cu mult preferabil aurului; căci, dacă vrei să extragi mercurul aurului, îţi va trebui mai mult de un an pentru a lua acest corp soarelui, în timp ce poţi să extragi mercurul din *Satum* în douăzeci şi şapte de zile. Cele două metale sunt bune, dar poţi afirma cu şi mai multă certitudine că *Satum este piatra pe care filosofii nu vor s-o numească* şi al cărei nume a fost, până astăzi, ascuns. Căci, dacă i se ştia numele, mulţi din cei care erau în căutarea ei ar fi găsit-o şi această Artă ar fi devenit comună şi vulgară. Unii au învăluit-o în parabole minunate zicând că *Satum este vasul căruia nu trebuie să-i adaugi nimic străin,* cu excepţia a ceea ce vine din el; astfel că nu există om, oricât de sărac ar fi el, care să nu se poată îndeletnici cu această Operă, fiindcă nu necesită mari cheltuieli şi *e nevoie de puţin lucru $i de puţine zile* pentru a obţine din ea *Luna* şi, la scurt timp după aceea, *Soarele.* Găsim aşadar în *Satum* tot ce ne este necesar pentru Operă. In el este mercurul perfect; în el sunt toate culorile lumii care pot să se manifeste; în el este adevârata negreala, albeaţa, roşeala, în el e, de asemenea, greutatea.

Vă mărturisesc, deci, că se poate înţelege, la urma urmei, că *Saturn* este piatra noastră filosofală şi *Alama,* de unde mercurul şi piatra noastră pot fi extrase în puţin timp şi fârâ mari cheltuieli, prin intermediul *Artei scurte.* Şi piatra pe care o primeşti *este Alama* noastră, iar apa tăioasă care este în ea este piatra noastră. Şi astea sunt Piatra şi Apa despre care filosofii au scris munţi de cărţi.

Theophrastus Paracelsus, în *Canonul al cincilea al Iui Satum,* spune:

«*Satum* vorbeşte astfel de natura sa: cele şase (metale) s-au unit cu mine şi şi-au infuzat *spiritul lor* în corpul meu bătrân; au adăugat aici tot ce ele n-au vrut şi mi-au atribuit mie. Dar fraţii mei sunt spirituali şi-mi pâtrund corpul, care este foc, astfel încât sunt mistuit de foc. In aşa fel încât ele (metalele), cu excepţia a două dintre ele, Soarele şi Luna, sunt purificate prin apa mea. *Spiritul* meu este apa care a înmuiat toate corpurile congelate şi adormite de fraţii mei. Dar corpul meu conspiră cu pământul, astfel încât ceea ce se fixează de acest pământ este făcut asemănător cu el şi readus în corpul său. Nu cunosc nimic pe lumea asta care să poată face asta aşa cum pot eu. Chimiştii trebuie, aşadar, să abandoneze orice alt procedeu şi să se consacre resurselor care se pot extrage din mine.

Piatra, care în mine este rece, este Apa mea, prin intermediul căreia poţi coagula spiritul a şase metale şi esenţa celui de-al şaptelea, a Soarelui sau a Lunii şi, prin harul lui Dumnezeu, tragi atâta folos, încât, la capătul a trei săptămâni, poţi prepara *menstrâ lui Satum* care va dizolva imediat perlele. Dacă *spiritele lui Satum* sunt topite în sol- vire, ele se coagulează imediat în masă şi smulg aurului uleiul însufleţit; atunci, prin acest mijloc, toate metalele şi gemele pot fi dizolvate într-o clipită, însă filosoful va păstra pentru el atât cât va considera convenabil. Dar vreau să rămân la fel de misterios asupra acestui punct pe cât de clar am fost până aici.»“

Pentru a încheia studiul *Prudentei* şi al atributelor simbolice ale ştiinţei noastre, ne rămâne să mai vorbim despre compasul pe care frumoasa statuie a lui Michel Colombe îl ţine în mâna dreaptă. O s-o

facem pe scurt. Deja *oglinda* ne-a informat despre *subiectul* artei, figura dubla - despre alianţa necesară dintre subiect şi metalul ales, şarpele - despre moartea fatală şi glorioasa înviere a corpului născut din aceasta împreunare. La rândul său, compasul ne va furniza indiciile complementare indispensabile, care sunt cele ale *proporţiilor.* Fârâ cunoaşterea lor, ar *fi* imposibil sâ continui şi să desăvârşeşti Opera în mod normal, regulat şi precis. Este ceea ce exprimă compasul, ale cărui braţe servesc nu doar la măsurarea proporţională a distanţelor între ele şi la compararea lor, ci şi la trasarea geometrică perfectă a circumferinţei, imagine a ciclului hermetic şi a Operei desăvârşite. Am expus, într-un alt loc al acestei lucrări, ce trebuie înţeles prin aceşti termeni de *proporţii* sau de *greutate* - secret ascuns sub forma compasului - şi am arătat câ ei se referă la o dublă noţiune, cea a *greutăfii naturale* şi cea a *greutăţii artei.* Nu mai revenim asupra acestui lucru. Vom spune doar câ armonia care rezultă din proporţiile naturale, şi pentru totdeauna misterioase, se traduce prin dictonul lui Linthaut: *Virtutea sulfului nu se întinde decât până la o anumită proporţie a unui termen.* Dimpotrivă, raporturile între greutăţile artei, care rămân supuse voinţei artistului, se exprima prin aforismul Cosmopolitului: *Greutatea corpului este singulară şi cea a apei plurală.* Dar, cum filosofii arată câ sulful este susceptibil de a absorbi până la de zece şi de douăsprezece ori greutatea mercurului, apare imediat necesitatea de operaţiuni suplimentare, de care autorii nu prea s-au preocupat: *îmbibările* şi *reiterările.* Acţionăm în acelaşi sens şi supunem aceste detalii de practică perspicacităţii începătorului, pentru câ execuţia lor este uşoară şi cercetarea neesenţialâ.

VII

în Catedrala din Nantes, crepusculul se stinge încet-încet. întunericul invadează bolţile ogivale, umple naosurile, scaldă umanitatea pietrificată a maiestuosului edificiu. Alături de noi, coloanele,

puternice şi grave, se înalţă spre arcele îmbinate, spre abside, spre pandantivele pe care obscuritatea crescândă le ascunde acum ochilor noştri. Răsună un clopot. Un preot invizibil recită cu jumătate de voce rugăciunea de seară şi glasul de sus răspunde rugii de jos. Doar flăcările liniştite ale lumânărilor străpung cu sclipiri de aur tenebrele sanctuarului. Apoi, odată slujba terminată, o tăcere de mormânt apasă pe toate lucrurile inerte şi reci, martori ai unui trecut îndepărtat, greu de mistere şi de necunoscut...

înţepenite în atitudinea lor, cele patru figuri gardiene de piatră par să iasă, imprecise şi nedesluşite, din sânul acestei penumbre. Santinele mute ale tradiţiei antice, aceste femei simbolice, veghind, în colţurile mausoleului gol, imaginile rigide, marmoreene, ale unor trupuri dispersate, îngropate cine ştie pe unde, emoţionează şi îndeamnă la meditaţie. O, vanitate a lucrurilor lumeşti! Fragilitate a bogăţiilor omeneşti! Ce rămâne acum din cei cărora trebuie sâ le comemoraţi gloria şi să le evocaţi grandoarea? Un monument funerar. Ba încă şi mai puţin: un pretext de artă, un suport de ştiinţă, capodoperă lipsită de utilitate şi scop, simplă amintire istorică, dar cu o semnificaţie filosofică şi o învăţătură morală ce depăşesc cu mult banalitatea somptuoasă a primei sale destinaţii.

Şi în faţa acestor nobile figuri ale Virtuţilor cardinale, care ascund cele patru cunoaşteri ale eternei Ştiinţe, cuvintele lui Solomon (*Proverbe,* III, 13-19) ne vin cât se poate de firesc în minte:

„Ferice de omul care a găsit înţelepciunea, ferice de cel care capătă pricepere! Câci câştigul pe care-l aduce ea este mai bun decât al argintului şi venitul ei este mai de preţ decât aurul. Ea este mai preţioasă decât mărgăritarele şi toate lucrurile pe care le-ai dori nu se pot asemăna cu ea. în mâna ei dreaptă, are o viaţă lungă şi, în stânga, bogăţie şi slavă. Căile ei sunt nişte căi plăcute şi toate cărările ei sunt pline de belşug. Ea este pomul vieţii pentru cei ce o îmbrăţişează şi toţi cei care o au sunt fericiţi. Prin înţelepciune a întemeiat Domnul pământul şi prin pricepere a întărit El cerurile."

CADRANUL SOLAR AL PALATULUI HOLYROOD DIN E D I N B U R G H

Este un mic edificiu extrem de neobişnuit. în zadar răscolim prin amintiri: nu găsim nicio imagine care să semene cu această operă originală şi atât de puternic definită. Este mai degrabă un cristal înălţat, o gemă ridicată pe un suport, decât un monument adevărat. Şi acest eşantion gigantic de producţii miniere şi-ar găsi mai bine locul într-un muzeu de mineralogie decât în mijlocul unui parc unde publicul nu are nicidecum voie să pătrundă.

Executat în 1633, la ordinul lui Carol I, de către John Bartoun, el se

compune în principal dintr-un bloc geometric, tăiat în formă de icosaedru[30] regulat, cu feţe scobite de emisfere şi de cavităţi cu pereţi rectilinii, care este susţinut de un piedestal ridicat pe o bază pentago- nală formată din trei trepte plane. Doar această bază a trebuit să fie restaurată, întrucât a fost afectată de intemperii. Aşa arată cadranul solar al Palatului Holyrood (imaginea XXXVIII).

Antichitatea, la care ne putem întotdeauna întoarce cu folos, ne-a lăsat un oarecare număr de cadrane solare de forme variate,

[30] Poliedru cu douăzeci de feţe (n. tr.).

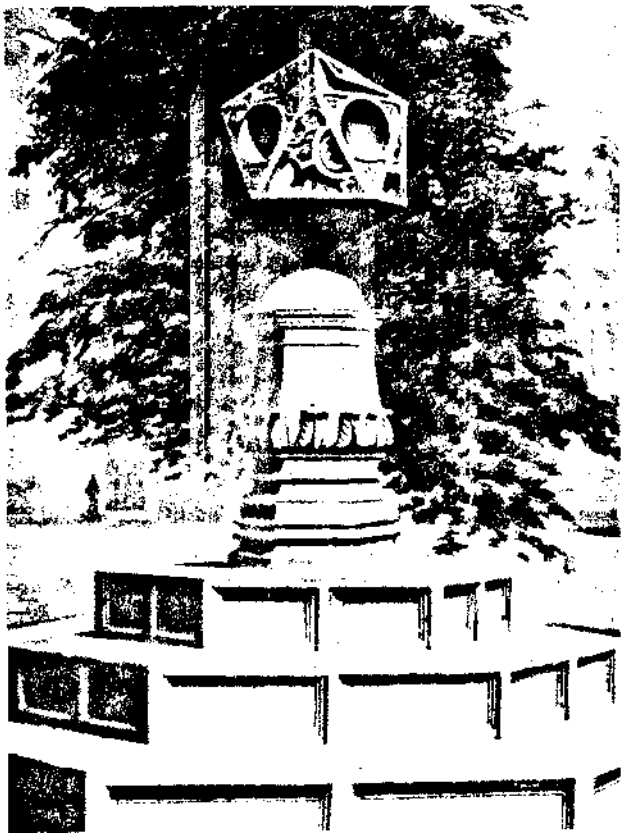

XXXVIII. EDINBURGH. Cadranul solar al Palatului Holyrood

descoperite printre ruinele din Castel-Nuovo, Pompei, Tusculum etc. Altele ne sunt cunoscute prin descrierile unor scriitori şi oameni de ştiinţă precum Vitruviu şi Plinius cel Bătrân. Astfel, cadranul aşa-zis *Hemicyclium,* atribuit lui Berosus (pe la anul 280 î.Hr.), era format

dintr-o suprafaţă semicirculară „pe care un stil marca orele, zilele şi chiar lunile". Cel care era numit *Scaphe* se compunea dintr-un bloc scobit, prevăzut în centru cu ac indicator a cărui umbră se proiecta pe pereţi. Se spunea că ar fi fost realizat de Aristarh din Samos (secolul al III-lea î.Hr.), ca şi cadranul *Discus,* făcut dintr-o masă rotundă, orizontală, cu marginile uşor ridicate. Dintre formele necunoscute, în

cazul cărora nu ne-au parvenit, în cea mai mare parte, decât numele, citãm cadranele: *Arachne,* la care orele erau, din câte se spune, gravate la extremitatea unor fire subţiri, ceea ce îi dădea aspectul unui păianjen (invenţia s-ar fi datorat lui Eudoxos din Knidos, pe la 330 î.Hr.); *Plinthium,* disc orizontal trasat pe o bază de coloană pâtratâ, I-ar fi avut ca autor pe Scopus din Syracuza; *Pelecinon,* cadran tot orizontal al lui Patrocle; *Conum,* sistem conic al lui Dionsidore din Amisus etc.

Niciuna din aceste forme, nici din aceste relaţii nu seamănă cu cea a ciudatului edificiu din Edinburgh; niciuna nu-i poate servi de prototip. Şi totuşi, denumirea sa, cea care-i justifică raţiunea de a fi, este de două ori exactă. El este totodată un cadran solar multiplu şi un veritabil orologiu hermetic. Astfel, acest icosaedru bizar reprezintă pentru noi o operă de dublă *gnomonicâ*[31]. Cuvântul grecesc yvco|aarv, care s-a transmis integral în limbile latine, aşadar şi în franceză *(gnomon),* are un alt sens decât acela de ac menit să indice, prin umbra proiectată pe un plan, mersul soarelui, rva)|acov îl desemnează de asemenea şi pe cel care ia cunoştinţă, care se instruieşte; el îl defineşte pe *ce1 prudent,* pe *cel raţional,* pe *cel luminat.* Acest cuvânt are ca rădăcină yLyvtocrxw, care se mai scrie vivcocncco, dubla formă ortografică al cărei sens este *a cunoaşte, a şti, a înţelege, a gândi, a rezolva.* De aici provine rvoxjLcr, *cunoaştere, erudiţie, doctrină,* de unde cuvântul franţuzesc *Gnose (gnozâ),* doctrină a gnosticilor şi filosofie a magilor. Se ştie că Gnoza era ansamblul cunoştinţelor sacre al câror secret era păstrat cu grija de magi şi care făcea obiectul învăţăturii ezoterice

> doar pentru iniţiaţi. Dar rădăcina greacă din care provin yvcu^orv şi yvcLiciis a format totodată şi yvo>fir|, corespunzând cuvântului nostru *gnom,* cu semnificaţia de *spirit, inteligentă.*
>
> Or, gnomii, genii subterane însărcinate cu paza comorilor minerale, veghind fără încetare asupra minelor de aur şi argint, asupra zăcămintelor de pietre preţioase, apar ca nişte reprezentanţi simbolici, nişte figuri umanizate ale *spiritului vital* metalic şi ale activităţii materiale. Tradiţia ni-i zugrăveşte ca fiind foarte pociţi şi piperniciţi; în schimb, firea le este blândă, caracterul binefăcător, relaţia cu ei extrem de favorabilă. înţelegem cu uşurinţă atunci

[31] Arta calculării si a construirii cadranelor solare (n. tr.).

raţiunea ascunsă a relatărilor legendare în care prietenia cu un gnom deschide toate uşile bogăţiilor lumeşti...

Icosaedrul gnomic din Edinburgh este, aşadar, în afara destinaţiei lui efective, o expresie ascunsă a Operei gnostice, sau Marea Operă a filosofilor. Pentru noi, acest mic monument nu are ca obiect doar să indice ora diurnă, ci şi mersul *soarelui înţelepţilor* în lucrarea fi- losofală. Şi acest mers este reglat prin icosaedru, care e acest cristal necunoscut, *Sarea Ştiinţei, spirit* sau *foc încarnat, gnom* familiar şi serviabil, prieten al artiştilor buni, care îi asigură omului ascensiunea la supremele cunoştinţe ale *Gnozei* antice.

La urma urmei, Cavaleria a fost ea, oare, complet străină de edificarea acestui straniu *Sundial* sau măcar de decorarea lui specială? Nu credem asta şi găsim proba acestui fapt pe mai multe feţe ale blocului solid, emblema *scaietelui* care se repetă cu o insistenţă semnificativă. Numărăm, într-adevâr, şase capitule florale şi două tije înflorite din specia numită *serratula arvensis.* Nu putem recunoaşte, în preponderenţa evidentă a simbolului, cu însemnul particular al *Cavalerilor Ordinului Scaietelui*\ afirmarea unui sens secret impus lucrării şi contrasemnat de ei?

în plus, Edinburgh poseda oare, pe lângă acest Ordin regal al cărui ezoterism hieroglific nu lasă nicio îndoială, un centru de iniţiere hermetică plasat sub dependenţa lui? N-am putea s-o spunem. Totuşi, cu aproape treizeci de ani înaintea construirii *cadranului solar,* la paisprezece ani după suprimarea „oficială" a Ordinului, devenit Frăţie secreta, apare, în imediata apropiere a Edinburgh-ului, unul dintre cei mai savanţi Adepţi şi cei mai fervenţi propagatori ai adevărului alchimic, Sethon, celebru sub pseudonimul de *Cosmopolitul.*

„în vara anului 1601, scrie Louis Figuier, un pilot de vas olandez, pe nume Jacques Haussen, a fost surprins de o furtună în Marea Nordului şi aruncat pe coasta Scoţiei, nu departe de Edinburgh, la mică distanţă de satul lui *Seton* sau *Setaoun.* Naufragiaţii au fost salvaţi de un locuitor al ţinutului care avea o casă şi câteva terenuri pe acest ţărm; el a reuşit sâ salveze mai mai mulţi din aceşti nefericiţi, I-a primit cu multă ospitalitate pe pilot în casa lui şi i-a procurat mijloacele de a se întoarce în Olanda."

Acest om se numea *Sethon* sau *Sethonius Scotus.* Englezul Campden, în a sa *Britannia,* semnalează într-adevăr, foarte aproape de locul de pe litoral unde a naufragiat pilotul Haussen, o locuinţă pe care o numeşte *Sethon House* şi ne spune câ este reşedinţa contelui de Winton. Probabil câ Adeptul nostru aparţinea acestei nobile familii din Scoţia, ceea ce ar furniza un argument nu lipsit de valoare ipotezei unor posibile raporturi între Sethon şi cavalerii Ordinului Scaietelui. Poate câ omul se formase chiar în acelaşi loc în care îl vedem făcând aceste fapte bune şi de înaltă morală care caracterizează sufletele elevate şi pe adevăraţii filosofi. Oricum ar fi, acest fapt marchează începutul unei existenţe noi, consacrate apostolatului hermetic, existenţa rătăcitoare, frământată, strălucită, uneori plină de vicisitudini, trăită în totalitate în străinătate şi pe care martirajul

trebuia s-o încoroneze tragic doi ani mai târziu (decembrie 1603 sau ianuarie 1604). Din câte se pare, aşadar, Cosmopolitul, preocupat doar de misiunea lui, nu s-a mai întors niciodată în ţara-i de origine pe care nu a părăsit-o, în 1601, decât după ce dobândise stăpânirea perfecta a artei. Aceste motive, sau mai degrabă aceste conjuncturi, sunt cele care ne-au determinat sâ vedem o apropiere între cavalerii Scaietelui şi celebrul alchimist, invocând mărturia hermetică a cadranului solar din Edinburgh.

După părerea noastră, cadranul solar scoţian este o replică modernă, mai concisă şi mai savantă totodată, a anticei *Tabula sma- ragdina.* Aceasta se compunea din doua coloane de marmură verde, după unii, sau dintr-o placă de *smarald* artificial, după alţii, pe care *Opera solara* era gravată în termeni cabalistici.

Tradiţia o atribuie Tatălui filosofilor, *Hermes Trismegistul,* care se declară autorul ei, deşi personalitatea sa, foarte obscură, nu ne permite sâ ştim dacă omul aparţine legendei sau istoriei. Unii pretind câ această mărturie a ştiinţei sacre, scrisă iniţial în limba greacă, a fost descoperită după Potop într-o grotă stâncoasă din valea Hebronului.

Acest detaliu, chiar lipsit de autenticitate, ne ajutâ sâ înţelegem mai bine semnificaţia secretă a acestei faimoase *Table,* care ar putea foarte bine să nu fi existat niciodată altundeva decât în imaginaţia, subtilă şi ingenioasa, a vechilor maeştri. Ni se spune câ este verde - ca şi roua de primăvară, numită din acest motiv *Smarald al filosofilor -,* primă analogie cu materia salină a înţelepţilor; că a fost redactată de *Hermes,* a doua analogie, fiindcă această materie poartă numele lui *Mercur,* divinitate romană corespunzând lui Hermes al grecilor. în fine, a treia analogie, *acest mercur verde care serveşte la realizarea celor trei Opere,* este calificat drept *triplu,* de unde epitetul *Trismegistul* (Toia|Jt:yiCTTOc;, *de trei ori mare* sau *sublim*) adăugat la numele lui Hermes.

Tabla de Smarald capătă astfel caracterul unui discurs pronunţat de mercurul înţelepţilor despre modul în care se elaborează Opera filosofalâ. Cel care vorbeşte nu este Hermes, zeul egiptean Thot,
ci *Smaraldul filosofilor* sau Tabla isiacâ însăşi[32]. Ideea generatoare a

[32] Textul *Tablei de Smarald,* foarte cunoscut de discipolii lui Hermes, poate că nu le e cunoscut unora dintre cititori. Iată, aşadar, versiunea cea mai exactă a acestor cuvinte celebre:

„Este adevărat, fără minciună, sigur şi cât se poate de autentic:

Ceea ce este jos este aidoma cu ceea ce este sus, iar ceea ce este sus este aidoma cu ceea ce este jos, spre a împlini miracolele unui singur lucru. Şi aşa cum toate lucrurile sunt şi provin din UNU, din meditaţia lui UNU, la fel toate lucrurile sunt născute din această Unitate prin potrivire.

Soarele îi este tatăl şi Luna îi este mama. Vântul I-a purtat în pântecele său. Pământul îi este doica şi adăpost. Părintele a toate, Thelema (Voinţă) a lumii universale este aceasta. Forţa sau puterea îi rămân neştirbite, dacă este prefăcută în pământ. Vei separa pământul de

cadranului solar din Edinburgh reflectă o preocupare asemănătoare. Totuşi, în afara faptului că-şi limitează învăţătura doar la practica alchimică, el nu mai exprima calităţile şi natura *materiei,* ci doar *forma* sau structura sa fizică. Este un edificiu cristalin a cărui compoziţie chimică rămâne necunoscută. Configuraţia sa geometrică ne permite doar să recunoaştem în ea caracteristicile mineralogice ale corpurilor saline în general. El ne învaţă că *mercurul este o sare* - ceea ce ştiam deja - şi că această sare îşi are originea în lumea minerală. Este, de altfel, ceea ce afirmă şi repetă pe întrecute Claveus, Cosmopolitul, Limojon de Saint-Didier, Basil Valentin, Huginus

---

foc, ceea ce este subtil de ceea ce este dens, cu mare grijă şi iscusinţa. El urcă de la pământ la cer, coboară iarăşi şi primeşte forţa lucrurilor superioare şi a lucrurilor inferioare. Vei dobândi astfel gloria lumii şi orice este neclar se va îndepărta de tine.

Aceasta este puterea puterilor, câci va birui orice lucru subtil şi va pătrunde orice lucru solid. In felul acesta a fost creată lumea. Din asta se vor naşte potriviri minunate, după felul arătat aici.

De aceea am fost numit Hermes Trismegistul, deţinător al celor trei părţi ale înţelepciunii universale.

Ceea ce am spus despre Opera Soarelui este desăvârşit."

Găsim *Tabla de Smarald* reprodusa pe o stânca, în traducere latină, într-una din frumoasele planşe care ilustrează *Amphiteatrum Sapientiae Aetemae,* de Kunrath (1610). Johannes Grasseus, sub pseudonimul de Hortulanus, a realizat, în secolul al XV-lea, un *Comentariu* al ei, tradus de J. Girard de Toumus, în *Miroir d'Alquimie,* Sevestre, Paris, 1613.

â Barma, Batsdorff etc. atunci când arată că *sarea metalelor este piatra filosofilor*[33].

Putem, aşadar, să privim cu îndreptăţire acest cadran solar ca pe un monument ridicat în cinstea *Vitriolului filosofic,* subiect iniţial şi primă fiinţă a pietrei filosofale. Or, toate metalele nu sunt decât săruri, ceea ce dovedeşte textura lor şi ceea ce demonstrează uşurinţa cu care formează compuşi cristalizaţi; la foc, aceste săruri se topesc în apa lor de cristalizare şi iau aspectul uleiului sau al mercurului. *Vitriolul* nostru se supune aceleiaşi legi şi, întrucât îl poartă spre succes pe artistul destul de fericit că I-a descoperit şi I-a preparat, a primit de la predecesorii noştri numele de *Ulei al victoriei.* Alţii, luând în considerare culoarea lui şi uzând în mod intenţionat de nepotrivire, I-au denumit *Ulei de sticlă (vitri oleum),* ceea ce indică aspectul lui sticlos, fluiditatea grasă la foc şi coloraţia verde *(viridis).* Această culoare naturală e cea care a făcut să-i fie date toate epitetele care să-i ascundă profanului adevărata sa natură. I s-au dat, ne spune Amaud de Villeneuve, nume de arbori, de frunze, de ierburi, de tot ceea ce prezintă o coloraţie verde, „ca să fie înşelaţi cei smintiţi[1]*. întrucât compuşii metalici dau săruri verzi, ei au contribuit într-o mare măsură la extinderea acestei nomenclaturi. Mai mult, filosofii, dând peste cap ordinea, s-au complăcut în a desemna lucrurile verzi prin calificative hermetice pentru a ne reaminti fără îndoială importanţa pe care o capătă această culoare în alchimie. *Mercurelul (mercureau),* de exemplu, sau *micul mercur,* care a devenit *macrou (maquereau),* încă mai e folosit pentru a ascunde, în prima zi din aprilie, personalitatea expeditorului. Acesta este un peşte *mistic,* obiect de *mistificări.* îşi datorează numele şi reputaţia culorii sale verzi strălucitoare, brăzdată de dungi negre, asemănătoare cu *cea a mercurului* înţelepţilor. Bescherelle semnalează că, în anul 1430, macroul era singurul peşte de mare care ajunsese până la Paris unde, după un obicei străvechi, se gătea cu agrişe *(groseilles vertes*[34]*).* Ştiţi de ce *sepiile* au primit numele pe care îl poartă? Pur şi simplu fiindcă fac nişte ouă verzi, adunate în ciorchine de strugure. Mercurul nostru verde, agent de *putrefacţie* şi de regenerare, a făcut ca *sepia* să fie numită crr|7iia, care înseamnă *a putrezi, a descompune.* Graţie ouălor ei verzi, sepia poartă un nume

[33] „Extrageţi sarea metalelor*[1], spune Cosmopolitul, „fără nicio coroziune ori violenţă şi această sare va produce piatra alba şi pe cea roşie. Tot secretul consta în sare, din care se face Elixirul nostru perfect."

[34] în citire cabalistică: *gros sel veri* (sare mare verde).

cabalistic, la fel ca şi *Satumia,* fluturele-de-noapte al pârului *(Satumia pyri),* care depune ouă de smarald.

Alchimiştii greci aveau obiceiul ca, în formulele lor, sâ traducă dizolvantul hermetic indicându-i culoarea. Pentru a-şi realiza simbolul, ei asamblau două consoane ale cuvântului XAQPOE, *verde,* X şi P juxtapuse. Or, acest simbol tipic reproduce exact monograma greacâ a lui Hristos, extrasă din numele său XPIETOL. Trebuie oare să vedem în această similitudine efectul unei simple coincidenţe sau pe cel al unei voinţe logice? Mercurul filosofic se naşte dintr-o substanţă purâ; Iisus se naşte dintr-o mamâ fără pată; Fiul Omului şi copilul lui Hermes duc amândoi viaţa pelerinilor; amândoi mor înainte de vreme, ca martiri, unul pe cruce, celălalt în creuzet; ei reînvie la fel, şi unul, şi altul, în a treia zi... Iată nişte corespondenţe stranii desigur, dar n-am putea afirma câ hermetiştii greci le-ar fi cunoscut ori le-ar fi utilizat.

Pe de altă parte, ar fi o îndrăzneala prea mare să raportăm la ezoterismul ştiinţei noastre o practică precum aceea a Bisericii creştine care avea loc pe 1 mai? In această zi, în multe oraşe, clerul mergea în procesiune - *Procesiunea verde* - ca să taie arbuşti şi ramuri cu care se împodobeau bisericile, în special cele care se aflau sub patronajul Sfintei Fecioare. Aceste procesiuni sunt abandonate astăzi; numai practicile din luna mai, care provin din ele, se mai perpetuează încă în satele noastre. Simboliştii vor descoperi fără greutate raţiunea acestor rituri obscure, dacâ îşi amintesc câ Maia era mama lui Hermes. In plus, se ştie că *roua de mai,* sau *Smaraldul filosofilor,* este verde şi că

Adeptul Cyliani declară, metaforic, acest vehicul indispensabil pentru lucrare. Nu vrem să insinuăm câ, după exemplul unor spagirişti şi al unor personaje din *Mutus Liber,* trebuie culeasă roua nocturnă din luna Maiei, atribuindu-i calităţi de care ştim câ este lipsita. Roua înţelepţilor este o sare, nu o apă, dar culoarea proprie acestei ape e cea care serveşte la desemnarea subiectului nostru.

La vechii hinduşi, materia filosofală era figurată prin zeiţa Mudevi (Mu5t]cTLs, *umiditate, putrezire;* râd. |au5ao), *a putrezi).* Născută, din câte se spune, din *Marea de lapte,* era reprezentată pictată în culoarea verde, călare pe un *asin* şi purtând în mână o flamură în centrul căreia se vedea un *corb.*

Tot hermetică, fără îndoială, este şi originea *Sărbătorii lupului verde,*

chermeză populară a cărei tradiţie s-a menţinut mult timp la Jumieges şi care se celebra pe 24 iunie, ziua proslăvirii Soarelui, în onoarea Sfintei Austreberthe. Legenda spune că sfânta spăla lenjeria de la celebra mănăstire unde o ducea cu un asin. într-o zi, lupul a sărit la gâtul asinului şi I-a omorât. Sfânta Austreberthe I-a condamnat pe vinovat să îndeplinească acelaşi serviciu în locul victimei şi lupul s-a achitat de minune de sarcină până la moarte. Sărbătoarea perpetua amintirea acestei legende. Totuşi, nu ni se spune motivul pentru care i-a fost atribuită lupului culoarea verde. Dar putem afirma, în mod foarte sigur, că *lupul* devine verde devorând *asinul,* şi asta e de ajuns. „Lupul înfometat şi atacator" este agentul indicat de Basil Valentin în prima din cele *Douăsprezece chei* ale sale. Acest lup (Auicoţ) este mai întâi cenuşiu şi nu poţi bănui focul ardent, lumina vie pe care le ţine ascunse în corpul lui grosolan. întâlnirea cu asinul face manifestă aceasta lumină: Aukoc; devine Auict], prima licărire a dimineţii, *aurora.* Lupul cenuşiu se colorează în *lup verde* şi atunci el este *focul* nostru *secret,* Apollon născându-se, AuKi]ytvr]c;, *tatăl luminii.*

Fiindcă adunăm în acest loc tot ceea ce îl poate ajuta pe investigator să descopere misteriosul agent al Marii Opere, o să mai relatăm şi *Legenda lumânărilor verzi.* Aceasta se raportează la celebra Fecioară neagră din Marsilia, Notre-Dame-de-Confession, care este adăpostită în criptele vechii mănăstiri Sfântul Victor. Legenda conţine, dincolo de vălul alegoric, descrierea lucrării pe care trebuie s-o facă alchimistul pentru a extrage din minereul grosolan, spiritul viu şi luminos, *focul secret* pe care îl ascunde în el, sub formă de cristal translucid, verde, fusibil precum ceara şi pe care înţelepţii îl numesc *Vitriol.* Iată această naivă şi preţioasă tradiţie hermetică[35]:

O tânără din antica *Massilia,* pe nume *Marthe,* simplă *muncitoare* şi de mult timp *orfelină*, îi consacrase Fecioarei negre din Criptă un cult deosebit. îi dăruia toate florile pe care se ducea să le culeagă de pe coline - cimbru, salvie, lavandă, rozmarin - şi nu lipsea niciodată, oricum ar fi fost vremea, de la mesa cotidiană.

în ajunul Zilei Făcliilor[36], sărbătoarea *Purificării,* Marta a fost trezită, în

---

[35] Cf. mica piesă în versuri *mXxtu\aXa.Legendâlumânărilorvem,* de Hyppolyte Matabon, J. Cayer, Marsilia, 1889.

[36] In original, *La Chandeleur* (lat. *festa candelorum*), denumirea populară a sărbătorii care celebrează (pe 2 februarie) prezentarea pruncului Iisus la templu, oficial numită, la catolici,

toiul nopţii, de o voce necunoscută care o îndemna să meargă la mănăstire ca sâ asculte slujba de dimineaţă. Temându-se câ a dormit mai mult decât de obicei, ea s-a îmbrăcat în grabă, a ieşit afară şi, cum zăpada, care acoperise cu mantia ei pământul, reflecta o oarecare lumină, a crezut că sunt zorii. A ajuns repede în pragul mănăstirii a cărei uşă era deschisă. Acolo, întâlnind un preot, I-a rugat sâ binevo- iascâ sâ spunâ o mesă pentru ea; dar, neavând bani, şi-a scos de pe deget un modest inel de aur - singura ei avere - şi I-a pus, în chip de ofranda, sub un sfeşnic de la altar.

Imediat ce mesa a început, mare a fost uimirea fetei văzând cum *ceara albă* a lumânărilor se face *verde,* de un verde celest, necunoscut, verde diafan şi mai strălucitor decât cele mai frumoase smaralde sau cele mai rare malahite! Nu-i venea sâ creadă şi nici să-şi ia ochii...

Când *Ite missă* a smuls-o în sfârşit din extazul minunii, când a ieşit afară şi a regăsit simţul realităţilor familiare, şi-a dat seama că era încă noapte; prima oră a zilei abia era vestită de glasul clopotului din tumul abaţiei SfântulVictor.

Neştiind ce să creadă despre o asemenea întâmplare, s-a întors acasă, dar dimineaţa în zori a pornit iar spre mănăstire unde, în sfântul loc, oamenii se adunaseră deja în număr mare. îngrijorată şi tulburată, a încercat să afle mai multe; i s-a spus câ, din ajun, nu fusese rostita nicio mesă. Cu riscul de a trece drept vizionară, Marta a povestit atunci de-a fir a pâr miracolul la care asistase cu câteva ore mai înainte şi credincioşii au urmat-o cu toţii până la grotâ. Orfelina spusese adevărul; inelul se afla încă în acelaşi loc, sub sfeşnic, şi lumânările continuau să strălucească, pe altar, cu neasemuita lor lumină verde...

în a sa *Notiţă despre antica abaţie Sfântul Victor din Marsilia,* abatele Laurin vorbeşte despre obiceiul pe care-l mai au oamenii din popor de a purta lumânări verzi la procesiunile Fecioarei negre. Aceste lumânări sunt binecuvântate pe 2 februarie, ziua Purificării numită de obicei Sărbătoarea Făcliilor. Autorul adaugă şi câ *Jumânăhle de la Sărbătoarea Făcliilor trebuie să fie verzi,* fârâ a se şti prea bine motivul. Documentele ne arată câ lumânările de culoare verde se foloseau şi în alte locuri, în mănăstirea de maici Sfântul Mântuitor din Marsilia, în 1479, şi în metropola[37] Sfântul

---

Prezentarea Domnului, iar la ortodocşi, întâmpinarea Domnului (n. tr.).

[37] Aici cu sensul de reşedinţa a unei arhiepiscopii catolice, rol pe care-l avea pe atunci

Mântuitor, din Aix-en-Provence, până în 1620. In timp ce prin alte părţi s-a pierdut, acest obicei s-a păstrat la abaţia Sfântul Victor."

Iată care sunt punctele esenţiale ale simbolismului propriu cadranului solar din Edinburgh, pe care ţineam să le semnalăm.

în decorarea speciala a icosaedrului emblematic, vizitatorul destul de influent pentru a se putea apropia de el — căci fârâ un motiv pertinent nu va obţine niciodată autorizaţia - va remarca, în afara scaieţilor hieroglifici ai Ordinului, monogramele lui Carol I al Angliei, decapitat în 1649, şi a soţiei lui, Maria-Henrietta a Franţei. Literele CR *(Caro- lus Rex)* corespund celei dintâi, iar MR *(Maria Regina)* o desemnează pe a doua. Fiul lor, Carol al II-lea, născut în 1630 - avea trei ani în timpul edificării monumentului -, este amintit pe faţetele cristalului de piatră prin iniţialele CP *(Carolus Piinceps),* deasupra cărora se află o coroană, ca şi în cazul celor ale tatălui său. El va mai vedea aici, alături de armele Angliei, ale Scoţiei şi de harpa Irlandei, cinci trandafiri şi tot atâtea flori de crin, detaşate şi independente, embleme ale înţelepciunii şi cavaleriei, aceasta din urmă fiind evidenţiată prin panaşul format din trei pene de struţ, care orna odinioară coiful cavalerilor. In fine, alte simboluri, pe care le-am analizat în cursul acestor studii, vor sublinia şi mai mult caracterul hermetic al ciudatului edificiu: *leul încoronat,* ţinând cu o labă o *sabie* şi cu cealaltă un *sceptru; îngerul,* reprezentat cu aripile desfăcute; *Sfântul Gbeorghe,* doborând balaurul şi *Sfântul Andrei,* cu instrumentul martirajului său - crucea în X; cei doi *trandafiri* ai lui Nicolas Flamei, învecinându-se cu cochilia Saint-Jacques şi cu cele trei inimi ale celebrului alchimist din Bourges, mare argintar al lui Carol al VH-lea.

Vom încheia aici vizitele noastre în vechile locuinţe filosofale.

Sigur, ne-ar fi uşor să sporim aceste studii, căci exemplele decorative ale simbolismului hermetic aplicat la construcţiile civile sunt şi mai numeroase astăzi; am preferat să ne limităm, însă, învăţătura la problemele tipice şi cel mai bine precizate.

Dar, înainte de a ne lua rămas-bun de la cititorul nostru, mulţu- mindu-i pentru binevoitoarea sa atenţie, vom arunca o ultimă privire asupra ştiinţei secrete, văzute în ansamblul ei. Şi, aşa cum bătrânul, depânându-şi cu plăcere amintirile, zăboveşte la clipele strălucite ale trecutului, tot aşa şi noi sperăm să descoperim, în acest examen retrospectiv, faptul capital, obiectul

catedrala Sf. Mântuitor din Aix-de-Provence (n. tr.).

preocupărilor esenţiale ale adevăraţilor fii ai lui Hermes.

Acest punct important, în care se găsesc concentrate elementele şi principiile celor mai elevate cunoştinţe, n-ar putea fi căutat nici întâlnit în viaţă, fiindcă viaţa este în noi, fiindcă ea străluceşte în jurul nostru, ne este familiară şi este suficient să ştim s-o observăm pentru a-i sesiza manifestările variate. Dar putem să-i recunoaştem în moarte, în acest domeniu al spiritualităţii pure în care sufletul, eliberat de legăturile lui, se refugiază la sfârşitul periplului său terestru. In neant, în acest nimic misterios care conţine totul, absenţă în care domneşte toată prezenţa, se cuvine să găsim cauzele ale căror multiple efecte ni le arată viaţa.

Prin urmare, în momentul în care trupul e declarat inert, chiar în clipa în care natura îşi încheie lucrarea, înţeleptul şi-o începe pe a lui. Să ne aplecăm, aşadar, asupra abisului, să-i scrutăm adâncimea, să-i scotocim tenebrele şi neantul ne va instrui. Naşterea ne învaţă puţine lucruri, dar moartea, din care se naşte viaţa, ne poate dezvălui totul. Ea singura deţine cheile laboratorului naturii; ea singură eliberează spiritul, ţinut prizonier în trupul material. Umbră dispensatoare a luminii, sanctuar al adevărului, adăpost nepângărit al înţelepciunii, ea îşi ascunde şi îşi fereşte cu străşnicie comorile de muritorii timoraţi, de cei nehotărâţi, de cei sceptici, de toţi cei care o ignoră sau nu îndrăznesc s-o înfrunte.

Pentru filosof, moartea este doar articulaţia care leagă planul material de planul divin. Este poarta terestră deschisă pe cer, liniuţa de unire dintre natură şi divinitate; este lanţul care-i leagă pe cei care încă sunt de cei care nu mai sunt. Şi dacă evoluţia umană, în activitatea ei, poate sâ dispună după bunul plac de trecut şi de prezent, în schimb, *viitorul îi aparţine doar morţii.*

în consecinţă, departe de a-i inspira înţeleptului un sentiment de oroare sau de repulsie, moartea, instrument al mântuirii, îi apare ca dezirabilâ, pentru câ e utilă şi necesară. Şi dacă nu ne este permis sâ scurtăm noi înşine timpul fixat prin propriul nostru destin, cel puţin am primit învoire de la Cel de Sus să o provocăm în materia gravă, supusă, după legile lui Dumnezeu, voinţei omului.

Se înţelege astfel de ce filosofii insistă atât asupra necesităţii absolute a morţii materiale. Prin ea, spiritul, nepieritor şi mereu eficace, amesteca, cerne, separă, curăţă şi purifică trupul. De ea ţine posibilitatea de a-i asambla părţile curăţate, de a-i construi cu ele noul lăcaş, de a transmite în cele din urmă formei regenerate o energie pe care aceasta n-o avea.

Văzută din punct de vedere al acţiunii sale chimice asupra substanţelor celor trei regnuri, moartea este în mod clar caracterizată prin disoluţia intimă, profundă şi radicală a corpurilor. De aceea, *disoluţia,* numită *moarte* de vechii autori, se afirmă ca fiind *prima şi cea mai importantă dintre operaţiunile Operei,* cea pe care artistul trebuie să se străduiască s-o realizeze înainte de oricare alta. Cel care va descoperi artificiul adevăratei disoluţii şi va vedea înfăptuindu-se putrefacţia consecutiva va stăpâni cel mai mare secret al lumii. El va avea totodată un mijloc sigur de a accede la cunoaşterea sublimă. Acesta este punctul important, *pivotul artei,* după expresia lui Filalet, pe care am dori să-i semnalăm oamenilor de buna-credinţă, cercetătorilor benevoli şi dezinteresaţi.

Or, prin faptul că sunt sortite disoluţiei finale, toate fiinţele trebuie în mod necesar să obţină din asta un beneficiu asemănător. Nici chiar globul nostru n-ar putea scăpa de această lege inexorabilă. El are timpul său prevăzut, cum îl avem şi noi pe al nostru. Durata evoluţiei sale este statornicită, stabilita dinainte şi strict limitata. Raţiunea o demonstrează, bunul simţ o presimte, analogia o arată, Scriptura ne-o certifică://) *vuietul unei furtuni îngrozitoare, cerul şi pământul se vor nărui.*

Preţ de *un timp, timpuri şi jumătatea unui timp (Daniel,* VII, 25 şi XII, 7; *Apocalipsa,* XII, 14), Moartea îşi va întinde stăpânirea asupra ruinelor lumii, asupra vestigiilor civilizaţiilor distruse. Şi, după convulsiile unei lungi agonii, pământul nostru va reveni la starea confuză a haosului primordial. Şi toate lucrurile vor fi acoperite de tenebre şi scufundate într-o tăcere profunda ca de mormânt.

PARADOXUL PROGRESULUI NELIMITAT AL ŞTIINŢELOR

Tuturor filosofilor, oamenilor instruiţi oricare ar fi ei, savanţilor sprecializaţi ca şi simplilor observatori, ne permitem sâ le punem această întrebare:

„V-aţi gândit la consecinţele fatale care vor rezulta dintr-un progres nelimitat?[11]

Deja, din cauza multitudinii achiziţiilor ştiinţifice, omul nu reuşeşte să trăiască decât graţie energiei şi rezistenţei, într-un ritm de activitate trepidantă, înfierbântată şi nesănătoasă. El a creat maşina care i-a însutit mijloacele şi puterea de acţiune, dar a devenit sclavul şi victima ei: sclav în

vreme de pace, victimă pe timp de război. Distanţa nu mai este un obstacol pentru el; se deplasează cu rapiditate dintr-o parte în alta a globului pe căi aeriene, maritime şi terestre. Nu vedem, totuşi, ca aceste facilităţi de deplasare să-i fi făcut mai bun sau mai fericit; căci dacă, din câte se spune, călătoriile îi formează pe cei tineri, ele nu par să contribuie deloc la întărirea relaţiilor de concordie şi de fraternitate care ar trebui să unească popoarele. Niciodată frontierele n-au fost mai bine păzite ca astăzi. Omul posedă facultatea nemaipomenită de a-şi exprima gândurile şi de a-şi face auzită vocea

până în ţinuturile cele mai îndepărtate şi, totuşi, aceste mijloace îi impun noi nevoi. El poate să emită şi să înregistreze vibraţiile luminoase şi sonore, fără să aibă din asta alt câştig decât o deşartă satisfacţie de curiozitate, dacă nu cumva o înrobire destul de puţin favorabilă nobleţei sale intelectuale. Corpurile opace au devenit permeabile în ochii lui şi, dacă îi este posibil să sondeze materia gravă, ce ştie, în schimb, despre el însuşi, adică despre originea lui, despre esenţa şi destinul lui?

Dorinţelor satisfăcute le succed alte dorinţe neostoite. O repetăm, omul vrea să meargă mai repede, tot mai repede, şi această agitaţie face insuficiente posibilităţile de care dispune. Mânat de pasiuni, de pofte şi de fobii, orizontul speranţelor sale se îndepărtează la nesfârşit. Este o cursă nebunească spre abis, uzură constantă, activitate plină de nelinişte, înverşunată, dusă fără încetare. „în secolul nostru“, a spus foarte just Jules Simon, „trebuie sâ mergi sau sâ alergi: cel care se opreşte este pierdut.[11] La această cadenţă, la acest regim, sănătatea fizică este periclitata. In ciuda difuzării şi a studierii regulilor de igienă, a masurilor de profilaxie, în ciuda a nenumărate procedee terapeutice şi a acumulării remediilor chimice, maladia continuă sâ facă ravagii cu
o neobosită perseverenţă. Astfel încât lupta organizată împotriva flage- lelor cunoscute nu pare să aibă alt rezultat decât acela de a genera altele noi, mai grave şi mai refractare.

Natura însăşi dă semne clare de oboseală: devine leneşă. Datorită îngrăşămintelor chimice, cultivatorul obţine acum recolte de valoare mediocră. întrebaţi un ţăran, o să vă spună că „pământul moare“, că anotimpurile sunt date peste cap şi clima modificată. Tot ceea ce vegetează duce lipsă de sevâ şi de rezistenţă. Plantele sunt slăbite - este un fapt constatat în mod oficial - şi se dovedesc incapabile sâ reacţioneze la invazia insectelor parazite sau la atacul bolilor provocate de micelii.

In sfârşit, nu vom învaţă nimic spunând că majoritatea descoperirilor, orientate mai întâi spre creşterea bunăstării umane, sunt rapid deturnate de la scopul lor şi folosite pentru distrugere. Instrumentele

de pace se schimbă în instrumente de război şi ştim destule despre rolul preponderent pe care îl joacă ştiinţa în conflagraţiile modeme. Acesta este, vai!, obiectivul final, rezultatul investigaţiei ştiinţifice; şi acesta este, de asemenea, motivul pentru care omul, care o continuă cu aceasta intenţie criminală, atrage asupra lui justiţia divină şi se vede inevitabil condamnat de ea.

Ca să evite reproşul, ce n-a întârziat să le fie adresat, că pervertesc popoarele, Filosofii au refuzat întotdeauna să expună clar adevărurile pe care le dobândiseră sau le primiseră din Antichitate. Bemardin de Saint-Pierre arată că ştia această regulă de înţelepciune atunci când declară, la sfârşitul cărţii lui *Coliba indiană:* „Trebuie să cauţi adevărul cu o inimă curată; îl vei găsi în natură; *nu trebuie să-i spui decât oamenilor de bine.“* Din ignoranţă, sau din dispreţul faţă de această condiţie esenţială, exoterismul a aruncat dezordinea în sânul umanităţii.

DOMNIA OMULUI

Domnia Omului, preludiu al Judecaţii de Apoi şi al instalării Ciclului nou, este exprimata simbolic într-un straniu panou de lemn sculptat, păstrat în biserica Sfântul Mântuitor, zisă şi a Consiliului, din Figeac (dep. Lot). Sub concepţia religioasă care abia dacă îi maschează ezoterismul evident, el îl înfăţişează pe Hristos copil adormit pe cruce şi înconjurat de instrumentele Pasiunii (imaginea XXXIX). Printre aceste atribute ale martirului divin, şase au fost în mod intenţionat reunite în X, ca şi crucea pe care se odihneşte micul Iisus şi care a fost înclinată ca să dea această formă prin perspectiva.

Astfel, amintind de cele patru vârste, avem patru X (khi) greceşti a căror valoare numerică de 600 fiecare ne furnizează ca rezultat cei 2400 de ani ai lumii. Vedem, aşadar, aici lancea lui Longin (*Evanghelia după Ioan,* XIX, 34), împreunată cu trestia *(Matei,* XXVII, 48; *Marcu,* XV, 36) sau tija de isop în care a fost pus buretele îmbibat cu oţet *(Ioan,* XIX, 29); apoi fascia şi biciul încrucişate *(Ioan,* XIX, 1,

XXXIX. BISERICA SFÂNTUL MÂNTUITOR DIN FIGEAC (LOT) Domnia Omului

Matei, XXVII, 26; *Maieu,* XV, 15); în sfârşit, ciocanul cu care au fost bătute cuiele răstignirii şi cleştele utilizat pentru a le scoate după moartea Mântuitorului.

Tripla imagine a ultimei străluciri de raze, formulă grafică a spiritualismului în declin, aceste X-uri marchează cu amprenta lor a doua perioadă ciclică, la sfârşitul căreia umanitatea se zbate în întuneric şi haos, până în ziua marii revoluţii terestre şi a morţii eliberatoare. Dacă suprapunem în X aceste trei cruci şi dacă plasăm punctul de intersecţie al braţelor pe o axă

comună, vom obţine o figură geometrică cu douăsprezece raze, simbolizând cele douăsprezece secole care constituie *Domnia Fiului Omului* şi care vin după precedentele douăsprezece ale Domniei lui Dumnezeu.

POTOPUL

Când poporul vorbeşte de *sfârşitul lumii,* el evocă şi traduce în general ideea unui cataclism universal, provocând totodată distrugerea totală a globului şi exterminarea locuitorilor săi. Potrivit acestei opinii, Pământul, şters din mulţimea planetelor, ar înceta să mai existe. Resturile lui, proiectate în spaţiul sideral, ar cădea în ploaie de meteoriţi peste lumile învecinate cu a noastră.

Unii gânditori, mai logici, iau expresia într-un sens mai restrâns. După părerea lor, perturbarea n-ar putea atinge decât umanitatea singură. Li se pare imposibil să admită că planeta noastră va dispărea, chiar dacă tot ce trăieşte, se mişcă şi gravitează la suprafaţa ei este condamnat sâ piară. Teză platonicianâ care ar putea fi acceptabilă, dacă n-ar presupune introducerea iraţională a unui factor miraculos: omul reînnoit născându-se direct din pământ, asemenea unei simple plante, fără a avea nevoie de sămânţă.

Nu în felul acesta trebuie înţeles sfârşitul lumii, aşa cum ne este el anunţat de Scriptură şi după cum ni-l prezintă tradiţiile primare, indiferent cărei rase aparţin ele. Când, pentru a pedepsi umanitatea pentru crimele ei, Dumnezeu a hotărât sa o îngroape sub apele potopului, nu doar că pământul n-a fost afectat decât la suprafaţă, dar un anumit număr de oameni drepţi şi de aleşi, găsind îndurare în faţa Lui, au supravieţuit inundaţiei.

Deşi prezentată sub expresii simbolice, această învăţătură se sprijină pe o bază pozitiva. Recunoaştem aici necesitatea fizică a unei regenerări animale şi terestre, care nu poate, aşadar, să ducă la anean- tizarea totală a creaturilor, nici sâ suprime vreuna din condiţiile indispensabile vieţii nucleului salvat. In consecinţă, în ciuda terifiantului şi îndelungatului amestec al elementelor dezlănţuite, suntem asiguraţi câ imensa catastrofă nu va acţiona la fel peste tot, nici pe toată întinderea continentelor şi a mărilor. Unele ţinuturi privilegiate, veritabile arce stâncoase, vor adăposti oameni care se vor fi refugiat în ele. Acolo, timp de *o zi, lungă cât două secole,* generaţiile vor

asista - spectatori tulburaţi de efectele puterii divine - la duelul urieşesc dintre apă şi foc; acolo, într-un calm relativ, sub o temperatură uniformă, la lumina palidă şi constantă a unui cer plin de nori, poporul ales va aştepta ca pacea sâ se instaureze, ca ultimii nori, împrăştiaţi de adierea vârstei de aur, să-i dezvăluie magia policromă a dublului curcubeu, strălucirea *noilor ceruri* şi farmecul unui *nou pământ...*

In ceea ce ne priveşte, întrucât n-am reţinut niciodată argumentele raţionalismului, considerăm că potopul mozaic este incontestabil şi real. Ştim, de altfel, că Biblia este superioară altor cărţi, că ea rămâne *Cartea eternă,* imuabilă, *Cartea ciclică* prin excelenţă, în care, sub vălul alegoric, revelaţia istoriei umane este pecetluită, dincoace şi dincolo chiar de propriile anale ale popoarelor. Este povestirea *in-extenso* a periplului pe care îl realizează fiecare mare *generaţie ciclică.* Şi, cum istoria este o perpetuă reîncepere, Biblia, care îi descrie procesul figurat, va rămâne pentru totdeauna izvorul unic, culegerea veritabilă a evenimentelor istorice şi a revoluţiilor umane, atât pentru perioadele revolute, cât şi pentru cele care se vor succede în viitor.

Nu avem intenţia sâ ne lansăm aici în respingerea argumentelor prin care adversarii tradiţiei lui Moise au contestat exactitudinea mărturiei lui, nici să le menţionăm pe cele prin care apărătorii religiei revelate au stabilit autenticitatea şi inspiraţia divină a cărţilor lui. Vom

încerca doar să arătâm faptul că potopul este atestat de tradiţiile proprii ale tuturor popoarelor, atât de pe vechiul, cât şi de pe noul continent.

Cărţile sacre ale hinduşilor şi iranienilor menţionează potopul. în India, Noe se numeşte Vaivaswata sau Satyavrata. Legendele greceşti vorbesc de Ogyges şi de Deucalion; cele ale Caldeei, de Xixouthros sau Sisouthros; cele ale peruvienilor, de Bochica. Potrivit cosmogo- niei asiro-caldeene, pentru că oamenii creaţi de Marduk au devenit răi, sfatul zeilor hotărăşte să-i pedepsească. Un singur om este drept şi, din acest motiv, el este iubit de zeul Ea: .este Utnapishtim, regele Babilo- nului. De aceea Ea îi dezvăluie în vis lui Utnapishtim venirea iminentă a cataclismului şi mijlocul de a scăpa de furia zeilor. Acest Noe babilonian construieşte aşadar o arcă şi se închide în ea cu toţi ai lui, familia, servitorii, artizanii constructori ai corăbiei şi o turmă de animale. Imediat, întunericul înghite cerul. Apele nenorocirii cad şi acoperă pământul. Arca lui Utnapishtim pluteşte şapte zile şi se opreşte în cele din urmă pe vârful unui munte. Cel drept salvat eliberează o porumbiţă şi o rândunea, care se întorc spre barcă, apoi un corb care nu se mai întoarce. Atunci, el iese din arcă şi aduce o ofrandă zeilor. La azteci şi la alte triburi care locuiau pe platoul Mexicului, rolul lui Noe din Biblie este îndeplinit de Coxcox sau Tezpi...

Potopul mozaic a avut aceeaşi importanţă, aceeaşi durată, aceleaşi repercusiuni ca toate inundaţiile care I-au precedat. Este, într-un fel, descrierea tipică a catastrofelor periodice provocate de inversarea polilor. Este aşadar interpretarea schematizată a potopurilor succesive de care Moise avea fără îndoiala cunoştinţă, fie că fusese martor ocular al vreunuia dintre ele - ceea ce ar justifica prenumele său -, fie că obţinuse informaţia prin revelaţie divină. Arca salvatoare ni se pare că reprezintă mai degrabă locul geografic unde se adună cei aleşi la apropierea marii catastrofe decât o corabie făcută de mâna omului. Chiar prin forma sa, arca se dovedeşte deja a fi o figură ciclică, şi nu un vas veritabil. într-un text în care, potrivit cuvântului Sfintei Scripturi, trebuie mai cu seama să analizăm spiritul, care e de preferat literei, ne este imposibil să luăm în sens literal construcţia corăbiei, căutarea „tuturor animalelor pure şi impure" şi gruparea lor pe perechi. O calamitate care impune, timp de *două secole,* unor fiinţe vii şi libere condiţii atât de diferite de habitat, atât de potrivnice nevoilor lor, depăşeşte limitele înţelegerii noastre. Nu trebuie uitat că, pe toată durata încercării, emisfera, abandonată furiei apelor, este cufundată în obscuritate

totală. E necesar să se ştie, într-adevâr, că Moise vorbeşte de *zile ciclice,* a căror valoare secretă echivalează cu anii obişnuiţi. Să precizăm: stă scris că ploaia diluviană durează *patruzeci de zile* şi că apele acoperă pământul în răstimp de *o sută cincizeci de zile,* adică o *sută nouăzeci de zile* în total. Dumnezeu trimite atunci o boare de aer cald şi nivelul apei scade. Arca acostează pe muntele *Araral* în Armenia. Noe deschide fereastra (întoarcerea la lumină) şi eliberează un corb care, atras de cadavre, nu se mai întoarce. El dă după aceea drumul unei porumbiţe care se întoarce imediat în arcă, întrucât în acel moment arborii erau încă sub ape. Patriarhul mai aşteaptă, aşadar, *şapte* zile şi lasă din nou să iasă pasărea, care se întoarce spre seară aducând în cioc o ramură verde de măslin. Potopul se sfârşise. Durase *o sută nouăzeci şi şapte de zile* ciclice sau, la trei ani fiecare, aproape două secole reale.

Putem oare să admitem că o corabie, expusă atâta timp furtunii, este capabilă să-i reziste? Şi ce să mai gândeşti, pe de altă parte, de încărcătura ei? Aceste neverosimilităţi n-ar putea, totuşi, să ne zdruncine convingerea. Considerăm, deci, relatarea mozaică drept adevărată şi pozitivă ca fond, adică în ceea ce priveşte potopul în sine; dar majoritatea circumstanţelor care o însoţesc, mai ales cele care se referă la Noe, la arcă, la intrarea şi ieşirea animalelor, sunt în mod clar alegorice. Textul conţine o învăţătură ezoterică de o importanţă considerabilă. Să notăm doar că Noe, care are valoarea cabalistica de Noel (în greceşte, Nee), este o contracţie a sintagmei Nâx-HAioc, *noul soare.* Arca, Aoxr], indică *începutul* unei ere noi. Curcubeul marchează alianţa pe care Dumnezeu o face cu omul în ciclul care se deschide; este *simfonia* renăscută sau reînnoită: Eu|a(povîa, *consimţământ, acord, uniune, pact.* Este, de asemenea, *Centura lui Iris (Zcbvr]), zona* privilegiata...

Apocalipsa lui Esdras ne informează despre valoarea simbolică a cărţilor lui Moise: „în a treia zi, în timp ce mă aflam sub un copac, am auzit o voce venind dinspre el şi zicându-mi: Esdra, Esdra! Am răspuns: lată-mă; m-am sculat şi m-am ridicat în picioare. Vocea îmi zise iar: I-am apărut lui Moise şi i-am vorbit din rugul aprins atunci când poporul meu era sclav în Egipt, l-am condus la muntele Sinai şi l-am ţinut mult timp în preajma mea. *I-am povestit multe minuni; l-am învăţat taina zilelor; i-am făcut cunoscute vremurile de pe urmă* şi i-am dat această poruncă: *Asta povesteşte-o, astâlaltă ascunde-o.“*

Dar, dacă avem în vedere doar evenimentul potopului, vom fi nevoiţi sâ

recunoaştem ca un asemenea cataclism trebuie sa fi lâsat urme adânci şi să fi modificat puţin topografia continentelor şi a mărilor. Ar fi o gravă eroare să credem câ profilul geografic al acestora, situaţia lor, repartiţia pe suprafaţa globului erau identice, acum douăzeci şi cinci de secole, cu cele care sunt astăzi. Prin urmare, cu tot respectul nostru pentru lucrările savanţilor care s-au ocupat de timpurile preistorice, trebuie să nu acceptăm decât cu cea mai mare rezervă hărţile epocii cuatemare care reproduc configuraţia actuală a globului. Este evident, de exemplu, că o parte a pământului francez a fost mult timp sub ape, acoperită cu *nisip marin,* conţinând din abundenţă cochilii, calcare cu urme de amonite. Să amintim şi de insula Jersey care era încă alipită la peninsula Cotentin în 709, an în care apele Canalului Mânecii au inundat vasta pădure ce se întindea până la Ouessant şi servea de adăpost pentru numeroase sate.

Istoria relatează că galezii, întrebaţi ce anume îi îngrozea cel mai tare, aveau obiceiul sâ răspundă: „Nu ne temem decât de un singur lucru, sâ nu ne cadă cerul în cap.“ Dar această butadă, care este dată ca dovadă de cutezanţă şi bravură, nu ascunde ea oare un cu totul alt motiv? în locul unei simple fanfaronade, n-ar putea fi vorba mai degrabă de o persistentă amintire a unui eveniment real? Cine ar îndrăzni sâ afirme câ strămoşii noştri n-au fost victimele îngrozite ale

cerului prăbuşindu-se în formidabile cataracte, printre tenebrele unei nopţi lungi de mai multe generaţii?

ATLANTIDA

A existat oare această insulă misterioasă a cărei descriere enigmatică ne-a fost lăsată de Platon? Greu de răspuns la o asemenea întrebare, având în vedere slabele mijloace pe care le posedă ştiinţa de a pătrunde secretul abisurilor. Totuşi, unele constatări par să le dea dreptate partizanilor realităţii Atlantidei. într-adevăr, nişte sondări realizate în Oceanul Atlantic au permis aducerea la suprafaţă a unor fragmente de lavă a căror structură dovedeşte fără putinţă de tăgadă că ea *s-a cristalizat la aer*. Se pare, deci, că vulcanii care au ejectat această lavă se ridicau pe atunci pe pământurile încă neînghiţite de ape. S-a crezut că s-a mai descoperit un argument care să justifice aserţiunea preoţilor egipteni şi povestirea lui Platon în faptul că flora din America Centrală se arată asemănătoare cu cea din Portugalia; aceleaşi specii de plante, transmise prin sol, ar indica o relaţie continentală strânsa între lumea veche şi cea nouă. în ceea ce ne priveşte, nu vedem nimic imposibil în faptul că Atlantida ar fi putut să deţină un loc important printre regiunile locuite, nici ca aici civilizaţia să se fi dezvoltat până să atingă acel grad înalt pe care Dumnezeu părea să-i fi fixat ca termen progresului uman; „Nu vei merge mai departe." Limită dincolo de care simptomele decadenţei se manifestă, căderea se accentuează, atunci când distrugerea nu este grăbită de declanşarea bruscă a unei urgii neprevăzute.

Credinţa în veridicitatea operelor lui Platon atrage după sine credinţa în realitatea dezastrelor periodice al căror simbol scris şi prototip sacru rămâne, după cum am spus, potopul mozaic. Celor care neagă confesiunea pe care preoţii din Egipt i-au făcut-o lui Solon,le cerem doar să binevoiască să ne explice ce anume cred ei că a vrut să dezvăluie maestrul lui Aristotel prin această ficţiune sinistră? Credem,

într-adevâr, că nu există nicio îndoială că Platon s-a făcut propagatorul adevărurilor străvechi şi că, în consecinţă, cărţile lui conţin un întreg ansamblu, un corpus de cunoştinţe ascunse. *Numărul geometric, Peştera* au semnificaţia lor; de ce mitul Atlantidei n-ar avea-o şi el pe a lui?

Atlantida trebuie că a îndurat soarta comună, iar catastrofa care a înecat-o se datorează unei cauze identice aceleia care a îngropat, patruzeci şi opt de secole mai târziu, sub o profundă întindere de apă, Egiptul, Sahara şi ţinuturile din Africa septentrionala. Dar, mai favorizat decât pământul Atlantidei, Egiptul a beneficiat de o ridicare a fundului submarin şi a revenit la lumina zilei după o anumită perioadă de scufundare. Câci Algeria şi Tunisia, cu şoturile lor secate şi tapisate cu un strat gros de sare, Sahara şi Egiptul, cu solul lor constituit în cea mai mare parte din nisip marin, arată că valurile au invadat şi acoperit vaste întinderi ale continentului african. Coloanele templelor faraonice poarta urme de netăgăduit ale imersiunii; în sălile hipostile, dalele încă existente care formează plafoanele au fost înălţate şi deplasate sub influenţa oscilatorie a valurilor, dispariţia placării exterioare a piramidelor şi, în general, cea a uleiului cu care erau unse pietrele (coloşii lui Memnon, altădată cântători); urmele evidente de coroziune datorată apelor care se remarcă pe Sfinxul de la Giseh, precum şi pe o mulţime de alte opere ale artei statuare egiptene, nu au altă origine. Se prea poate, de altfel, ca membrii castei sacerdotale să nu fi fost străini de soarta care le era rezervată patriei lor. Acesta e poate motivul pentru care hipogeele regale erau adânc tăiate în rocă şi deschiderile lor sigilate ermetic. Efectul acestei credinţe într-un potop viitor nu s-ar putea recunoaşte oare chiar şi în obligatoria traversare pe care sufletul defunctului trebuia s-o săvârşească după moartea trupească şi care justifica prezenţa, printre atâtea alte simboluri, a acelor bârcuţe cu pânze, flotile în miniatură care fac parte din mobilierul funerar al mumiilor dinastice?

Oricum ar sta lucrurile, textul lui Ezechiel[38], care anunţă dispariţia Egiptului, este categoric şi nu lasă loc niciunui echivoc:

> voi acoperi soarele cu nori şi luna nu-şi va mai da lumina ei. Voi întuneca toţi luminătorii cerurilor deasupra ta şi voi răspândi întunericul peste ţara ta, zice Stăpânul, Domnul. Voi mâhni şi inima multor popoare când *voi vesti distrugerea ta* printre naţii, în ţările pe care nu le-ai cunoscut...

[38] Cap. XXXII, *Plângere pentru ţara Egiptului* (w. 7-9 şi 15).

Când voi preface ţara Egiptului în pustietate şi ţara va fi jefuită de tot ce are, *când voi lovi pe toţi cei care o locuiesc,* atunci vor şti că Eu sunt Domnul."

FOCUL DEVASTATOR

Istoria ciclică se deschide, în capitolul al Vl-lea din *Geneză,* prin povestea Potopului; ea se termină, în capitolul al XX-lea al *Apocalip- sei,* în flăcările arzătoare ale Judecăţii de Apoi. Moise, salvat de ape,
o scrie pe prima; Sfântul Ioan, figură sacră a *exal taţi ei solare,* închide cartea prin peceţile focului şi ale sulfului.

II putem admira la Melle (dep. Deux-Sevres) pe cavalerul mistic de care vorbeşte vizionarul din Patmos, care trebuie sâ vină în plenitudinea luminii şi să apară din foc, precum un spirit pur (imaginea XL). Aici, sub o arcadă în semicerc a bisericii Saint-Hilaire, exista o gravă şi nobilă statuie care, situată deasupra porticului nordic, va fi în mod implacabil arsă de soarele oprit din cursă în timpul zilelor interminabile ale marii furii[39]. Arcul şi coroana lui sunt puse din nou în centrul inefabilei glorii divine, a cărei strălucire fulgerătoare mistuie tot ce luminează. Şi, deşi călăreţul nostru nu-şi arată deloc arma simbolică, el poartă totuşi pe cap semnul regalităţii. Atitudinea lui rigidă, statura înaltă sugerează puterea, dar expresia fizionomiei pare impregnată de o oarecare tristeţe. Trăsăturile îl apropie în mod straniu de Hristos, Regele regilor, Stăpânul stăpânilor, de acest Fiu al Omului pe care, potrivit lui Lentulus, nu-l vezi niciodată râzând, deşi a fost văzut adesea plângând.

[39] Expresia face referire la erupţiile solare care au afectat Pământul în septembrie 1859 (n.tr.).

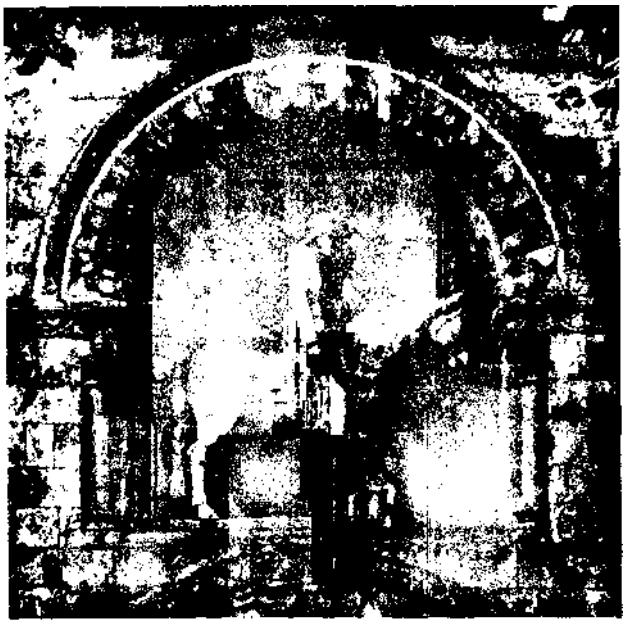

XL. Biserica Saint-Hilaire din Melle (Deux-Sevres) Cavalerul mistic

Şi înţelegem că nu fără melancolie se întoarce pe pământ, în locurile Pătimirii Sale, el, nemuritorul trimis de Tatăl Său pentru a impune lumii depravate ultima încercare şi„a secera" nemilos umanitatea josnică. Această umanitate, coaptă pentru pedeapsa supremă, este reprezentată prin personajul pe care calul îl răstoarnă şi îl calcă în picioare, fără ca din pricina asta stăpânul să-şi facă nici cea mai mică grijă[40].

[40]Statuia ecvestră, pe care a desenat-o Julien Champagne, la începutul verii anului 1919, este acum mutilată parţial. Călăreţul şi-a pierdut piciorul drept, în vreme ce calul, fără îndoiala sub efectul aceluiaşi şoc, este lipsit, tot în partea dreaptă, de piciorul din faţă pe care îl ridica tropăind.

Fiecare perioadă de o mie două sute de ani începe şi se sfârşeşte printr-o catastrofă; evoluţia umană se desfăşoară şi se dezvoltă între doua urgii. Apa şi focul, agenţi ai tuturor mutaţiilor materiale, operează împreună, în acelaşi timp şi fiecare asupra unei regiuni terestre opuse. Pentru că deplasarea solară - adică ascensiunea astrului la zenitul polului - rămâne marele motor al acestei conflagraţii elementare, aceeaşi emisferă este în mod alternativ înecată la sfârşitul unui ciclu şi calcinată la capătul ciclului următor. Sudul este supus arderilor conjugate ale soarelui şi focului terestru, iar nordul îndură stropirea constantă de către apele meridionale, vaporizate în mijlocul pârjolului, condensate în nori enormi, respinşi fârâ încetare. Or, cum în precedentul ciclu, apele potopului au înecat emisfera noastră septentrionala, trebuie să ne gândim că flăcările Judecăţii de Apoi o vor mistui în ultimele zile ale acesteia.

Trebuie sâ aştepţi cu sânge rece ora supremă: cea a pedepsei pentru cei mai mulţi, cea a martiriului pentru câţiva.

In mod succint, dar foarte clar, Sfântul Petru, marele iniţiat creştin, reliefează exact diferenţa dintre cele două cataclisme care se succed pe aceeaşi emisferă, adică pe a noastră, în cazul de faţă: „Mai întâi, sâ ştiţi că în zilele din urmă vor veni batjocoritori şi impostori, umblând după poftele lor şi zicând: Unde este făgăduinţa venirii Lui? Că de când au adormit părinţii noştri, toate râmân aşa cum erau la începutul zidirii. Fiindcă ei se fac a nu şti că întâi au fost făcute cerurile, prin cuvântul Domnului, ca şi pământul, care a fost scos din apă şi care dăinuieşte în mijlocul apei, şi că *lumea de atunci a pierit de apă, înecată de potop.* Iar *cerurile şi pământul de acum* sunt păzite tot prin cuvântul Său şi *păstrate pentru a fi mistuite de focul din ziua de judecată* şi pierzare a celor neelegiuiţi...

Dar, ca un hoţ care se furişează noaptea, *tot aşa va veni, fără veste, ziua Domnului',* şi atunci, *cerurile vor trece* cu zgomot şuierător, *stihiile aprinse se vor topi şi pământul va fi mistuit cu toate lucrările de pe el...*

Dar noi, potrivit făgăduinţei Lui, aşteptăm ceruri noi şi un pământ nou, în care va locui dreptatea[41]."

Obeliscul de la Dammartin-sous-Tigeaux (dep. Seine-et-Mame) este imaginea sensibilă, expresivă, absolut conformă cu tradiţia, a dublei

---

[41] *A doua epistolă a Sf. Apostol Petru,* cap. III.

calamităţi terestre, a pârjolirii şi a potopului în ziua teribilă a Judecăţii de Apoi (imaginea XLI).

Ridicat pe o movila, în punctul cel mai înalt al pădurii Crecy (altitudine: 134 metri), obeliscul domină împrejurimile şi, prin deschizătura drumurilor forestiere, se zăreşte de foarte departe. De altfel, amplasarea lui a fost minunat aleasă. E situat în centrul unei intersecţii regulate din punct de vedere geometric, formata prin întretăierea a trei drumuri care îi dau aspectul radiant al unei *stele cu şase braţe*[42]. Astfel, acest monument pare edificat pe planul unei *hexagrame* antice, figură compusă din triunghiul *apei* şi din cel al *focului*, care serveşte drept semnătură Marii Opere fizice şi rezultatului său, Piatra Filosofală.

Lucrarea, frumoasă ca aspect, se compune din trei părţi distincte: un soclu robust, alungit, cu secţiune pătrată şi colţuri rotunjite, un trunchi constituit dintr-o piramidă cu patru unghiuri, cu muchiile şan- frenate, şi, în sfârşit, un ornament de vârf în care se află concentrat tot ce are construcţia mai interesant. El reprezintă, într-adevâr, globul terestru abandonat forţelor reunite ale apei şi focului. Aşezată pe valurile mării dezlănţuite, sfera lumii, lovită la polul superior de soare în răsucirea lui elicoidală, ia foc şi proiectează fulgere şi trăsnete. Avem aici, după cum am spus, reprezentarea impresionantă a incendiului şi a inundaţiei catastrofale, deopotrivă purificatoare şi justiţiare.

Două faţete ale piramidei sunt orientate exact după axa nord-sud a drumului naţional. Pe latura meridională, se remarcă imaginea

[42] Agreabilul decor care înconjoară obeliscul şi care este acum plin de stâlpi şi plăcuţe indicatoare oferă exemplul frapant al fanteziilor unui urbanism prea adesea absurd şi tracasant.

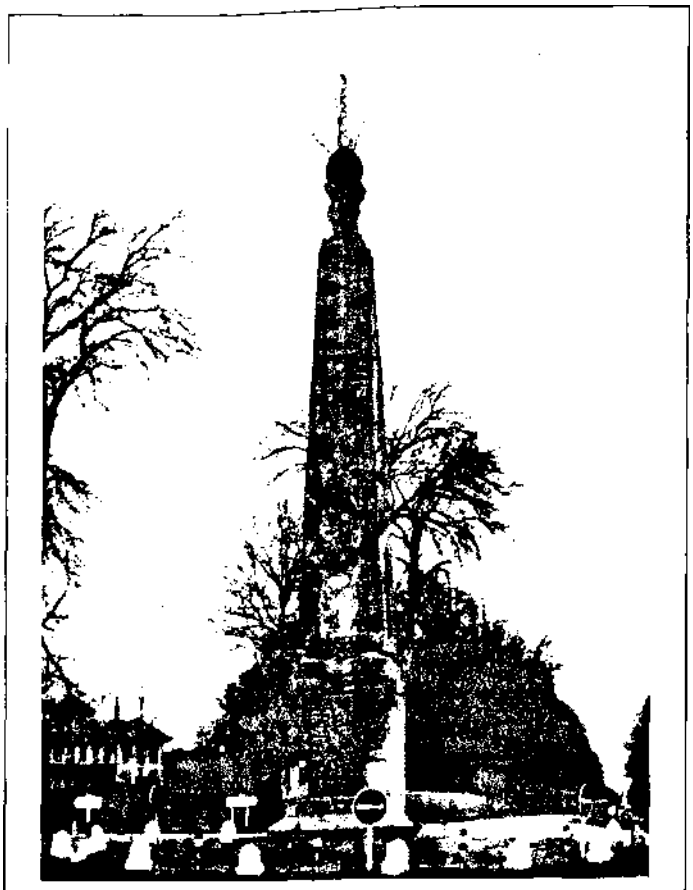

XLI. Obeliscul de la Dammartin-sous-Tigeaux (Seine-et-Marne)

unui bătrân stejar sculptat în basorelief. Potrivit lui Pignard-Peguet[43], acest stejar se afla deasupra „unei inscripţii latineşti" astăzi ştearsă.

Celelalte faţete aveau gravate adânc una un sceptru, alta o mână a dreptăţii şi cea din urmă un medalion cu armele regelui.

Dacă-l întrebăm pe stejarul de piatră, poate să ne răspundă că sfârşitul e

[43] *Histoire generale illustnie des Departements. Seine-et-Mame,* Auguste Gofit et Cie, Orleans,I911, p. 249.

aproape fiindcă el este prevestirea lui figurată. Este simbolul elocvent al perioadei noastre de decadenţă şi de depravare; şi iniţiatul căruia îi datorăm obeliscul a avut grijă să aleagă stejarul pentru frontispiciul operei lui ca un fel de prolog cabalistic menit sâ situeze în timp epoca nefastă a *sfârşitului lumii.* Aceasta epocă a noastră are caracteristicile ei indicate clar în al *douăzeci şi patrulea* capitol din *Evanghelia după Matei,* adică *după Ştiinţă:* „Veţi auzi de războaie şi de veşti de războaie... Vor fi cutremure de pământ, epidemii şi foamete... Dar toate acestea nu vor fi decât începutul durerilor.[11] Aceste zguduituri geologice frecvente, însoţite de modificări climaterice inexplicabile, ale căror consecinţe se propaga în sânul popoarelor pe care le tulbură şi al societăţilor pe care le zdruncină, sunt exprimate simbolic prin *stejar (chene).* Acest cuvânt, care se pronunţa şuierat în franceză, corespunde fonetic grecescului Xqv, *Khen,* şi desemnează *gâscă* obişnuită. *Bătrânul stejar* capătă, din acest motiv, aceeaşi valoare ca expresia *bătrâna gâscă (vieille oie)* şi sensul secret de *lege veche (vieille loi),* care anunţă întoarcerea *străvechii Alianţe* sau a *Domniei lui Dumnezeu.*

Poveştile Mamei Gâşte (lege mamâ, lege primară) sunt nişte povestiri hermetice în care adevărul ezoteric se contopeşte cu decorul minunat şi legendar al *Satumaliilor,* al *Paradisului* sau al *Vârstei de Aur.*

VÂRSTA DE AUR

In perioada vârstei de aur, omul nou nu cunoaşte nicio religie. El se închină doar Creatorului, al cărui soare, cea mai sublimă creaţie a lui, pare că îi reflectă imaginea arzătoare, luminoasă şi binefăcătoare. El îl respectă, îl onorează şi îl venerează pe Dumnezeu în acest glob radiant care este inima şi creierul naturii şi dispensatorul bunurilor pământului. Reprezentant vizibil al Celui Veşnic, soarele este totodată mărturia sensibilă a puterii lui, a grandorii şi bunătăţii lui. în sânul acestei străluciri a astrului, sub cerul pur al unui pământ întinerit, omul admiră lucrările divine, fârâ manifestări exterioare, fârâ rituri şi voaluri. Contemplativ, neştiind ce e nevoia, dorinţa şi suferinţa, el păstrează pentru Stăpânul Universului acea recunoştinţă caldă şi profundă pe care o au sufletele simple şi acea afecţiune neţărmurită care-l leagă pe *fiu de* Tatăl său. *Vârsta de aur,* vârstă solară prin excelenţă, are drept simbol ciclic imaginea însăşi a astrului, hieroglifa folosită dintotdeauna de vechii

chimişti, pentru a exprima aurul metalic sau soarele mineral. Pe plan spiritual, vârsta de aur este personificata de Sfântul Luca, evanghelistul. Grecescul Aouxotţ, *lumină, lampă, făclie* (lat. *lux, lucis),* ne face să considerăm *Evanghelia după Luca* drept *Evanghelia după lumină.* Este Evanghelia solară care traduce ezoteric traiectul astrului şi pe cel al razelor sale, revenite la splendoarea stării lor dintâi. Ea marchează începutul unei ere noi, exaltaţia puterii radiante pe pământul regenerat şi reînceputul orbitei anuale şi ciclice (Aukă*Şcxţ,* în inscripţiile greceşti, înseamnă *an).* Sfântul Luca are drept atribut *taurul* sau *boul înaripat,* figură solară spiritualizată, emblemă a mişcării vibratorii, luminoase şi readuse la condiţiile posibile de existenţă şi de dezvoltare ale fiinţelor însufleţite.

Această perioadă fericita şi binecuvântată a *vârstei de aur,* în timpul căreia au trăit Adam şi Eva în starea de simplitate şi inocenţa, este desemnată prin numele de *Paradis terestru.* Cuvântul grecesc **riaottcVicJoc;,** *paradis,* pare sâ provină din râdacina persana sau cal- deeana *Parcles,* care înseamnă *grădină a desfătării.* Cel puţin în sensul âsta îl gâsim folosit de autorii greci - Xenofon şi Diodor din Sicilia în special - pentru a califica minunatele grădini ale regilor din Persia. Aceeaşi semnificaţie este dată de autorii *Septuagintei,* când traduc *Geneza* (II, 8), acestui loc minunat în care au stat primii noştri părinţi. S-a vrut sâ se afle în ce zonă a globului a plasat Dumnezeu Edenul cel încântător. în privinţa acestui punct, ipotezele nu concordă deloc; de aceea, unii scriitori, precum Philon Iudeul şi Origene, pun capât

divergenţelor susţinând *că Paradisul terestru,* aşa cum îl descrie Moise, n-a existat niciodată în realitate. După ei, ar trebui să înţelegem în sens alegoric tot ceea ce relatează Sfânta Scriptură.

La urma urmei, considerăm exacte toate descrierile care au fost făcute *Paradisului terestru* sau, dacă preferaţi, *vârstei de aur,* dar nu ne vom opri asupra diferitelor teze care-şi propun să dovedească într-un fel că spaţiul de refugiu, locuit de strămoşii noştri, se afla localizat într-un ţinut bine definit. Dacă, în mod intenţionat, nu precizăm unde era el situat, asta e doar din cauză că, în timpul fiecărei revoluţii ciclice, nu există decât o mică incintă care e respectată şi care rămâne locuibila pe părţile ei terestre. Specificăm, totuşi, că zona de salvare şi de iertare se găseşte când în emisfera boreală, la începutul unui ciclu, când în emisfera australă, la începutul ciclului următor.

Să rezumăm. Pământul, ca tot ce trăieşte din el, în el şi prin el, are durata lui prevăzută şi determinată, epocile lui evolutive riguros fixate, stabilite, separate prin tot atâtea perioade inactive. El este astfel condamnat să moară pentru a renaşte, iar aceste existenţe temporare cuprinse între regenerarea lui, sau naştere, şi mutaţia lui, sau moarte, au fost numite *Cicluri* de către majoritatea vechilor filosofi. Ciclul este, aşadar, spaţiul de timp care separă două convulsii terestre de acelaşi ordin, care au loc la ieşirea dintr-o revoluţie completă a acestei *Mari Perioade* circulare, divizate în patru epoci egale ca durată, care sunt cele patru *vârste ale lumii.* Aceste patru diviziuni ale existenţei Pământului se succed după ritmul celor care compun anul solar: primăvară, varâ, toamnă şi iarnă. Astfel, vârstele ciclice corespund anotimpurilor mişcării solare anuale şi ansamblul lor a fost numit *Marea Perioadă, Marele An* sau, şi mai frecvent, *Ciclul Solar.*

XLII. Foarte prețiosul dar al lui Dumnezeu
Manuscris din secolul al XV-lea

ADEVĂRATA IDENTITATE A LUI FULCANELLI

Cel mai bun mijloc de a ascunde ceva este de a-l aşeza Ia vedere...

Cu toate că n-ar fi singura identitate neelucidată din epoca noastră, cazul lui Fulcanelli rămâne unul singular. în plin secol XX, s-a putut vorbi, fără niciun fel exagerare literară, despre un veritabil mister Fulcanelli. Situaţia se perpetuează şi în secolul nostru...

La o primă abordare, Fulcanelli este pseudonimul unui autor neidentificat, acela care, în 1926 şi în 1930, a publicat două lucrări ezoterice despre simbolismul alchimic. Ele fuseseră prefaţate de Eugene Canseliet (1889-1982), care se revendica fi discipolul autorului, ilustrate de Jean Julien Champagne (1877-1932), care, pe lângă pictor şi desenator, era şi alchimist practicant.

In această ipostază, el a întreţinut voit o serie de echivocuri, din care să rezulte că tocmai el ar fi fost Fulcanelli. Ulterior, unele fabulaţii ale epigonilor n-au făcut decât să încâlcească lucrurile şi mai mult.

Dacă dezlegarea unei enigme întâmpină întotdeauna o sumedenie de piedici greu de ocolit, în „dosarul" Fulcanelli, trebuie însă evitate erorile încercărilor din trecut. Neexistând o metodologie de rezolvare a enigmelor, cu atât mai mult în cazul acesta dificultăţile sunt sporite, deşi opera

de la care se porneşte este completă în esenţialitatea ei, prezentându-se precum un cristal poliedric cu o simetrie perfectă, fascinant prin străluci- rea sa.

Demersul analitic se aseamănă cu urcuşul pe munte - pe măsură ce se ajunge Ia o culme, apare un nou vârf, ascuns până atunci în ceţuri. Iar când se păşeşte pe ultimul pisc, deşi perspectiva a câştigat în amploare, multe din înălţimile atinse mai înainte vor fi, la rândul lor, acoperite de pâclă. La fel, trebuie examinate cu multă luare aminte puzderia de fapte care nu-şi vor dezvălui rostul decât reînvăluindu-le treptat pe altele.

După mulţimea de interpretări nebuloase iscate de închipuirea nestăvilită a unor autori, mai degrabă pricepuţi sâ întreţină fumul mitului decât sâ-i disece sensurile ascunse, importanţa punctului de plecare în deslușirea misterului Fulcanelli este garanţia decisivă a reuşitei; dar cu preţul de a explica totul, în loc de a înţelege în întregime... De pildă: semnificaţiile blazonului maestrului sau raţiunile alegerii pseudonimului său, ca şi relaţionarea Iui Fulcanelli cu condiscipolii săi, dar şi ca maeştrii lui...

Luând ca punct de plecare faptele concrete ca atare - cele doua cărţi apărute - cea mai exactă referinţă este depozitul legal de la Biblioteca Naţională a Franţei, unde figurează următoarele fişe:

Autor: Fulcanelli (pseudonimul lui Jean Julien Champagne);

Titlu: *Le Mystere des cathedraJes et Vinterpretation ăsoterique des symboles herm&iques du Grand-CEuvre* („Misterele catedralelor şi interpretarea ezoterică a simbolurilor hermetice ale Marii Opere[441]). Prefaţa: Eugene Canseliet, F.C.H., lucrare ilustrată cu 36 de planşe, după desenele lui Julien Champagne;

Publicare: Nogent-le-Rotrou, impr. P. Daupeley-Gouvemeur; Paris, Jean Schemit, editor, 52, rue Laffitte, 25 septembrie 1926. ln-8, 150 pagini.

Alt autor: Canseliet, Eugene (1899-1982), prefaţator;

Autor: Fulcanelli (pseudonimul lui Jean Julien Champagne);

Titlu: *Les Demeures philosophales et le symbolisme hermetique dans ses rapports avec Tart sacre et Tesoterisme du Grand-Oeuvre* („Lăcaşuri filosofale şi simbolismul hermetic în raporturile cu arta sacră şi cu ezoterismul Marii Opere[441]);

Prefaţă: Eug£ne Canseliet, F.C.H., lucrare ilustrată cu 40 planşe, după desenele lui Julien

Champagne;

Publicare: Nogent-le-Rotrou, impr. P. Daupeley-Gouvemeur; Paris, Jean Schemit, editor, le 22 noiembrie 1930. In-8, XI-351 pagini. Alt autor: Canseliet, Eugene (1899-1982), prefaţator.

La menţiunea *Disponibilite,* e scris *absence constatee (apres recole~ ment)* - „absenţă constatată (după re!ipire)", însemnând de fapt, că lucrările originale ale lui Fulcanelli au fost furate... (ceea ce nu e de mirare, ţinând cont că tirajul primelor ediţii fusese de 300, respectiv, 320 de exemplare).

Le Mystere des cathedrales a mai fost reeditată de Ed. Librairie des Champs Elysee, în 1957, cu o nouă prefaţă de Eugene Canseliet, care a mai adăugat un capitol final, „Crucea ciclică de la Hendaye".

Les Demeures philosophales a fost reeditata la Ed. Librairie des Champs Elysee (Omnium litteraire), în 1960, Canseliet luându-şi libertatea de a mai adăuga un capitol - „Paradoxurile progresului nelimitat al ştiinţelor[44]. Ulterior ambele cărţi au mai fost republicate de Ed. Jean-Jacques Pauvert, în 1964, 1970, 1979 şi, respectiv, 1965, 1973, 1977.

Reeditările au continuat, dovedind surprizătoarea apetenţă a publicului pentru simbolismul alchimic, ultimele fiind *Les Demeures philosophales,* Societe nouvelle des Editions Pauvert, Paris, 2001, 2 volume (470 şi 390 pagini) şi *Le Mystere des cathedrales,* Societe nouvelle des Editions Pauvert, Paris, 2002, 250 pagini.

Dacă se iau de bune fişele de mai sus n-ar mai fi vorba despre nicio enigma; din păcate însă, atribuirea pseudonimului Fulcanelli lui Jean Julien Champagne, ilustratorul celor două cărţi, este departe de a fi sigură, existând o mulţime de ipoteze. O întreagă listă a candidaţilor posibili:

1. Pictorul şi desenatorul Jean Julien Champagne (1877-1932), el însuşi alchimist operativ (ipoteză susţinută de mai mulţi autori: Robert Ambelain[44], Rene Schwaller de Lubicz, Jules Boucher, Genevieve Dubois[45] şi Axei Briicker[46].

---

[44] Robert Ambelain, „Dossier Fulcanelli", în Cahiers de la La Tour Saint-Jacques, nr. 9, Ed. Niclaus, 1962.

[45] Geneviăve Dubois, *Fulcanelli devoile,* Ed. Dervy, 1992.

[46] Axei Briicker, *Fulcanelli et le mystdre de la croix d'Hendaye,* Editions Seguier, Paris, 2005.

Ambelain se bazează pe faptul că uneori Champagne însuşi se dădea drept Fulcanelli...);

2. Librarul şi eruditul parizian Pierre Dujols, al cărui stil se regăseşte în cele două cărţi (teza lui Fabrice Bardeau, care crede că Fulcanelli reprezintă un grup de alchimişti practicanţi. într-o oacrecare măsură, chiar Genevieve Dubois considera că lucrările publicate sub pseudonimul Fulcanelli ar fi o operă colectivă: Pierre Dujols era eruditul, Jean-Julien Champagne, ilustratorul, era alchimistul operativ, tânărul Eugene Canseliet, care a adunat textele şi redactat manuscrisul, fiind întru câtva manipulat de ceilalţi...);

3. Chimistul şi egiptologul Rene Schwaller de Lubicz (alias Aor), care recunoscuse în scrierile lui Fulcanelli unele dintre propriile scrieri, pe care le împrumutase cândva lui Champagne (ipoteza a fost avansată Jacques Bergier, în *Le matin des magiciens* („Dimineaţa magicienilor"[47]), publicată în 1960, împreună cu Louis Pauwels. El susţine că I-ar fi întâlnit pe Fulcanelli în 1937, fiindu-i prezentat de prietenul său, fizicianul Andre Helbronner, şi că

[47] Louis Pauwels, Jacques Bergier, *Dimineaţa magicienilor,* Ed. Nemira, Bucureşti, 1998 (ediţia întâi), 2005 (ediţia a doua, colecţia Totem).

era Rene Schwaller de Lubicz. în realitate, afirmă Richard Khaitzine, este o confuzie: întâlnirea menţionată, care avusese loc la Compania de gaz din piaţa Saint-Georges de la Paris, a fost cu Patrice Genty, funcţionar al companiei, un apropiat al lui Rene Guenon şi un fost episcop al Bisericii neognostice, ca Tau Basilide... Deşi e posibil ca Bergier să-i fi văzut de fapt, pe chimistul Gaston Sauvage.);

4. Ocultistul şi popularizatorul astronomiei Camille Flammarion (1842-1925), variantă susţinută de Frederic Courjeaud[48], bazându-se pe faptul că era membru al Societăţii alchimice a Franţei, patronată de Franşois Jollivet-Castelot şi pe o consonanţă apropiată a numelui său cu acela al lui Fulcanelli;

5. Contele Louis-Marie Hilaire Bemigaud de Chardonnet (1839-1924), politehnician, membru al Academiei de Ştiinţe, monarhist, chimist, inventator al mătăsii artificiale şi al fibrelor sintetice de nitroceluloză (ipoteză a lui Christer Boke şi John Koopmans[49], care se refereau la unele indicii vagi furnizate de Canseliet asupra originii aristocratice a lui Fulcanelli, precum şi la anul naşterii sale);

6. Doctorul Alphonse Jobert, alchimist care I-a avut discipol pe Rene Schwaeble (ipoteza lui Richard Khaitzine[50], întemeiată pe relaţiile lui Jobert cu prietenii lui Canseliet din mediile literare, de pildă, renumitul Maurice Leblanc, autorul romanelor cu Arsene Lupin);

7. Academicianul Jules Vtolle (1841-1923), fizician. (Patrick Riviere[51] îşi argumentează identificarea pe o multitudine de corespondenţe şi potriveli);

8. Criptograful şi arheologul Claude Sosthene Grasset d'Orcet (1828-1900) care, ca jurnalist, a colaborat 27 de ani la publicaţia *La revue britanique* (ipoteza lui Philippe Kerbellec);

9. Savantul şi exploratorul Antoine d'Abbadie (1810-1897), în acelaşi timp, lingvist şi autor de lucrări despre limba bască (teza lui Jay Weidner şi Vincent Bridges[52]);

---

[48] Frederic Couijeaud, *Fulcanelli. Une identite rcvele,* Ed. Claire Vigne, Paris, 1996.

[49] Christer Boke/ John Koopmans, „Fulcanelli's Most Likely Identity", în *Alchemy Journal,* voi. 7, nr. 3, iama 2006.

[50] Richard Khaitzine, *Fulcanelli etle cabaret du Chatnoir,* 6d. Ramuel, Paris, 1997.

[51] Patrick Riviere, *Fulcanelli, sa veri table identite enfin revelee. La lumidre sur son «uvre,* Ed. de Vecchi, Paris, 2000 şi Patrick Riviere, *Fulcanelli,* Ed. Pardes, colecţia Qui Suis-je?, Puiseaux, fârâ an.

[52] Jay Weidner, Vincent Bridges, *The Mysteries of the Great Cross of Hendaye: Alchemy and the End of Time,* Aethyrea Books, Rochester (Vermont), 1999 şi Destiny Books, 2003.

10. Franşois Jollivet-Castelot (1874-1939), pseudoalchimist şi ocultist, preşedintele Societăţii alchimice a Franţei şi directorul revistei *L'Hyperchi- mie* (conform tezei de doctorat a lui Pierre Pelvet);

11. Comandantul de geniu Franţois Levet (care semna cu pseudonimul Valet), participant la apărarea Parisului în 1871, în subordinea Iui Viollet-le-Duc (după autorul spaniol Luis Miguel Martinez Otero[53]);

12. Paul Decceur (1839-1923), politehnician, inginer de poduri şi şosele (versiune susţinută de tânărul portughez Walter Grosse[54]).

13. Scriitorul belgian J.H. Rosny-aîne[55]- pe numele său adevărat Joseph Henri Honor6 Boex (1856-1940), unul din precursorii literaturii modeme de ştiinţă şi ficţiune, autorul romanului *La guerre du feu* („Războiul focului[44]), a cărui acţiune se petrece în preistorie[56];

14. Pierre de Lesseps[57] (1870-1953), unul din cei trei fii ai vicontelui Ferdinand Mărie de Lesseps (1805-1894), antreprenorul celebru pentru construirea Canalului de Suez, dar şi pentru scandalul din 1888, legat de proiectul falimentar al Canalului de Panama, care s-a soldat cu condamnarea sa la
5 ani de închisoare, pe care însă nu i-a executat, având 88 de ani (ipoteză susţinută de Serge Hutin[58]). Cum n-a avut urmaşi, mai plauzibil este ca ar fi fost fratele său

---

Versiunea românească: *Crucea de la Hendaye*, Ed. Elit, Ploieşti, 2006.

[53]Luis Miguel Martinez Otero, *Fulcanelli - una biografia imposible*, Ed. Obelisco, Barcelona, 1986; *Fulcanelli, une biographie impossible*, Ed. Amrita/Arista, 1991.

[54] Walter Grosse, *Fulcanelli, un mystere viole* (Walter Grosse editeur, Seixal, 2009) şi Walter Grosse, *Le puzzle Fulcanelli*, fiditions de la Pierre Philosophale, 2011. Fulgrosse (Walter Grosse), *La pierre philosophale scientifique. Approche de la pratique alchimique de Fulcanelli,* Editions La Pierre Philosophale, 2011, precum şi blogul său http://fulgrosse.over-blog.com De asemenea, Filostdne junior (Philippe Buchelot), *Fulcanelli exhumS,* Editions de la Pierre Philosophale, 2011 şi *De Vulcain Solaire âFul- canelli,* Editions de la Pierre Philosophale, 2012 sau Nicod£me (Eric Calendrier), *Le maître secret de Fulcanelli*, Editions de la Pierre Philosophale, 2011.

[55]Până în 1908, a scris împreună cu fratele său mai mic, Seraphin Justin Boex, semnând *JJi. Rosny;* dupâ aceea el a semnat *JJi. Rosnyaîne,* iar fratele său, *JJI. Rosny jeune.*

[56] Este vorba de lupta pentru păstrarea focului în comunităţile primitive. In 1914 şi 1981, s-au făcut şi adaptări cinematografice după acest roman ... Decoperirile

[57] în realitate, nu există un Pierre de Lesseps cu anii respectivi în care a trăit, ci doar Mathieu-Marie de Lesseps. Poate - cum se mai întâmplă - i se zicea şi Pierre, ca un simplu apelativ supraadâugat prenumelor cu care figura în acte.

[58] Serge Hutin,*L'alchimie,* PUF, Paris, 1951 (prima ediţie), colecţia Que Sais-je?

mai mare, Charles Aime Mărie de Lesseps (1840-1923), care, ca şi Fulcanelli, n-a avut copii, în timp ce„Pierre“ a avut doi fii: Ferdinand Hu- bert de Lesseps (1904-1976) şi Arthus Dominique de Lesseps (1910-1962);

15. însuşi Eugene Canseliet (1899-1982), discipolul lui Fulcanelli, redactorul celor două cărţi ale acestuia şi artizanul „legendei" Fulcanelli[59] (versiunea lui Paul Le Cour, directorul revistei *Atlantis;* şi Jean Artero[60]
o împărtăşeşte întru câtva, considerându-1 pe Canseliet cel mai mare alchimist al secolului XX. De asemenea, Jean-Paul Dumont, istoric al filosofiei antice, susţine că Eugene Canseliet I-a autorizat să dezvăluie că el însuşi ar fi fost autorul cărţilor semnate Fulcanelli).

Atâtea variante reprezintă o performanţă ieşită din comun, deşi nu le-am mai adăugat pe cele extravagante, conform cărora Fulcanelli ar fi unul din

---

[59] Dincolo de fabulaţiile şi de mistificările sale, e posibil ca el sâ fi păstrat, până la moarte secretul adevăratei identităţi a lui Fulcanelli. De aceea, merită studiată biografia lui Canseliet, precum şi eventualele documente inedite ale familiei sale sau ale prietenilor sâi apropiaţi.

[60] Jean Artero, *Presence de Fulcanelli,* Ed. Arqa, Marsilia, 2008. Autorul (cel care semnează *Archer,* în blogul sâu, dedicat lui Jean Julien Champagne) se distinge prin faptul câ nu susţine vreo variantă proprie pentru identitatea lui Fulcanelli, dar în schimb, argumentează pertinent cine nu poate fi acesta, respingând convingător mai mult de jumătate dintre cei 15 „candidaţi" (poziţiile 1,2, 3,4,6,7,10,14,15, de pe lista noastră). De asemenea, altâ carte, Jean Artero, *Alchimie de Lesseps,* Ed. Arqa, Marsilia, 2010.

acei adepţi care au dobândit nemurirea[61], precum contele de Saint-Germain care reapare din secol în secol... (Vezi *Nemurire* în *Addendum).*

Rămâne nostim faptul că, imediat după debarcarea în Normandia, din 6 iunie 1944, pe măsură ce Franţa era eliberată, serviciile secrete americane, care se grăbeau sâ recupereze savanţii atomişti germani şi pe colegii lor din ţările ocupate (misiunea Also), au încercat să-i regăsească pe Fulcanelli, despre care se zvonise ca anticipase cu mulţi ani înainte, în manieră foarte exactă, pericolele care decurgeau din utilizarea energiei nucleare...

Este oricum semnificativ că misterul Fulcanelli stârneşte în continuare interes, dovadă cărţile care apar mereu, anunţând prin titluri cât mai senza- ţional-comerciale, rezolvarea enigmei. Fulcanelli, devenit un mit, aproape sub ochii noştri, reprezintă încă o „afacere[44] editorială. Se scriu exegeze[62'] se ţin colocvii despre Fulcanelli, intemetul e plin de forumuri şi de bloguri dedicate lui. Indubitabil, opera sa a marcat literatura contemporană alchimică. Ba chiar a ajuns şi subiect de roman: Philippe Valcq, *L'anneau de Fulcanelli,* Ed. La Pierre Philosophale, 2011...

Este limpede câ acestea dovedesc perenitatea alchimiei, care, în ciuda revoluţiilor tenhico-ştiinţifice, este departe de a fi desuetă şi anacronică, indiferent de mentalitatea contemporană, dominată de raţionalismul reducţio- nist *(Vezi Addendum)* sau de cecitatea materialistă atât de răspândita.

înainte de a examina cele mai semnificative dintre aceste ipoteze, pentru că, desigur, n-o să le analizăm pe toate, trebuie să înţelegem contextul epocii respective, toate personajele menţionate aparţinând prin naştere şi prin formaţie secolului al XlX-lea.

întorcându-ne în timp, pe la mijlocul veacului al XVII-lea, vedem cum carteziânismul a provocat ceea ce s-a numit ruptura/ tăietura (secţiunea) epistemologică. O ştiinţă tradiţională aplicată precum alchimia s-a resimţit, fiind şi aşa afectată de o uzură firească. Din secolul al XVIII-lea începuse sâ se manifeste o accentuată tendinţă de emancipare faţă de dogmele religioase. Ajungându-se în secolul al XlX-lea la o supremaţie a materialismului reducţionist. In plin lirism

---

[61] De pildă, ezoteristul Mark Hedsel a declarat recent câ Fulcanelli trăieşte şi acum în Italia, la Florenţa...

[62] Kenneth Rayner Johnson, *The Fulcanelli phenomenon: the story of a 20th century alchemist,* Ed. Neville Spearman, Jersey, 1980 sau B. AUieu, B. Lonzi&ne, *Index Găneral de VCEuvre de Fulcanelli,* Editions les Trois R, Le Mesnil Saint-Denis, 1992. De asemenea, Nicodâme (Eric Calendrier), *Le maitre secret de Fulcanelli,* Editions de la Pierre Philosophale, 2011.

romantic, în plin avânt al ştiinţelor biologice, reacţia compensatorie împotriva pozitivismului Iui Auguste Comte[63] şi, în general, contra raţionalismului limitativ[64] s-a manifestat prin apariţia în ultimele decenii ale veacului a neospiritualismului, care însuma trei mişcări: *spiritismul\ teosofismuP* şi *ocultismul* (Vezi Note finale).*

In 1889, s-a ţinut la Paris un congres internaţional reunind delegaţii acestor orientări. Spiritiştii erau divizaţi în două grupări: una condusă de Allan Kardec, care admitea reîncarnările succesive ale oamenilor (altă pseu- doconcepţie lipsită de orice fel de fundament teoretic, fiind o imposibilitate în raport cu doctrina stărilor multiple ale fiinţei), şi una a majorităţii spi- ritiştilor americani, care respingeau dogma reîncarnării.

Ocultiştii - care se opuneau spiritiştilor - erau Ia rândul lor împărţiţi în două tabere: cabaliştii, partizani ai tradiţiei occidentale (bazaţi pe noţiuni cu denumiri din limba ebraică), cuprinzând martiniştii, rozacrucienii şi socialiştii creştini, şi, pe de altă parte, teosofiştii, tot un fel ocultişti, dar obişnuiţi să recurgă la noţiuni cu denumiri din limba sanscrită, respectiv, cei din Societatea Teosoficâ, condusă de madame Blavatsky şi de „colonelul" Olcott.

De la tribuna congresului dr. Gerard Encausse (alias Papus) a încercat sâ concilieze disensiunile, prezentând un raport care a fost aprobat de ansamblul congresiştilor. în acest document se arăta că spiritiştii prefera sâ neglijeze problema lui Dumnezeu şi a cosmogoniei, în timp ce ocultiştii le acordă prioritate. Referindu-se la doctrinele arhaice ale Indiei, raportul admitea câ materia evoluează către spirit, de-a lungul regnurilor naturii şi al raselor omeneşti. Cosmogonia teosofistă mergea chiar mai departe, stabilind câ fiecare sistem solar din imensitatea universului se naşte, trăieşte şi moare.

Diferenţele esenţiale de doctrina dintre cele trei orientări la care aderau participanţii se manifestau în special privitor la constituţia omului. Pentru spiritişti, acesta se compune din trei pârţi distincte:

1) corpul material - suportul şi mijlocul de acţiune mecanică a principiilor subtile superioare;

2) spiritul - entitate nematerialâ, cauzâ a conştiinţei şi a voinţei. El este creat de Dumnezeu, dar fără sa fie o parte a Sa;

---

[63] Pozitivismul promova limitarea la adevărurile deduse din observaţie şi din experienţă, renunţându-se la cunoaşterea esenţei lucrurilor.

[64] Vezi *Addendum.*

3) perispiritul - legătură fluidică între corp şi spirit, însoţindu-1 pe acesta după moarte.

Ocultiştii, respingând existenţa perispiritului, defineau trei principii constitutive:

1) corpul material;

2) sufletul, subtil şi nematerial, corespunzând spiritului, în accepţia spiritiştilor. Departe de a fi separat de Dumnezeu, sufletul face parte din esenţa Sa. La rândul său, el se subîmparte în:

- sufletul omenesc - sediu al memoriei şi al inteligenţei;
- sufletul angelic, parte mai subtilă - sediu al inspiraţiei, al intuiţiei superioare, al simţului moral;
- sufletul divin, parte a esenţei divine, legată de cosmos, permiţând simţirea divină şi prezicerea viitorului;

3) corpul astral sau mediatorul plastic, care reprezintă diferenţa fundamentală faţă de perispiritul spiritiştilor.

In schimb, teosofiştii numeau corpul astral *inconştient*, pe care-l considerau legătura fluidică dintre suflet şi corp, el compunându-se din:

- principiul vital, localizat în celulele vii şi neputând ieşi din corp;
- sufletul animal, localizat în ganglionii marelui simpatic şi putând ieşi din corp, în anumite condiţii;
- sufletul omenesc, inferior, care nu e sufletul propriu-zis. El e localizat în creier, fiind sediul ştiinţei şi al magiei;

Daca pentru teosofişti obiectivul major era reconcilierea ştiinţelor cu religiile, în vederea instaurării păcii universale, pentru ocultişti scopul final al Omului este fuziunea cu Absolutul care se atinge prin mijloace spirituale şi prin progres moral.

Ocultiştii considerau trupul doar un habitaclu provizoriu, care se descompune după moarte, reîntorcându-se în materia neînsufleţită. Sufletul rămânea o vreme prizonierul corpului astral şi continua ca fiinţă fluidică, până la următoarea reîncarnare. Fiinţele fluidice sunt de trei categorii:

- elementalii - forţe conştiente care nu sunt „unificate[44] decât în *lumina astrală* care e *substanţa universală*, una din părţile ei fiind cunoscută ca electromagnetism;

- elementarii - ceea ce dăinuie încă din defuncţi;
- ideile care aparţin universului sufletelor.

Iată până unde putea să meargă aberaţia şi lipsa de competenţa doctrinală a celor care-şi închipuiau că sunt antimaterialişti... Elita neospiritualismului de la sfârşitul secolului al XlX-lea nu era conştientă că mentalitatea ei rămăsese tributară prejudecăţilor materialiste, adânc imprimate încă din veacul al XVIII-lea, zis „al luminilor" (mai degrabă stinse...).

Carenţele în gândire şi lacunele de logică au produs deformări persistente, putându-se vorbi despre o adevărată detracare mintală. Desigur, chiar dacă secolul al XlX-lea a fost numit de Leon Daudet *secolul stupid* (alţii i-au spus *de plumb...),* trebuie totuşi recunoscute şi anumite merite ale cercetătorilor din această epocă, de pildă, spiritul sistematic, cu toate îngustimile sale inerente, care i-a făcut să exceleze în analize şi în clasificări. Să nu uităm seriozitatea, rigoarea şi efortul perseverent cu care s-au întocmit marile enciclopedii, dicţionarele, lexicoanele care au rămas de referinţa pentru secolul următor. S-a muncit temeinic şi exhaustiv, din păcate însă, savanţii au fost orbiţi de scientismul triumfal, fiind incapabili să-şi conştientizeze mărginirea. Excesul de metodologie a sterilizat spiritul creativ, împiedicând deschiderea spre marile sinteze. (Toate aceste remanenţe materialiste care opacizau cugetul s-au repercutat în secolul XX, favorizând premisele pseudoreligiozităţii de tip New Age...)

Referitor la reacţia împotriva materialismului, trebuie spus că efervescenţa ocultismului francez din ultimele decenii ale veacului al XlX-lea nu s-a declanşat de la zero, ci fusese amorsata de operele de valoare inegală ale unor precursori precum Court de Gebelin[65] (1725-1784), Antoine Fabre d'Olivet (1767-1825), ale cărui opere i-au marcat pe Alexandre Saint Yves d'Alveydre (1842-1909), Jozef Maria Hoene-Wronski (1776-1853), Lazare Lenain (1793-1877), Paul Lacuria (1806-1890), Eliphas Levi (1810— 1875), Louis Lucas (1816-1863), Henri Delaage (1825-1882), Louis Ja- colliot (1837-1890).

Pentru a aborda elucidarea „misterului[44] Fulcanelli, mai întâi trebuie să înţelegem spiritul sfârşitului de veac, respectiv, al aşa-numitei *beile epoque,* care de fapt s-a prelungit până în 1914, secolul XX fiind considerat *secolul scurt* pentru că, pe lângă că a debutat abia când a izbucnit Primul Război Mondial, s-a terminat mai devreme, în 1989, odată cu falimentul comunismului.

Personajele implicate în ocultismul francez au în comun, în ciuda diversităţii particularităţilor caracteriale, o anumită atracţie faţă de efecte şi fenomene mai stranii, mister, magie, totul învăluit într-un vag teoretic nebulos, în care noţiuni confuze de Cabala, doctrina ezoterică ebraică, filtrată prin varianta ei creştină, erau amestecate cu elemente disparate din doctrinele orientale, defectuos interpretate de europeni. Animaţi, desigur, de

o autentică sete de cunoaştere, dorind să depăşească ceea ce învăţaseră la şcoală, toţi aceşti oameni se lăsau antrenaţi într-o reverie poetica (unii chiar fiind poeţi simbolişti), ajungând să fie copleşiţi de fantezii necontrolate.

Confundau ipotezele cu concluziile, ajungând să se iluzioneze cu uşurinţă, chiar dacă se credeau metodici şi sistematici. Imaginarul le juca feste rizibile, uneori semănând cu acei curteni din povestea cu hainele împăratului...

---

[65] Cartea sa fundamentală, *Le monde primitif analyse et compare avec Ie monde modeme considere dans son genie allegorique et dans les allegories aux-quelles conduisit ce genie, 1773-1784,* publicată în 9 volume in quarto, o vastă sinteză universală, deschizătoare de drumuri - este o operă de maximă complexitate prin diversitatea sa tematică, de la lingvistică, geografie sacră, arhitectura, până la mitologie comparată. In încercarea de a regăsi ipotetica limbă-mamă originară, legată de Tradiţia primordială, Court de Gebelin considera că ebraica era prototipul tuturor limbilor, marcându-l decisiv pe Antoine Fabre d'Olivet. Abia în 1816, în urma demonstraţiilor sanscritologului german Franz Bopp (1791-1867), dar şi ale filologului danez Rasmus Christian Rask (1787-1832), s-a stabilit că limbile indo-europene diferă net de ebraică şi de întreaga familie a limbilor semitice.

Din dorinţa de legitimitate, chiar cu preţul simulacrului sau al falsificării, cumulau multiple „iniţieri", amâgindu-se cu o apartenenţă imaginară la diverse organizaţii iniţiatice revolute, a căror extincţie era deja consumata încă din epoca antică sau din cea medievală. Asemenea filiaţii fanteziste erau escamotate la umbra secretului iniţiatic, continuitatea transmisiei fiind inexistentă. Chiar şi valabile, cum era cazul celor francmasonice, iniţierile rămâneau *virtuale*, nedepăşind acest stadiu incipient, pentru a deveni *efective*, datorită decăderii acestei organizaţii în epoca modernă, în care a fost redusă, prin trecerea de la *operativ* la *speculativ*, doar la un formalism steril.

Vanitatea şi slăbiciunea pentru aspectele exterioare şi superficiale îi făceau să râvnească la titluri şi funcţii cât mai sonore, fiecare dorindu-şi pentru sine o poziţie dominantă. De aici, numeroase conflicte pentru conducerea unor organizaţii efemere, fârâ veun suport real. între aceşti închipuiţi care frizau mitomania se declanşau adevărate competiţii de orgoliu şi lupte intestine, diferitele grupuscule înmulţindu-se prin sciziparitate... Mânaţi de ambiţii deşarte, înrobiţi amorului propriu, ocultiştii erau fascinaţi de titulaturi cât mai răsunătoare (de pildă, îşi ziceau cu afectare *hie- rofanţi...)* şi de recuzita spectaculoasă a ceremonialurilor absconse, unde se făcea risipa de cordoane, de eşarfe, de colanuri şi de alte insigne strălucitoare... Fiecare îşi atribuia un pseudonim cât mai obscur - numit emfatic *nomen misticum in ordinem.* Cum mulţi ocultişti îşi ascundeau aparteneneţa şi la alte organizaţii, fiecare îşi lua un alt pseudonim, totul fiind, bineînţeles, secret. Situaţie generatoare de multiple confuzii şi complicaţii... Secretomania le lăsa câmp liber echivocurilor, disimulând înşelăciunile şi impostura.

Toate aceste obişnuite micimi omeneşti, exacerbate de inflaţia eului, nu prea erau compatibile cu aspiraţiile iniţiatice care, dimpotrivă, tindeau spre detaşare de aspectele lumeşti. Experienţa psihomentalâ a eului trebuia depăşita printr-un demers de esenţializare, de căutare lăuntrică a Sinelui, în final trecându-se dincolo de limitările individualităţii.

Interesaţi mai mult de mondenitatea cercurilor ezoterice decât de contemplaţie, viaţa agitată de intrigi a acestor coterii ocultiste se consuma în saloanele pariziene, la sediile unor librârii-edituri sau în redacţiile unor reviste de profil. De pildă, frecventau salonul contesei de Adhemar (în fiecare miercuri) sau pe acela al celebrei lady Caithness, ducesa de Medina-Pomar. De asemenea, la cabaretul Chat Noir[66] se

[66] înfiinţat în atelierul pictorului Rodolphe Salis, în 1881, pe str. Rochechouart, la sugestia lui

întâlneau alături de tinerii ocultişti Ferdinand de Lesseps, Auguste Holmes, solista de operă Emma Calve, Anatole France, Maurice Barres, Victor-Emile Michelet etc.

Revenind însă pe tărâmul nebulos al ocultimului francez, trebuie evocată şi apariţia Bisericii neognostice, altă creaţie artificială livrescă, fără nicio urmă de continuitate cu vechile curente gnostice, stinse de multe secole. întrucât înfiinţarea ei a fost legată de salonul ducesei de Madina-Pomar, lady Caithness, ne vom opri mai întâi, în treacăt, asupra personalităţii sale singulare.

Fiică a unui *grand* de Spania, contele Jose de Mariategui, căsătorit cu fiica marchizului de Northamton, Maria de Mariategui (1832-1895), văduva ducelui Conde de Madina-Pomar, recăsătorită cu lordul James Baroill, şeful clanului Sinclair, fiind al 14-lea conte de Caithness, era o femeie de o rară frumuseţe, al cărei farmec cucerise lumea, şi era şi foarte bogata.

In urma unor „viziuni" avute în castelul regal Holyrood, la abaţia cu acelaşi nume, unde se află mormântul Măriei Stuart, a început sâ se creadă reîncarnarea acesteia... în privinţa cultului pentru infortunata regină, ducesa mărturisea într-o scrisoare din 2 februarie 1892, că acesta nu se aplică atât *amintirii personalităţii ei terestre, ci individualităţii ei cereşti, mereu vie, şi care de 30 de ani mi-a dat dovada prezenţei sale spirituale pe lângă mine. Această fiinţă deja atât de mare, atât de nobilă, pe pământ, a continuat sâ se dezvolte după legea veşnică a vieţii spiritului, iar azi a ajuns în posesia adevărului care eliberează, a depăşit convingerile sale religioase.* Lady Caithness era sigură că această regină e acum un înger din cele mai înalte *sfere cereşti,* pe care ea le numea *cercul lui Hristos* sau *cercul Stelei.* Credea că are misiunea de a vesti şi de a pregăti venirea *Zilei Noi,* o nouă revelaţie care va înlocui creştinismul, după cum şi acesta a urmat Vechii Legi. Pe scurt, *venirea Sfântului Duh,* conceput gnostic *ca divin feminin.* (Citat din *Comunicarea de sus, primită în sanctuarul de la Holyrood,* semnată Un trimis al Reginei Maria,) In acest scop conducea la Paris revista *UAurore du JourNouveau* („Zorile Zilei Noi"), organ al creştinismului ezoteric, în care îşi promova concepţia despre *Logosofie,* pe care o definea drept ştiinţa divinităţii din om, adică, ştiinţa Logosului cea a lui Hristos, transmisă de doctrinele ezoterice ale savanţilor Indiei şi ale filosofilor greci şi alexandrini, fără sâ conştientizeze ridicolul unui asemenea sincretism heterogen şi confuz. Publicaţia avea o tentă socialistă, fiind administrată

---

fimile Goudeau, care avea un cerc literar, *Les hidropathes,* format din poeţi şi cântăreţi care se întruneau până atunci în localul Soleil d'or („Soarele de aur"), aflat pe bulevardul Saint-Michel.

de Ch.-M. Limousin, care era şi director la*Revue du mouv- ment social,* unde scria abatele Roca, cunoscut socialist. (Mai târziu, Limousin a fondat revista masonică a Marelui Orient al Franţei, *L'Acacia.)*

Sincer catolică, dar pasionată până la exaltare de spiritism, ducesa de Madina-Pomar a fost influenţată în Anglia de Anna Kingsfort[67], prin care i-a descoperit pe Jacob Bohme şi pe Swedenborg, apoi a scris numeroase cărţi, în care promova o alianţă între teosofie şi catolicismul oficial.

In 1876, ducesa, influenţată probabil de Anna Kingsfort, a aderat la Societatea Teosoficâ, iar din 1882 s-a autointitulat Preşedinta Societăţii Teosofice

[67] Născută Arini Boms (1846-1888), după căsătorie, Anna Kingsfort a fost prima femeie medic din Regatul Unit al Marii Britanii, făcându-şi studiile la Paris, deoarece femeile nu puteau studia în Anglia. Militantă activa feministă şi antivivisecţionista, atrasă de propaganda teosofistâ, a organizat în 1883 o *lojă hermetică a Societăţii Teosofice,* devenită în mai 1884 *Hermetic Society.* După o controversă cu Alfred Percy Sinnett, autor al cărţii *Esoteric Buddhism,* s-a despărţit de teosofişti, intenţionând ca, împreuna cu Edward Maitland, să promoveze un creştinism ezoteric, dar desigur, anticlerical. Interpretările ei, bazate pe etimologii fanteziste, considerau că Avraam reprezintă „misterele indiene[4]*, câ Iţhak, pe cele „egiptene[44], iar laacov, pe cele „greceşti[44] (!!!...). Elanul sincer al acestei activiste, animată de idealuri umanitare curate, a fost curmat brusc de tuberculoză, la vârsta de 42 de ani. Anna Kingsfort I-a influenţat în devenirea sa pe ocultistul „rozacrucian[44] Samuel Liddel „McGregor[44] Mathers, căsătorit cu Moina Mina Bergson (1865-1928), devenită *marea preoteasă Anaii,* sora filosofului intuiţionist Henri Bergson.

din Orient şi din Occident. Madame Blavatsky n-a fost deloc deranjata, aflând de aceasta uzurpare arbitrată. Ba chiar, ţinând seama de bogăţia ducesei, a considerat că salonul ei ar putea fi un bun centru de iradiere şi de recrutare pentru mişcarea teosofistâ. Când a venit la Paris, în 1884, a văzut că nu se înşelase: ducesa a primit-o cu onoruri şi i-a oferit o subvenţie de 25. 000 de franci aur... Simţind că vanitatea e punctul sensibil al ducesei, a proclamat-o oficial cu titulatura pe care şi-o luase deja. Dar în septembrie 1884, lady Caithness a demisionat, simţindu-se ofensată de lipsa de tact a colonelului Olcott...

A revenit însă, în 1886, asociind-o pe doamna de Morsier în activităţile teosofiste. în 1876, abia dacă erau vreo 50 de adepţi teosofişti în Franţa, da* toritâ prestigiului şi râvnei ducesei de Madina-Pomar, lady Caithness, aşa închipuită şi fantezistă cum era ea, mişcarea teosoficâ a cunoscut o amploare deosebită. (E foarte adevărat că şi scrierile lui Eduard Schure şi ale lui Maurice Maeterlink, prin calitatea lor literară, au adus cei mai mulţi aderenţi.) Aşa cum am arătat, Papus, cu ocultiştii săi martinişti, a fost doar trei ani în Societatea Teosofică a lui madadame Blavatsky.

Lady Caithness a fost preşedinta de onoare, alături de Eug&ne Nus şi Charles Faurety, a Congresului Spritist şi Spiritualist din 1889, unde Papus, ca raportor, a rezentat textul din care am citat la început. In martie 1890, Blavatsky a deschis la Paris o *secţie ezoterică* foarte discretă, la care ducesa n-avea acces, dar ea nu s-a supărat pe rusoaică, considerând că amândouă sunt devotate aceloraşi idei, chiar dacă urmează căi diferite. Ea însăşi, respectând secretomania ezoterică, nu împărtăşea decât anumitor persoane demne de încredere faptul că primea instrucţiuni *direct* din cele mai înalte sfere...

De pildă, după obscure calcule cabaliste, ea era convinsă căi 881 va fi *uiumul an al Vechii Revelaţii,* iar în 1882 va urma venirea unui Mesia colectiv, *manifestare a fiicelor şi fiilor Iui Dumnezeu,* care vor umaniza Pământul. Acest mesianism pluralist îi întărea credinţa în *comunitatea de scop* a Societăţii Teosoficw, dorindu-şi ca membrii, *uniţi* între ei, să fie gata să-i întâmpine pe noul *Purtător al făcliei Adevărului.* Acesta credea că e *scopul comun*, al ei şi al lui Blavatsky: pregătirea căii *Celui ce va sa vină.* (Pe această linie s-a înscris toată parodia cu *Alcyone,* respectiv, bietul tânăr Krishnamurti, pusâ în scenă, în 1913, de Annie Besant şi Charles W. Leadbeater..,)

După moartea Elenei Petrovna Blavaţcaia, pe numele ei real, în 1891, toţi teosofiştii se aşteptau ca lady Caithness sâ preia conducerea mondială a Societăţii

Teosofice, dar Annie Besant a ajuns în fruntea acesteia. Cu toate astea, la 13 iulie 1894, lady Caithness a primit-o călduros pe Annie Besant, venită la Paris. Dar a murit brusc în scurtă vreme, la 2 noiembrie 1895.

Revenind la apariţia Bisericii neognostice, cu riscul de a ne îndepărta de tema noastră - identitatea alchimistului care şi-a semnat cărţile cu pseudonimul Fulcanelli -, vom prezenta cât mai succint complicatele tribulaţii care au fost generate de întemeierea Bisericii neognostice, altă creaţie livrescă artificială, dar care-şi atribuia filiaţii pur imaginare, fârâ niciun fel de continuitate cu vechile curente gnostice, stinse de multe secole. în 1890, urmare a unor „comunicări*[4] primite cu prilejul unor şedinţe spiritiste, ţinute în salonul din Avenue Wagram al celebrei lady Caithness, ducesa de Medina-Pomar

- pasionată de spiritism şi teosof de frunte un dezechilibrat psihic, Jules-Benoît Stanislas Doinei du Val-Michel (1842-1902), arhivar la biblioteca din Orleans, convins că destinul său era să ia parte la restaurarea, în sânul religiei, a laturii feminine a divinităţii, a primit de la spiritul lui Guil- habert de Castres, conducătorul Prea înaltului Sinod al Episcopilor Paracle- tului, format din 40 de episcopi cathari, misiunea de a reconstitui şi a răspândi doctrina gnostică, înfiinţând o Adunare a lui Paraclet care va fi numită Biserică gnostică. „Comunicările[44] spiritiste erau primite de obicei cu ajutorul unui pendul ţinut de lady Caithness deasupra unui tabel cu literele alfabetului.

Doinei şi-a asumat funcţia de patriarh al Bisericii gnostice sub numele mistic de Valentin al II-lea, ca un omagiu adus lui Valentin, fondatorul şcolii gnostice din secolul al V-lea, şi a consacrat o serie de episcopi, care şi-au ales cu toţii câte un nume mistic, precedat de litera grecească Tau. (Echivalentul feminin al episcopilor se numea *sofia.)* Bineînţeles că numeroşi ocultişti de frunte au fost imediat consacraţi episcopi, împârţindu-şi tot felul de dioceze imaginare, din care credincioşii de rând lipseau cu desăvârşire... Astfel, Papus a devenit Tau Vincent, episcop de Toulouse (mai târziu, în 1890, Doinei s-a alăturat Ordinului martinist al lui Papus şi a devenit membru al Supremului Consiliu al acestuia); Paul Sedir (Yvon Le Loup) - Tau Paul, episcop vicar de Toulouse; Lucien Chamuel - Tau Bardesane, episcop de La Rochelle şi Saintes; Louis-Sophrone Fugairon - Tau Sophronius, episcop de Beziers; Deodat Roche (1877-1978!) - Tau Theodote, episcop de Avignon; Mărie Chauvel de Chauvigny - Esclarmonde, Sofia de Varşovia şi Leonce-Eugene Joseph Fabre des Essarts - Tau Synesius, episcop de Bordeaux.

Biserica gnostica a lui Doinei combina doctrina teologică a lui Simon Magul, a

lui Valentin şi a lui Marcus (un valentinian care dezvoltase misterele numerelor şi ale literelor), cu sfintele taine ale Bisericii cathare. Totodată, Biserica gnostică s-a pretins şi partea spirituală a unui sistem masonic mistic. Amalgamarea gnozei antice cu catharismul medieval[d] este o rătăcire tipică ocultiştilor care, pe lângă ignoranţa lor funciară, n-aveau la dispoziţie traducerea din latină şi din occitană a textelor de origine catharâ[e].

Pe fondul labilităţii sale, la sfârşitul anului 1894, Jules Doinei a abdicat brusc din funcţia de patriarh al Bisericii gnostice, şi-a părăsit toate funcţiile masonice, revenind la catolicism. Sub pseudonimul Jean Kostka, a atacat Biserica gnostică, masoneria şi martinismul într-o carte intitulată *Luci fer de- masque* (1895, tipărită la Ed. Slatkine, Geneva/ Paris, 1983 şi la Ed. Dualpha, 2009), în care denunţa îndoctrinarea menită sâ implementeze o formă ocultă de guvernare neoluciferiana.

La reuniunea înaltului Sinod din 1896, episcopii gnostici I-au ales pe Leonce-Eugene Fabre des Essarts, Tau Synesius, pentru a-l înlocui pe Doinei ca patriarh. (Doinei s-a răzgândit şi în 1900 a cerut sâ fie reprimit ca episcop în Biserica gnostică. De milă, noul patriarh, Fabre des Essarts, I-a reconsacrat pe fostul patriarh cu numele de Tau Jules, episcop de Alet şi de Mirepoix. A mai fost şi Tau Simon, şi Tau Maximilian şi cine mai ştie cine..., dar a murit la scurt timp în martie 1902...)

In 1901, Fabre des Essarts I-a consacrat pe Jean (Joany) Bricaud, alias Jean des Esseintes (1881-1934), Tau Johannes, ca episcop de Lyon şi de Grenoble. între 1902 şi 1910, a mai consacrat alţi 12 epsicopi gnostici, printre care: Leon Champrenaud (1870-1925), Tau Theophane, episcop de Versailles, şi Albert-Eugene Puyou de Pouvourville (1861-1940), Tau Simon, care au editat împreună revista La Voie (1904—1907); Rene Guenon (1886-1951), Tau Palingenius, episcop de Alexandria, care a scos revista *La Gnose*

(1909-1912), avându-l ca secretar de redacţie pe Alexandre Alberic Tho- mas (1886-1914), Tau Mames; Patrice Genty, alias Mercuranus (1883-1964), Tau Basilide. In 1906, Jean Bricaud, încurajat de Papus şi Fugairon a provocat o ruptură, proclamându-se patriarhul Tau Ioan II al Bisericii catolice gnostice, cu sediul în Lyon, în timp ce aceea din care se desprinsese, rămasă sub conducerea lui Tau Synesius, a devenit Biserica gnostică a Franţei. După moartea lui Tau Synesius, în 1917, patriarhatul va fi asumat de Leon Champrenaud (Tau Theophane), urmat în 1921, de Patrice Genty (Tau Basilide), care va pune în 1926 Biserica gnostica a Franţei în adormire, rămânând doar Biserica gnostică catolică a lui Jean Bricaud, devenită din 1908 Biserica gnostică universală.

N-are rost să mai continuăm cu evoluţia Bisericii neognostice care şi-a inventat şi o succesiune apostolică prin consacrări dubioase şi neverificabile, revendicându-se de la Biserica iacobită din Antiohia... întărită cu această falsâ legitimitate, ea supravieţuieşte până în zilele noastre; ba chiar exista şi primul episcop gnostic român, Tau Raphael, în persoana monseniorului medic-farmacolog Vladimir Radu Sauciuc din satul Gulia, comuna Tărtâşeşti, născut la 17 martie 1969, la Piatra Neamţ, care se intitulează Patriarhul Bisericii Ortodoxe Gnostice Rozacruciene şi Apostolice, rămânând să-şi găsească şi credincioşii... Oricât de pompos s-ar numi, Biserica neog- nosticâ rămâne o construcţie artificială, de la vârf la bază; cel puţin, sectele religioase se constituie de la bază la vârf...

Cât despre alchimie - care ne priveşte în mod special, în legătură cu Fulcanelli -, în secolul al XlX-lea, aceasta trecea printr-o firească eclipsă, pe fondul industrialismului triumfalist şi al progreselor chimiei modeme. Scientismul predominant îi determina chiar pe cei care credeau încă în alchimia tradiţională să se ferească pentru a nu se discredita în cercurile academice şi universitare oficiale. Sunt cunoscute doar două tratate alchimice care fuseseră tipărite: *Hermes devoile â la posterite*[68], autorul rămânând necunoscut până azi, pseudonimul său fiind Ci..., iar mai târziu, vom vedea în ce împrejurări,
i s-a atribuit complet arbitrar, numele Cyliani (ca o aluzie mitologica le Silen[69]) şi *Cours de philosophie hermetique ou d'alchimie*[70], avându-l ca autor pe

---

68 Ed. Felix Locquin, Paris, 1832.

69 De la grecescul ZftArjvoc - satir, fiu al lui Hermes sau al lui Pan şi tată adoptiv al lui Dionysos. Personifica beţia şi lipsa de măsura. Sau de la Sylenios, după cum era supranumit Hermes, *Iliada*, cartea a V-a, de Ia muntele Syllen din Arcadia, unde acesta s-a născut ori pentru că era fiul nimfei Syllene.

70 £d. Lacouret Maistrasse, Paris, 1843.

Louis-Paul-Franşois Cambriel (1764-1850), care deşi-1 scrisese în 1829, a aşteptat vârsta de 79 de ani ca să-i publice. Lucrarea a fost aspru criticată de chimistul Michel Eugene Chevreul (1786-1889), în patru articole publicate în mai, iunie, august şi decembrie 1851, în Le *joumal de savants.*

De asemenea, Alexandre Dumas-tatâl a scris în 1844 romanul *Un alchi- miste au XIX[1] siecie,* despre vicontele Henri de Roulz care, împreună cu Al- bert Charles Emest Franquet de Francqueville şi cu Franz de Mont-Richer, făcuseră experienţe alchimice, reuşind chiar fabricarea efectiva a diamantelor.

In sfârşit, Marcelin Berthelot (1827-1907), deşi era un savant chimist reputat, a publicat lucrarea *Origines de 1'alchimie,* iar mai târziu, *Introduction â l'etude de la chimie des anciens et du moyen age*[71].

De asemenea, un alt om de ştiinţă, care şi-a atras critica unor contemporani, acoperindu-1 sub un văl dens de uitare doar pentru faptul că se considera discipolul alchimiştilor, este Louis Lucas (1816-1863). Savant multilateral şi redactor-şef la jurnalul *Dix decembre,* a debutat în 1849 cu o lucrare muzicală, *Revolution dans la musique - essai d'application â la musique d'une theorie philosophique,* prefaţată de Theodore Bamille şi urmată de un tratat al lui Euclid şi de un dialog al lui Plutarh despre muzicâ. Dar cărţile care I-au costat oprobriul societăţii „ştiinţifice[11] au fostLa *chimie nouvelle,* editarea autorului, 1854, *Le roman alchimique ou les deux baisers,* Ed. Michel Levy frere, Paris, 1857 şi *La medecine nouvelle,* Ed. Dentu et Savy, Paris, 1862.

Un savant şi popularizator al ştiinţelor a fost Louis Figuier (1819-1894), autorul volumului *L'alchimie et les alchimistes,* Ed. Hachette, 1854.

Contemporan cu martiniştii lui Papus, Albert Poisson (1868-1893) a fost un tânăr romantic, dar şi un erudit pasionat de alchimie. Din martie 1893 până în 1894 a animat o Societate Hermetică şi a colaborat la revistaLe *Voi le d'Isis,* sub pseudonimul Philophotes. A lăsat o operă impresionantă, ţinând cont că a murit la 24 de ani, răpus de o tuberculoză de care se îmbolnăvise în armată: *Cinq traites d'alchimie des plus grands philosophes,* Ed. Chacomac, 1890, prefaţate şi traduse de el, *Nicolas Flamei*[72]*, Histoire de I'Alchimie,* Ed. Chacor- nac, 1891, Paris, Gutenberg reprint,

---

[71] Ambele în Ed. Georges Steinheil, Paris, 1855 şi, respectiv, 1889. (Prima a fost

[72]Nicolas Flamei (-1330-1418), scriptor-copist *(ecrivain public),* caligraf, după 1366, *librar-jurat* care, îmbogăţind-se, a făcut numeroase acte filantropice, finanţând aşezăminte spitaliceşti etc. O legendă care a apărut însă abia prin 1567-1575, a pus avea sa pe seama unor transmutaţii alchimice reuşite, operate împreună cu soţia sa, Pemelle (7-1397). I s-au atribuit o serie de scrieri alchimice, printre care *Cartea figurilor hieroglifice,* publicata în 1602, dar pe care ar fi scris-o între 1399-1413.

1981, „Le livre des feux“, apărui în *Revue Scientifique,* nr. 15, aprilie 1891, principala sa carte: *Theories et symboles des alchimistes,* Chacomac, 1891, 1896, *şiL'initiation alchimique (13 lettresine- dites surla pratique du Grartd (Euvre),* Edition de l'Initiation, Paris, 1900.

Franşois Jollivet-Castelot (1874—1939), ocultist (în 1889, membru fondator al GIEE, apoi din 1897, martinist), a fost preşedintele Societăţii alchimice a Franţei din 1896 şi tot de atunci directorul revistei *L'Hyperchimie - revue mensuelle d'alchimie et d'hermetisme,* cu Paul Sedir, redactor-şef. în 1904, publicaţia devine *Nouveaux hoiizons de la science et de la pensee* (până în 1914), promovând o ideologie confuză socialist-raţionalâ-creştin-liberalâ... *Hiperchimia* sa n-a avut nicio legătură reală cu alchimia, fiind mai degrabă un fel de hibrid între chimie şi metafizică. Hyloizist convins, s-a preocupat concret de metaloterapie şi sub influenţa lui Albert Poisson s-a vrut alchimist, dar poziţiile sale moderniste ambigue au fost cauza contestării „alchimiei" pe care

o practica, de altfel, de o manieră foarte individualistă. Deşi pretindea că sunt de alchimie, volumele sale erau total străine de aceasta, chiar el defmindu-se drept „neoalchimist“, în cartea sa autobiografică *Le Destin, ou les Fils d'Hermes, roman esoterique,* Ed. Chacomac, Paris, 1920.

Din aceste considerente, contrar tezei de doctorat a lui Pierre Pelvet - cu regret... -, Franşois Jollivet-Castelot nici nu mai merită luat în discuţie ca posibil Fulcanelli...

în cadrul tabloului general al ocultismului francez de la sfârşitul secolului al XlX-lea, prezentat pe scurt în *Note finale,* situaţia alchimiei necesita totuşi nuanţări.

Alchimia ca atare, atât cât dăinuise în acest veac întunecat de scientism, nu era accesibilă oricui, practicarea sa selectând *ab initio* postulanţi mai serioşi şi mai disciplinaţi care trebuiau să se dedice cu răbdare unor practici repetitive de laborator, în condiţii de strictă discreţie. Dincolo de cazurile pseudoalchi- miştilor şarlatani sau a celor închipuiţi care improvizau empiric, fără nicio pregătire teoretică şi mai ales interioară, ca un soi de „ucenici-vrăjitori“ („suflători", cum li se zicea...), alchimistul autentic nu era deloc compatibil cu poza emfatică, cu vorbăria sterilă şi cu fanfaronada mimetică a ocultiştilor salonarzi care, orbiţi de vanitate, se iroseau în tatonări obscure legate de magia ceremonială, când nu se consumau în intrigi şi în răfuieli meschine. Chiar daca exista posibilitatea documentării cercetând vechile manuscrise sau tipărituri alchimice - majoritatea voit încifrate -, pentru cel care aspira sâ devină alchimist practicant, oricât de studios s-ar fi dovedit, esenţială era *transmisia orală,* de la *adept* la învăţăcel, specifică oricărei ştiinţe tradiţionale autentice. De aceea, fiindcă existau linii familiale de iniţiere, care continua şi în

zilele noastre, dar *sub pecetea tainei,* activitatea alchimiştilor adevăraţi era ferită de publicitate şi de toate deşertăciunile mondenităţii...

Alchimia, prin exerciţiul ei concret de laborator, presupunea o anumită seriozitate; nu era compatibilă cu poza şi nici cu sclifoseala tipică mediilor ocultiste. Alchimiştii autentici păstrau discreţie mergând până la secretul cel mai profund, ştiind că revelaţia înseamnă *reînvăluire,* numai tăcerea îngăduind o deschidere, măcar parţiala a *Căii...*

Repetând cu sârguinţă răbdătoare operaţiunile, având uneori nevoie chiar de decenii, alchimistul operativ, pe măsură ce acţiona în exterior, asupra acelei *materia prima,* se modela de fapt, pe sine însuşi, ajungând finalmente altcineva decât cel care fusese la început, travaliul alchimic dovedindu-se mutagen. Până la urmă, acesta era chiar scopul prim, rezultatul concomitent obţinut în *athanor,* „cuptorul alchimic", fiind secundar.

Aşadar, în acea atmosferă de Belle Epoque, în care se agitau ocultiştii, mai mult sau mai puţin frenetic, candidaţii autentici la *adeptat* se singularizau considerabil. Mulţi dintre aceşti *fii ai lui Hermes* se pierdeau pe drum, selecţia elmininând potenţialii impostori sau dilentanţii frivoli, care doar din vanitate făceau o gălăgioasă parada ezoterica...

Am insistat suficient asupra lumii în care va trebui să-i căutăm pe *adeptul* care s-a ascuns atât de bine, în spatele pseudonimului (sau mai degrabă *hiero- nimului)* Fulcanelli, pentru că neîndoielnic era un om al secolului al XlX-lea.

Cât despre semnificaţia acestui *nomen mysticum,* exista *mai* multe variante de decodificare. Cum ne aflam în plin domeniu al *Cabalei hermetice (limba calului* sau *a păsărilor),* similară rebusisticii şi complet distinctă de Cabala ebraică *(kabbalah* = „tradiţie"), sunt posibile o serie de combinaţii sau asimilări fonetice. Astfel, Fulcanelli poate fi derivat din asocierea (F)VULCAN + EL, de la *El, Eloah,* „Dumnezeu" în ebraică sau alte limbi semitice. Sau de la (F)VULCAN + ELIE, profetul Ilie *(Eliah,* în ebraică) fiind agreat în cercurile ezoterice tainice, precum nucleul închis, de doar 12 membri ai grupării Le Veilleurs („Veghetorii"), din jurul lui Rene Schwaller, care formau l'Ordre des Freres d'EÎLIE. Sau cea mai mai plauzibila versiune[73]:

[73] Raymond Roussel (1877-1933), nuvelist, poet, şahist, matematician amator, inventator cu brevete în tehnica vidului, a promovat tehnica *scriiturii imaginare, bazată* pe jocuri de cuvinte, pe homofonii, pe paronime, pe metagrame sau anagrame etc. Foarte preţuit de suprarealişti, a propus o variantă cu

(F)VULCAN + HELIOS (= „Soare“)

Prin înmuierea consoanei fricative *V* în *F* (la emisia fonetica a lui *V,* participă coardele vocale, pe când *F* este mai surdă) şi prin aspirarea consoanei guturale *H,* ajungându-se la *FULCAN + ELLI = Fulcanelli,* ceea ce concordă, vom vedea, cu expresia lui Pierre Dujols - *Vulcain solaire* („Vulcan solar") - ori cu cea lui Eugene Canseliet-*Feu du Soleil*[74] („Focul Soarelui"). (Dar şi cu*HELIOPOLIS,* „Cetatea Soarelui"...)

Dacă această ultimă interpretare ar părea cea mai verosimilă şi vom vedea finalmente confirmarea ei, iată, cu titlu de exemplu, o altă variantă care ni se pare forţată, ca să nu spunem neconvingâtoare:

> în argoul hoţilor, *canelle* înseamnă „cel care e din Caen, caenezuT, iar fonemul *ful* este echivalent fonetic cu *foule,* „gloată, mulţime". Deci *ful + canelle* = „mulţime din Caen, oameni din Caen“.
>
> în *Tainele alchimiei,* Fulcanelli pomeneşte în capitolul „Salamandra din Lisieux“ de un alchimist necunoscut, afiliat unui centru ezoteric, unde s-ar fi aflat o frăţie secreta provenita din Templierii răzleţiţi după lovitura primită în 1307. E posibil ca *adeptul* necunoscut răpit din conacul Salamandre sâ fi avut un maestru aparţinând de acea grupare ocultă din Flers sau din Caen, oraş aflat la egală distanţă de Flera şi de Lisieux.[75]

Mai trebuie precizat câ aceste două cărţi ale lui Fulcanelli care au provocat atâta efervescenţă benefica pentru ştiinţa lui Hermes nu tratează o temă care nu mai fusese abordată până atunci. Ideea simbolismului alchimic reflectat în arhitectură nu este noua. Aşa cum arăta Jacques van Lennep[76], în timpul Revoluţiei Franceze, când arta gotică era considerată barbară, în febra zelului antireligios şi distructiv, Charles Franşois Dupuis - autorul celebrei lucrări *Origines de tous les cultes,* Ed. Agasse, Paris, 1794 (7 volume şi un album), în care şi-a irosit eforturile într-o vastă documentaţie, ca sâ acrediteze teza fantezistă a aşa-zisului *mit solar* - a salvat

---

semnificaţie opusă, lunară: (F)VULCAN + HELLE (= numele arhaic al zeiţei Lunii la greci), adica „fluidul lunar", la fel de important în operaţiunile alchimce, ca şi cel solar, respectiv, focul.

[74] Le *Feu du Soleil, Entretien sur l'Alchimie avec Eugene Canseliet,* Ed. J.J. Pauvert, Paris, 1878, cap. IV, p. 65.

[75] Vezi blogul http://tulgrosse.over-blog.com - postarea „La biographie de Fulcanelli", din 6 ianuarie 2007.

[76] într-o monumentală monografie, bogat ilustrata, Jacques van Lennep, *Alchimie,* Credit Communal de Belgique, Bruxelles, 1984.

efectiv de la demolare catedrala Notre Dame din Paris, printr-o intervenţie publică în care a demonstra că sculpturile edificiului conţin şi exprimă o adevărată învăţătură, fixată în piatră, rezumând ştiinţele şi filosofia. Puţini mai ştiu astăzi că, fără capitolul despre simbolismul alchimic în arhitectura catedralelor din romanul *Notre Dame de Paris* al lui Victor Hugo[77], publicat în 1831, azi arhicunoscut cititorilor, n-ar fi fost sensibilizate autorităţile şi opinia publică, pentru începerea în 1845 a lucrărilor de restaurare a acestui măreţ edificiu, sub conducerea prestigiosului arhitect Emmanuel Viollet-le-Duc. (De altfel, şi acum, în ultimii ani, s-a mai procedat la o restaurare, cu cele mai avansate mijloace, ale renumitului edificiu parizian.)

înaintea lui Louis-Paul-Franţois Cambriel care în cursul său menţionat mai sus a prezentat Notre Dame din Paris drept un monument cu caracter alchimic, probabil că Esprit Gobineau de Montluisant din Chartres a scris în 1690 o lucrare pe această temă, rămasă în manuscris, *Explication tres curieuse des ănigmes et figures hieogliphiques, physiques, qui sont au grand portail de l'Eglise cathSdrale et metropolitaine de Notre-Dame-de-Paris.* Eugene Canseliet I-a transcris de mână, şi I-a inclus în culegerea sa *Trois anciens traites d'alchimie,* Societe nouvelle des Editions Pauvert, Paris, 1975.

După generalităţile introductive, trecând la abordarea concretă a stabilirii identităţii patronimice a lui Fulcanelli, trebuie să începem cu actorii (sau actanţii...) principali direct implicaţi în publicarea sub acest pseudonim sau heteronim a celor două cărţi din 1926 şi 1930, respectiv, faptul sigur de la care am plecat în această investigare: Jean Julien Champagne, ilustratorul ediţiilor respective, dar şi alchimist practicant; Eugene Canseliet, cel care a ordonat şi a transcris în forma finală manuscrisul, făcând efectiv munca de redactor. îl vom include şi pe Pierre Dujols (Magophon), care nu apare menţionat pe cârţi, dar a cărui erudiţie în materie de alchimie, de mitologie şi de greacă veche se regăseşte în intimitatea textului, ba chiar şi amprenta sa stilistică. în analiza noastră, vom valorifica rezultatele recente ale cercetătorilor, care s-au publicat în ultimii ani, dintre care se evidenţiază, prin sagacitate şi stăruinţă, tânărul portughez Walter Grosse (născut în 1978), fost secretar al inginerului civil Luis de Sousa Faldo Padua Spare (1913-2007).

Cercetările sunt complicate de falsele indicii pe care însuşi ilustratorul Champagne le-a lăsat anume pentru a fi luat chiar el drept Fulcanelli. La fel şi jumătăţile de adevăr - derutante tocmai prin amalgamarea cu elemente fictive -

---

[77] Cu personajul sau Claude Frollo, însemna anagramat *Tor fol...*

presărate fragmentar ici, colo de Canseliet, n-au făcut decât să sporească şi mai mult confuzia. El se dovedeşte a fi până la urmă artizanul mitului Fulcanelli, fiindcă de fapt a încurcat voit pistele, pentru a perpetua

secretul asupra adevăratei identităţi patronimice a acestuia. Atitudinea sa este a celui care cunoaşte secretul, dar nu vrea să-i împărtăşească altora, deoarece dintotdeauna practicarea alchimiei presupunea o confidenţialitate intrinsecă.

Enigma Fulcanelli a intrigat pe mulţi şi, iată, s-a ajuns la cele 15 ipoteze de lucru, făcându-se necontenită risipă de cerneală...

A găsi pe omul în came şi oase care se ascunde în spatele heteronimului Fulcanelli este ca şi cum s-ar căuta chipul ascuns în dosul unei măşti. Dacă fiecare şi-i putea închipui cum vrea pe Fulcanelli, atunci când se va afla şi se va demonstra definitiv cine a fost el cu adevărat, va fi inevitabilă o anumită dezamăgire, inerentă prăbuşirii atâtor construcţii imaginare. Farmecul reveriilor amăgitoare, fluxul irizat al ipotezelor va fi înlocuit de precizia seacă a concreteţii. Asemenea unui gust leşios persistent, va rămâne tristeţea nostalgică a mitului spulberat...

Vom examina rând, pe rând, câteva din cele mai plauzibile variante. Principala candidatura - susţinută de mai mulţi autori, unii având, pe lângă competenţă, şi atuul contemporaneităţii este aceea a lui Jean Julien Champagne (1877-1932), ilustratorul celor două cărţi semnate Fulcanelli.

Născut la 23 ianuarie 1877, în localitatea Levallois-Perret, într-o familie de origine modestă, Jean Julien Champagne a fost fiul lui Alphonse Hubert Champagne (1854-1922?), vizitiul familiei de Lesseps, care va fi evocată des în legătură cu Fulcanelli. O dovadă recentă nu mai lăsă niciun dubiu: pe o fotografie din albumul lui Charles de Lesseps, de pe la 1900, era scris pe verso: *Alphonse Hubert Champagne, cocher et messager, entră â notre ser- vicefln 1896* („vizitiu şi mesager, intrat în slujba noastră la sfârşitul lui 1896“). Mama lui Jean Julien a fost Pascaline Jullienne Antonine Quinot (1854-193?).

Bunicul lui patern a fost Jean Alexandre Champagne (1815-1889), subofiţer, căsătorit cu Mărie Pauline Robert (1815-1854), care a murit la naşterea lui Alphonse Hubert.

Jean Julien Champagne a mai avut un frate, Alfred Alphonse Felix Campagne (despre care nu prea se ştie nimic...), şi o soră, Reine Mărie Champagne (1887-1955), căsătorită la 28 noiembrie 1910 cu învăţătorul Nicolas Ars&ie Devaux (1881-1969), cunoscut ca Gaston Devaux, care era deja secretarul lui Fulcanelli, înainte de 1905, când I-a cunoscut pe acesta Champagne.

Toate aceste detalii de stare civilă vor avea importanţa lor în demersul nostru. (De pildă, Jean Julien Champagne a început să-şi spună şi Hubert, după al doilea prenume al tatălui său. Vrând să-i impresioneze pe medicul Serge Voro- noff,

celebrul chirurg rus care transplanta testicule de maimuţă, Champagne a contrafăcut o legitimaţie de-a tatălui său, înlocuind prenumele Alphonse cu Jean Julien. Actul respectiv îl arăta pe Jean Julien Hubert Champagne, născut în 1854, deşi el arăta ca un om cu 23 de ani mai tânăr... Urmările acestei farse se vor regăsi mai târziu în certificatul de deces al lui Champagne, unde figurează cu trei prenume, Jean Julien Hubert...)

încă de la 16 ani Jean Julien Champagne, pasionat de lectura vechilor texte alchimice, îşi va instala, cu permisiunea mamei sale, un laborator de alchimie. Iniţiatorul său în practica *artei regale* a fost încă din 1893 Felix Gaboriau[78]. Talentat la desen, s-a înscris la Şcoala Naţională şi Specială de Belearte, pe care a urmat-o în 1897-1901, devenind pictor. I-a fost profesor Jean Leon Gerome, maestrul lui Van Gogh şi Toulouse Lautrec. Din anii studenţiei datează portretul făcut unui episcop de Bordeaux, care era de fapt poetul simbolist Leonce-Eugene Joseph Fabre des Essarts, devenit Tau Synesius[79], episcop al Bisericii neognostice.

Tânărul Jean Julien Champagne cutreiera librăriile în căutarea de texte alchimice. Aşa s-a întâmplat să-i cunoască pe Pierre Dujols (1862-1926), care ţinea împreună cu Alexandre Alberic Thomas (1886-1914) Librairie du Merveilleux. întâlnire decisivă pentru Champagne, Dujols fiind alchimist operativ, dublat de un remarcabil alchimist, specialist în *limba păsărilor* sau *limba verde,* în care *adepţii* îşi codificau scrierile alchimice, recurgând cel mai adesea la *Cabala hermetică,* printr-un joc de echivalenţe fonetice şi de substituţii, bazate pe etimologiile greceşti sau latine.

---

[78] Felix Gaboriau (1861-1911), alchimist şi membru al Societăţii Teosofice, din 1882. (Ba chiar în 1884 aplecat în India, la sediul central al acesteia, din Adyar.) Moştenindu-1 pe Louis Dramard, unul din primii teosofişti francezi, s-a dedicat publicării revistei *Le Lotus rouge - revue de hautes etudes theosophique,* fondată de Rene Caillie. In acesta publicaţie, care apărut din martie 1887, până în 1889, semna Felix Krishna Gaboriau. Cheltuielile editării revistei I-au sărăcit însă complet.

A tradus cartea lui Franz Hartmann, din 1893, *Une aventure chez les Rose-Croix,* apărută postum, în Ed. Chacomac, 1913. înainte sâ moară, a tradus între 1910-1911, cartea lui Heinrich Comelius Agrippa, *De occulta philosophia,* din 1533, apărută în româneşte, Comelius Agrippa von Netlesheim, *Filosofia oculta*, Editura Herald, Bucureşti, 2010, în 3 voi. *(Cf.* Charles Blech, *Histoire de la Societe Theosophique en France,* Ed. Adyar, 1933.)

[79] *Synesius* a fost heteronimul unui alchimist grec din Cyrene, în Cyrenaica (azi, Şahhat, în Libia), care s-a convertit la creştinism în 370, devenind apoi episcop de Ptolemais (oraş denumit în cinstea lui Ptolemeu al Ill-lea Evergetes, azi Tulmaythah, în Libia), tot în Cyrenaica.

în 1905, I-a cunoscut pe Fulcanelli, conform afirmaţiei lui Eugene Canseliet, din prefaţa ediţiei a treia a cărţii *Le Mystere des cathedrales,* din 1964, Ed. Jean-Jacques Pauvert. Din păcate, această datare a fost relativizată chiar de Canseliet care, în cartea sa din *1914,L'Alchimie expliquee sur ses textes clas- siques,* Ed. Jean-Jacques Pauvert, va susţine că Champagne s-ar fi cunoscut cu Fulcanelli abia în 1910. Probabil că 1905 este data reală, deoarece „Gaston" Devaux era deja secretarul lui Fulcanelli. Champagne I-a prezentat surorii sale, Reine Mărie. Cei doi s-au plăcut, iar mai târziu, la 28 noiembrie 1910, s-au căsătorit, Devaux devenindu-i cumnat. Atunci, prin 1905, Champagne locuia la Paris, în strada Torricelli nr. 20. în 1905-1907 lucra pentru fraţii de Lesseps, de care era legat prin tatăl său, angajatul lui Charles-Aime-Marie de Lesseps.

Fără a intra prea mult în amănunte, trebuie precizat că Ferdinand de Lesseps (1805-1894), al cărui nume va rămâne inseparabil de Canalul de Suez şi de cel de Panama, era văr primar cu mama contesei Maria Eugenia de Montijo (1826-1920), devenită împărăteasa Franţei, prin căsătoria cu Napoleon al ID-lea (1808-1873), iar copiii lui erau deci,veri secundari cu aceasta. Ferdinand de Lesseps a avut din prima căsătorie cinci copii, dintre care trei au murit prematur, rămânând doar Charles-Aime-Marie de Lesseps (1840- 1923), cel la care era vizitiu tatăl lui Champagne, şi Victor-Aime de Lesseps (1848-1896), al cărui nepot de fiu, născut în 1957, Ferdinand de Lesseps, pilot, este unicul descendent în viaţă, pe linie bărbătească, al familiei. Rămas văduv în 1853, Ferdinand de Lesseps s-a recăsătorit cu o tânără creolă, Louise-Helene Autard de Gragard (1848-1909) din insula Mauritius, cu care a avut 12 copii: 6şase fii, din care trei au murit în Primul Război Mondial, şi şase fiice, ultima, Giselle (1885-1973), fiind concepută la 89 de ani... Graţie

tatălui său, Champagne a avut de a face cu toţi fraţii Lesseps. Din păcate, exegeţii îi încurcă, citând greşit numele lor.

Este posibil ca Champagne să fi fost folosit ca desenator tehnic pentru proiectele de avioane al fraţilor de Lesseps, Bertrand, Paul, Robert şi Jacques fiind atraşi de aviaţie şi de pilotaj, după moda acelor vremuri, la începutul secolului XX, cu atât mai mult cu cât dispuneau de banii necesari pentru construcţia unor prototipuri de aparate de zbor.

Fraţii de Lesseps erau în egală măsură interesaţi de alchimie, adusă în actualitate de ocultişti.

Aşa se face că Ferdinand-Marie Isma'il de Lesseps (1871-1915) i-a pus la dispoziţie în strada Vemier nr. 21 un laborator de alchimie, unde începuse să lucreze Champagne, asistat de un tânăr, Max Reset.

In 1907, a desenat pentru Bertrand de Lesseps. Din 1910, a devenit şi graficianul lui Fulcanelli, cu care a semnat un contract, începând să deseneze pentru el la catedrala Notre Dame din Paris, la capela Sfântului Toma din Aquino, la Sainte Chapelle (construită de Pierre de Montreuil în 1242-1248), iar apoi la Bourges. Desigur, de conivenţă cu Pierre Dujols, care era în relaţii apropiate cu Fulcanelli. în vara lui 1919, când a expirat contractul, i-a prezentat lui Fulcanelli toate desenele.

In 1911, Bertrand de Lesseps, căruia alchimia nu-i era indiferenta, i-a oferit lui Champagne un colţişor în somptuoasa reşedinţă a familiei de Lesseps, din strada Montaigne nr. 22, asigurându-i 500 de franci lunar pentru o lucrare tehnică: Champagne, având reale calităţi inginereşti, pe lângă talentul artistic şi vocaţia alchimică, a inventat, a proiectat şi a construit un model original de sanie mecanică, acţionată de un motor cu elice. Există fotografii cu această sanie polară autopropulsată, botezată Ailloniv.

Concomitent, Champagne a lucrat şi pentru fraţii Chacomac, Paul (1887-1964) şi Louis (1889-1955), prieteni cu Dujols. Aceştia posedau
o librârie-editurâ, moştenită de la tatăl lor, Henri Chacomac (1855-1907). Treaba lui Champagne era să trieze volumele din pachetele şi lăzile în care erau achziţionate, activitate care-i făcea o deosebită plăcere, fiind mereu în căutare de cărţi vechi, pe cât posibil legate de alchimie. Aşa se face că într-o zi a găsit un exemplar rar al scrierilor hermetice ale lui Newton. în carte era

un manuscris de şase pagini, cam din 1830, conţinând notiţele unui experimentator alchimist. Champagne a fost fascinat de aceasta descoperire care venea în întâmpinarea căutărilor sale, urmărind obţinerea sticlelor colorate roşii şi albastre, folosite în vitraliile catedralei din Chartres. Deşi a reuşit sa decripteze textul, încercările de laborator nu-i reuşeau.

în timp ce se relaxa la frecventata cafenea La Closerie-des-Lilas din Montpamasse I-a cunoscut pe Rene Schwaller, un chimist alscacian, dar foarte competent în alchimie. Acesta s-a entuziasmat după ce a vâzut manuscrisul respectiv. După întâlnirea cu Dujols, şi aceasta va avea o importanţă majoră pentru cariera lui Champagne.

Schwaller se ocupase, între altele, şi de studiul simbolismului alchimic în omamentica şi în arhitectura catedralelor. Cei doi au semnat un contract, prin care Schwaller se obliga să-i acorde lui Champagne o subvenţie lunară pentru a putea să se ocupe de alchimie operativa. Primul era teoreticianul, iar cel de al doilea - omul de laborator. Contractul era strict confidenţial.

Cu tot războiul, Champagne îşi va vedea nestingherit de manipulările sale în laborator, în timp ce Rene Schwaller a fost mobilizat, ocupându-se cu analiza chimică a alimentelor destinate trupelor pe front, ceea ce-i îngăduia, în paralel, să continue şi operaţiunile sale alchimice.

în 1915, Champagne I-a cunoscut pe Eugene Canseliet, un tânăr de 16 ani, pe care, fiindcă era talentat la pictură, dar mai ales pentru că era interesat de alchimie, I-a introdus în cercul cunoscuţilor săi, fraţii de Lesseps, poeţii simbolişti şi în grupul din jurul lui Dujols, cu care nu a întreţinut însă relaţii strânse. De altfel, fiind doar un adolescent, Canseliet a fost doar un fel de ucenic, folosit mai mult la diverse alergături şi la servicii de cu- rierat. El a susţinut ulterior că atunci când I-a întâlnit pe Jean Julien Champagne îl cunoscuse deja pe adevăratul Fulcanelli - a cânii identitate s-a tot silit s-o ascundă cu atâta grija -, iar acesta îl acceptase ca tânăr discipol. Deocamdată, Canseliet bătea bibliotecile şi arhivele, caligrafiind vechi manuscrise alchimice.

Din 1917, Champagne s-a mutat la părinţii săi în Les Charmettes de Villiers-le-Bel. în toamna lui 1919, tatăl său, vizitiul familiei de Lesseps, I-a dus cu trăsura la reşedinţa acesteia, unde întâmplător I-a regâsit pe Fulcanelli, căruia îi predase, conform contractului, desenele referitoare la arta goticâ. în 1921, Champagne a locuit la Amouville-les-Gonesses, unde Canseliet i-a făcut, în august, un portret în acuarela.

Tot în 1921, Champagne a fost invitat la castelul Lere, în regiunea Berry, lângă

Bourges, aparţinând lui Paul de Lesseps, sâ deseneze planurile pentru un refrigerator. Dar s-a întors curând la Paris, unde I-a cunoscut pe Jules Eugene Boucher (1902-1955), funcţionar tehnic la societatea de medicamente Poulenc Freres, care i-a devenit discipol. Acesta va rămâne convins că Jean Julien Champagne era Fulcanelli.

în septembrie 1922, a avut loc faimoasa transmutaţie, reuşită la uzina de gaz din Sarcelles, unde contabilul Canseliet a fost director până în 1923. La operaţiunea Marii Opere au participat Gaston Sauvage (1897-1968), chimist la Aşezâmintele Poulenc Freres (devenite, prin fuziune, în 1925, Rhone-Poulenc), Jules Boucher, funcţionar tehnic în acelaşi loc, Champagne, Fulcanelli şi Canseliet, care a efectuat-o personal sub îndrumarea directă a lui Fulcanelli. Tot în 1922, după aceasta experienţa la care nu asistase, Schawller a plecat în Elveţia, dar având grijă să-i plătească lunar lui Champagne suma convenita pentru ca acesta sâ poată continua cercetările. în martie 1925, Champagne s-a instalat la Paris, în strada Roche- chouart nr. 59 bis, într-o mansarda modestă la etajul al Vl-lea, avându-1 vecin pe tânărul Canseliet. Excesiv de discret, Champagne îşi compartimenta riguros relaţiile. Se ferea de Canseliet şi de tot grupul lui Dujols, ascunzând total relaţia sa cu Schwaller. Orice corespondenţă cu acesta se fâcea prin intermediul cumnatului sâu, Gaston Devaux, care trăia în regiunea Somme. (O ciudăţenie: Champagne refuza sâ folosească electricitatea şi recurgea la un felinar cu petrol lampant pentru iluminat...) El îşi va pregăti legenda cu atenţie la detalii, întreţinând zvonul că el ar fi Fulcanelli. De aceea mulţi din jurul sâu vor fi chiar convinşi că aşa este... Astfel, ceea ce a derutat mai târziu cercetările asupra identităţii patronimice a lui Fulcanelli, a fost existenţa unor dedicaţii cu scrisul lui Champagne şi semnate Fulcanelli.

Desigur, a contat mult şi ecusonul heraldico-hermetic cu care se încheia cartea *Le Mystere des cathedrales* (1926). Deviza înscrisă pe blazon, *UBER CAMPA AGNA*, a fost uşor echivalată prin omofonie de Robert Ambelain cu Hubert Champagne. Mulţi au fost întăriţi în această convingere de faptul că în certificatul de deces al pictorului alchimist figura şi Hubert, ca al treilea prenume după Jean Julien. El a sfârşit destul de puţin glorios, abuzând de absint şi de tutun, răpus în mansarda sa de o arterita gravă, care îi cangrenase piciorul stâng. Pictorul şi graficianul, dublat de un alchimist operativ fervent, n-apucase sâ prepare piatra filosofalâ, după care a tânjit toată viaţa...

Rene Schwaller de Lubicz i-a plătit o placă de marmură având înscris pe ea următorul epitaf: *APOSTOLUS HERMETICE SCIENTIAE,* dezvăluind sensul siglei *AM.S.* care preceda semnătura sa, când se dădea drept Fulcanelli. (Placa a dispărut.)

Aşa cum am arătat, Pierre Dujols, care a fost maestrul lui Champagne, a fost următorul candidat probabil, asupra căruia s-au aplecat diverşi autori. Având pseudonimul Magophon („Vocea magului"), Pierre Dujols s-a impus ca unul din cei mai competenţi specialişti din Europa, cunoştinţele sale vaste fiind apreciate de contemporani ca *fabuloase* şi *neegalate.* Chiar Fulcanelli I-a calificat în *Tainele alchimiei* drept *erudit* şi *savant filosof* (în sensul de alchimist).

Pierre Dujols (1862-1926) şi fratele său mai mare, Antoine Dujols (1845-1892), erau însoţiţi de aura unei legende asupra originii lor regale, ca aparţinând familiei de Valois-Angouleme, fiind descendenţii celui de-al patrulea fiu al lui Henric al II-lea şi al Caterinci de Medici, Francisc Hercule (1555-1584), duce de Alenţon, apoi de Anjou.[80] Din păcate, nu vom zăbovi mult asupra lui Pierre Dujols, care a venit la Paris, a cumpărat în 1901 Li- brairie du Merveilleux, pe care vândut-o în 1912, ea servind şi ca editura, şi ca Ioc de adunare amatorilor de ezoterism şi de alchimie.

Un alt posibil Fulcanelli este Rene Schwaller de Lubicz, asupra căruia, de

---

[80] Cel de al patrulea fiu al lui Henric al II-lea (1519-1559), rege al Franţei (1547-1559), succesorul tatălui său Francisc I (1494-1547), care a domnit în 1515-1547, şi al Caterinei de Medici (1519-1589), Francisc Hercule (1555-1584), duce de Alen^on, apoi de Anjou, conte de Brabant, protector al Ţărilor de Jos, după ce ratase căsătoria cu regina Elisabeta I a Angliei, s-a căsătorit totuşi (deşi era invertit, ca şi fratele său, regele Henric al HI-lea), la 12 aprilie 1575, în Spania, cu Ioana Adelaîda de Medina Coeli, având un fiu, Filip Francisc de Valois, duce de Anjou, duce de Alen^on, care la rândul său s-a căsătorit în 1621, cu Maria-Ana Arcaş. Unul din descendenţii acestuia, Carol-Ludovic de Valois-Angouleme, a ajuns la Bastilia, în timpul lui Ludovic al XV-lea, unde a şi murit. Nevasta lui a înebunit, iar fiul lor a fost adoptat de un muncitor Guillaume Dujols. Printre descendenţii săi se numără şi cizmarul Franţois Dujols, din St. Illide, tatăl fraţilor Antoine şi Pierre. Numele Dujols venea de la un sat vecin cu Lasserre, Ugeols (d'Ugeols-Dujols). După publicarea broşurii, Antoine Dujols de Valois, cum îi plăcea să se prezinte, a contactat la Paris familia de Orleans şi i-a arătat documentele doveditoare, pe care le deţinea, inclusiv un inel de familie, toate atestând fără tăgadă ascendenţa sa regală. După un timp, în Salon-de-Provence, unde locuia împreună cu mama sa, pe str. Avignon, a avut loc o spargere, hoţii agresându-i şi fiirându-le toate documentele, plus inelul familiei de Valois... Antoine Dujols a fost factor poştal Ia Saint-Chamas, lângă Aix-en-Provence. în 1888, locuia la Marsilia, iar în 1889, a candidat în alegerile legislative, dar n-a fost ales deputat. A murit la doar 46 de ani, la Salon-de-Provence, în urma unei lungi şi dureroase boli, după cum se poate citi într-o notiţă-necrolog din *L'Avantgarde de Provense,* revistă literară săptămânală legitimistă şi catolică. In text se menţiona că avusese darul tămăduirii, vindecând numeroşi suferinzi, dar, cum se întâmplă de obicei, harul taumaturgiei nu i-a fost de niciun ajutor penru sine... Antoine Dujols n-a avut decât două fiice, Yvonne (1888-?) şi Marguerite (1890-?), iar Pierre Dujols n-a avut copii deloc, aşa încât acesta autentică ramură de Valois s-a stins.

asemenea, nu ne oprim din raţiuni de spaţiu.

Ultimul personaj legat nemijlocit de apariţia celor două cărţi ale lui Fulcanelli este Eugene Canseliet (1899-1982), contabil devenit fervent alchimist practicant, dar şi autor de scrieri alchimice, publicate după Al Doilea Război Mondial.

Deşi a subliniat fără echivoc că el a fost doar prefaţatorul cărţilor lui Fulcanelli, iar Champagne - doar ilustratorul lor, a semănat suficientă confuzie în privinţa identităţii adevăratului Fulcanelli, al cărui unic discipol pretindea că a devenit la doar 16 ani. Aceste ascunzişuri derutante le justifica prin respectarea interdicţiilor impuse de regulile hermetismului. El a mers însă şi mai departe, făcând declaraţii de o fantezie extravagantă, afirmând că maestrul său Fulcanelli fiind un Roza-Cruce, era în viaţa la 113 ani (vârsta la care I-ar fi întâlnit lângă Sevilia, în 1952!...), ba în Brazilia, ba în

Argentina sau în Occitania. Insinuarea era clara: fiind un *adept,* Fulcanelli era cu adevărat un nemuritor!

Canseliet a sfârşit ca un om modest, retras, care s-a dedicat sârguincios şi stăruitor căutărilor alchimice, fără sâ fi înregistrat vreun rezultat notabil, în afara de faptul că pentru toată lumea era *maestrul de la Savignies...* Deşi n-a susţinut niciodată făţiş câ el ar fi, de fapt, Fulcanelli, a cochetat cu această posibilitate, lăsându-i complezent pe alţii s-a afirme... (în raporturile către Editura Jean-Jacques Pauvert a declarat că el este autorul celor două cărţi, având exclusivitate pentru drepturile de autor.)

Fiind şi foarte tânăr la epoca respectivă, ignorase rolul central al lui Champagne în cadrul celor două tandemuri separate, pe de o parte, Fulcanelli (+Dujols)/ Champagne şi Schwaller/ Champagne, pe de alta. Este limpede câ, din fidelitate faţă de maestrul sâu Fulcanelli, Canseliet a căutat sâ mini- malize contribuţia lui Champagne alchimistul, scoţându-i în evidenţă mai ales talentul artistic. Or, fără îndoială, Champagne a fost mai mult decât un simplu ilustrator. Cât despre Rene Schwaller de Lubicz, Canseliet îl considera *un personaj îngrijorător* (în *Alchimiques memoires*[81]*).*

De altfel, e semnificativ câ Eugene Canseliet atunci când a reeditat la editura Jean-Jacques Pauvert cele două cărţi ale lui Fulcanelli (permiţându-şi sâ adauge câte un capitol nou în fiecare), a preferat sâ înlocuiască desenele lui Jean Julien Champagne, cu omologul lor fotografic, doar pentru a-l îndepărta pe acesta de Fulcanelli. Or, ediţia iniţială a celor două cărţi ar fi trebuit sâ fie menţinută ca un întreg intangibil.

Tot Canseliet a întreţinut confuzia despre o a treia operă a lui Fulcanelli, intitulată *Finis gloriae mundi,*[82] al cărei manuscris însâ a pretins câ i-ar fi fost retras în 1928 de maestrul sâu pe motiv câ nu era oportună publicarea.[83] Richard Caron

---

[81] Apărute începând cu 1977, în revista *La tourbe des philosophes,* editata de Jean Laplace la Grenoble în acelaşi an.

[82]Este şi titlul unui tablou aflat la Sevilia, în biserica Santa Caridad, pictat în 1672 de Juan de Vald&s Leal (1622-1690), la comanda lui Miguel Manara, zis *Don Juan,* cavaler al Ordinului Calatrava, succesorul în Spania al Ordinului Templierilor. Pe peretele opus, există ca un pandant, tabloul intitulat *In ictu oculi.*

[83]în 1988, Jean Laplace a publicat în *La tourbe des philosophes,* un sinopsis al lucrării *Finis gloriae mundi,* găsit într-o mapă de carton la Savigny, în casa lui Canseliet, cu următorul conţinut:

Decadenţa civilizaţiilor noastre şi deprecierea societăţilor umane

susţine că în realitate Canseliet şi-ar fi însuşit lucrarea, pe care a publicat-o în 1945, tot la Ed. Jean Schemit, cu titlul *Deux iogis aîchimique*[1]. Aceasta controversata lucrare atribuita lui Fulcanelli a fost până la urmă publicata,[84] stârnind reacţii foarte violente.[85]

Mai rămâne de analizat apartenenţa reală la Fratenitatea din Heliopolis a lui Canseliet, acesta având mereu grijă să adauge după semnătură *F.CJi.* (Frate Cavaler din Heliopolis). La prima vedere, ar părea că este vorba de o ficţiune, rod al fanteziei, dat fiind că alchimia se revendica de la vechiul Egipt, iar Heliopolis este numele elenistic al stăvechiului oraş On (sau Onu) din Vechiul Imperiu egiptean, situat la nord-est de actualul Cairo şi găzduind un templu al lui Atum. S-a speculat câ denumirea Fraternitatea Cavalerilor din Heliopolis ar fi fost inspirata de numele unei loji masonice belgiene, din 1839, înţelepţii din Heliopolis, egiptomania fiind o caracteristica a mediilor masonice franceze şi nu numai... Alţii au crezut câ Heliopolis este o aluzie la utopia *Cetatea Soarelui* a lui Campanella. Mai recent, s-a găsit o scrisoare din 1642, a lui Johann Valentin Andreae - plăsmuitorul dovedit al celor doua manifeste rozacruciene care au agitat Europa între 1604 şi 1614 -, în care acesta spunea „noi ne numim între noi fraternitatea Cetăţii Soarelui". De aici până la a susţine câ Fraţii Cavaleri din Heliopolis invocaţi de Canseliet sunt rozacru- cieni

---

Necredinţa religioasă şi credinţa mistica. Efectele nefaste ale învăţământului oficial. Abuzul de plăceri din frica de viitor. Fetişismul epocii noastre. Simbolurile mai puternice decât altădată în concepţia materialista. Incertitudinea zilei de mâine. Suspiciune şi neîncredere generalizate. Moda şi capriciile sale revelatoare. Iniţiaţii necunoscuţi guvernează singuri. Misterul apasă conştiinţele.

II. Mărtuirii terestre ale sfârştului lumii

Cele patru Vârste. Ciclurile succesive pecetluite în stratele geologice. Fosile. Flora şi fauna dispărute. Schelete umane. Asiatida. Monumente ale umanităţii zise preistorică. Cromlehuri. Candelabrul celor trei cruci.

III. Cauzele cosmice ale bulversării

Sistemul lui Ptolemeu. Almagestul. Eroarea sistemului lui Copemic demonstrata de steaua polară. Precesia echinoxialâ. înclinarea eclipticii. Variaţiile inexplicabile ale polului magnetic. Ascensiunea solară la zenit a polului şi returul în sens contrar provocând răsturnarea axei, deluviul şi topirea suprafeţei globului/[4]

[84]De Jean Marc Savary, cu o prefaţă de Jacques d'Arfcs, succesorul lui Paul Le Cour, *\a.Atlantis: [Pseudo-]Fulcanelli, Finis gloriae mundi,* Ed. Liber Mirabilis, Londra, 1999.
O traducere spaniolă a apărut la Ed. Obelisco, din Barcelona. Ca o coincidenţă, în 1999 se împlineau 100 de ani de lanşterea lui Canseliet...

[85] Acuze de *piratare* şi de *uzurpare,* pe blogul *Le miroir aîchimique,* ţinut de L.A.T., precum si o acidă diatribă a lui Jean-Pierre Thomas (şi el F.C.H.)...

(vezi *Addendum)* nu e decât un pas... In partea a doua a cărţii sale *Fulcanelli exhume* (2011), Filostene junior (Philippe Buchelot) susţine destul de neconvingâtor, pe baza unei vechi liste codificate, pe care i-a încredinţat-o maestrul sâu Filostene senior (a cărui identitate, necunoscută deocamdată, sperâm sâ nu işte atâtea câutâri câte a stârnit Fulcanelli...), câ Fraternitatea Cavalerilor din Heliopolis ar fi succesoarea unei confrerii alchimice din secolul al XV-lea, Compagnons d'Hierosolym („Camarazii din Ierusalim"). Rămâne de vâzut cum de la Ierusalim, s-a ajuns Ia Heliopolis. Ceea ce pare mult mai demn de luat în seamă este o corespondenţă atribuită de Jean Artero lui Champagne, în care acesta scria textual: „Cât despre a juca vreun rol oarecare în lume, în afarâ de operele pe care le voi lasă şi de Fraternitatea de Heliopolis, căreia îi sunt conducător necunoscut, vârsta şi sănătatea nu mi-o vor îngădui..." Fârâ alte comentarii, asta ne poate pune pe gânduri...

Nu vom reface tot traseul zigzagat al identificării recente a lui Fulcanelli, punctând doar momentele-cheie al acestei reuşite. Totul pornise de la singurele date concrete despre adevăratul Fulcanelli, care trebuiau extrase din spusele contradictorii, voit întortocheate şi lacunare, ale lui Canseliet. El a întreţinut cu bunâ ştiinţa confuzia, presârând la intervale mari de timp, printre echivocuri şi minciuni pioase, dar derutante, unele fărâme de adevăr. Este meritul tânărului portughez Walter Grosse (vezi nota 3, p. 242) câ, începând din 2006, a avut tăria sâ exploreze atent arhivele, să cerceteze cu tenacitate sursele literare şi publicistice, exploatând metodic fiecare frântură de informaţie, cu o rigoare indispensabilă. Toată această răbdătoare investigaţie I-a adus finalmente în

situaţia de a opta pentru o ipoteză de lucru, pe care apoi, împreună cu alţi pasionaţi, a verificat-o îndelung. Informaţiile, cât de cât viabile, inventariate cu un acut simţ critic, din relatările disparate ale lui Canseliet, erau în primul rând cele legate de anul naşterii lui Fulcanelli: el povestise că alchimistul era de vârsta bunicii sale, ceea ce acesta îi confirmase, când, întâlnindu-se o data cu el, îl informse despre decesul ei. Walter Grosse căutând cu strădanie, a stabilit că bunica maternă a lui Canseliet fusese Desiree Dubois, născută la 11 aprilie 1839, în Belgia, şi decedată la 1 ianuarie 1919. Aşadar, un prim element - Fulcanelli se născuse în 1839. A doua informaţie provenea din *Alchimiques memoires,* din revista lui Jean Laplace, *La tourbe des philosophes* („gloata, şleahta filo- sofiloi^, nu „turba filosofilor", adică a alchimiştilor, care fi o echivalenţă prea simplista tocmai pentru că e prea la îndemâna), trimestrul al doilea, 1980, nr. 11, în care Canseliet spunea că Fulcanelli, tânăr inginer diplomat, apărase Parisul în timpul asediului din 1870-1871 (Războiul Franco-Prusac), aflându-se în subordinea arhitectului Viollet-le-Duc. Urmând acest fir, Walter Grosse a stabilit că reputatul arhitect Emmanuel Viollet-le-Duc (1814-1879) a devenit intr-adevăr la 24 august 1870 adjunct al comandantului Legiunii a 7-a auxiliară de Geniu a Gărzii Naţionale a Senei, cu gradul de locotenent-colonel.

Luptând în trupele de geniu ca ofiţer, inginerul respectiv ar fi trebuit să fi absovit Şcoala Politehnică din Paris, ca inginer de poduri şi şosele, ori să fi fost inginer civil la Arte şi Manufacturi. Tânărul portughez a căutat în arhive, absolvenţii de la Politehnică în promoţiile din anii 1858-1862 şi a gâsit 16 născuţi în 1839, iar pentru cei de la Arte şi Manufacturi, în promoţiile din 1856-1863 a gâsit 43 de absolvenţi născuţi în 1839. Eliminându-i pe cei din urmă, rând pe rând, s-a concentrat pe primii şi după mai multe tatonări I-a reţinut pe Paul Decoeur (1839-1923). Minuţioasele căutări şi verificări le-a continuat apoi în arhivele militare pentru toate batalioanele Legiunii auxiliare de Geniu a Gărzii Naţionale.

Odată reperat adevăratul Fulcanelli, lui Walter Grosse i s-au alăturat şi alţii, intrând în joc belgianul Philippe Bouchelot, alias Filostene junior, apoi Eric Calendrier, alias Nicodeme (vezi nota 3, p. 242), şi Jean Artero (vezi nota 2, p. 243), care tot din 2006 i-a dedicat un blog lui Jean Julien Cham- pagne, unde semna Archer, cumulând o amplă documentaţie.

Astfel că la Colocviul de la Le Pradet (departamental Var), din 7 mai 2011, recunoaşterea lui Paul Decoeur (1839-1923) drept adevăratul Fulcanelli a fost unanimă şi definitivă. Dar, după atâta mitizare, oare Paul Decoeur poate fi convingător?... O nerostită insatisfacţie - semiconştientizată - induce o vagă decepţie, cu un inevitabil gust amar... Lucrurile s-au clarificat şi dispare fluxul

înceţoşat al speculaţiilor...

9, la Vienne (în Isere). Orfan de tată, I-a avut tutore pe inginerul Jacques Antoine Charles Bresse, colaboratorul lui Gustave Eiffel şi prieten apropiat cu arhitectul Emmanuel Viollet-le-Duc şi cu fizicianul Maurice Levy. Lipsa tatălui ascundea de fapt o origine învăluită în taină: Paul Decoeur era fiul na- tural al lui Jules Edouard Tallien de Cabarrus (1801-1870), la rândul său, fiul celebrei frumuseţi a epocii - Madame Tallien, născută Juana Maria The- resa Cabarrus (1773-1870), o libertină care în timpul Revoluţiei Franceze a avut parte de o viaţă tumultoasă, demnă de un roman. Pe lângă copiii rezultaţi din cele trei căsătorii, a mai avut copii de la mai mulţi amanţi. Aşa se face că despărţită, dar nedivorţată de Jean Lambert Tallien, pe când era amanta primului director Paul Franşois Jean Nicolas, viconte de Barras (1755-1829), cu care a avut un copil mort la naştere, a devenit şi amanta lui Gabriel-Julien Ouvrard, cunoscut speculant şi afacerist cu furnituri, în timp ce Barras era şi amantul Iosefinei de Beauhamais, viitoarea împărăteasă... Cu Ouvrard a avut patru copii: pe Jules Edouard, tatăl real al lui Decoeur, şi încă trei fiice.

Jules Edouard Tallien de Cabbarrus a fost un medic homeopat de mare succes. (Fusese iniţiat chiar de fondatorul acestui nou tip de medicină, Samuel Hahnemann, în timpul unui sejur al acestuia la Paris, în 1835.) El era căsătorit din 1821 cu Adelaide Mărie de Lesseps (1803-1870), sora mai mare a lui Ferdinand de Lesseps (1805-1894). Cei trei copii legitimi (doi fii şi o fiică) erau veri primari cu fraţii de Lesseps, cu care a colaborat, fiindu-le desenator, Jean Julien Champagne, fiul vizitiului unuia dintre ei - Charles-Aimă-Marie de Lesseps (1840-1923). Fără să fie efectiv rudă de sânge, Decoeur a fost primit în casa acestuia, după cum se vede dintr-o fotografie din decembrie 1874, pe versoul căreia scria: *Paul Decoeur, ingenieur au nouveau ,<cousin", en souvenir de Ia Noel 1874, chez Charles de Lesseps* („Paul Decoeur, inginer, noului «vâr», în amintirea Crăciunului 1874, la Charles de Lesseps"). Deci iată că în sfârşit se putea vedea cum arăta neştiutul chip al lui Fulcanelli... alchimistul enigmatic căutat de aproape un secol!

Absolvent strălucit al Politehnicii, Paul Decoeur a fost un inginer activ de poduri şi şosele, lucrând în domeniul construcţiilor portuare sau în acela feroviar. în timpul Războiului Franco-Prusac din 1870-1871 a fost căpitan în batalionul 2 al Corpului auxiliar de Geniu al Gărzii Naţionale, în subordi- nea directa a lt. col. Emmanuel Viollet-le-Duc, cunoscutul arhitect care a restaurat Notre Dame din Paris. După râzboi frecventa oameni de elită de talia unui Gustave Eiffel, Ferdinand

de Lesseps, Emmanuel Viollet-le-Duc, Mar- celin Berthelot, Pierre Curie, ducele Victor de Broglie (cu care se şi înrudea).

Inventator inspirat, a brevetat: o turbină hidraulică, un berbec hidraulic cu pulsaţii rapide, denumit de atunci berbecul Decoeur, pompa centripetă Decoeur, vana cilindrică Decoeur şi multe alte dispozitive sau echipamente, în 1890, a brevetat o instalaţie care utiliza energia mareelor, fiind astfel un pionier al centralelor electrice maremotrice. După o carieră tehnică de succes, s-a pensionat şi a trăit la Paris, necăsătorit şi fără copii, până la 84 de ani, când a murit, la 6 mai 1923. Biografia sa nu pomeneşte nimic despre preocupările sale alchimice, despre care nu se ştie de când datau. Este un capitol discret, dacă nu chiar tainic, al vieţii sale.

în schimb, Philippe Valq ni I-a oferit într-o operă de ficţiune - romanul *L'anneau de Fulcanelli* („Inelul lui Fulcanelli[44]), Ed. La Pierre Philosophale, 2011 -, dedicat lui Paul Decoeur, în care sunt descrise confruntările acestuia cu vicisitudinile epocii atât de potrivnice aspiraţiei sale de a înfăptui Marea Operă, respectiv, obţinerea *pietrei filosofale:* pe de o parte, cecitatea reducţio- nismului raţionalist, omniprezentă în mediul ingineresc în care activa, iar pe de alta, viesparul rivalităţilor care sfâşiau societăţile secrete.

Odată lansată ipoteza identificării lui cu Fulcanelli de către Walter Grosse, în 2006, cercetările au progresat neşteptat de repede. Pe baza rezultatelor, putem retrasa un film al evenimentelor.

înainte de a-l fi întâlnit pe Champagne în 1905, îl avea deja în preajmă ca secretar pe învăţătorul „Gaston" Devaux, care, cunoscând-o pe Reine-Marie Champagne, sora pictorului alchimist, se va căsători cu ea la 28 noiembrie 1910, devenind cumnatul acestuia. în 1914, Eugene Canseliet, elev de liceu, locuind cu părinţii săi, în strada Taillepied nr. 5, la Sarcelles - strada uzinei de gaz - frecventa un curs de desen Ia atelierul lui M. Andrâs, desenator industrial, din strada De l'Echiquier nr. 40. O femeie de serviciu de vreo 80 de ani, care mătura scările şi atelierul, era şi menajeră la Fulcanelli, în strada Marsiliei nr. 2, aflata prin preajmă. în cartea sa *Le Feu du Soîeiî. Entretien suri'Alchimie avec Eugene Canseliet,* Ed. J. J. Pauvert, Paris, 1878, cap. IV, Canseliet relatează că, spunându-i bătrânei despre nevoia de a lua lecţii particulare, aceasta s-a oferit să-i prezinte unui profesor în vârstă care dădea astfel de lecţii. Acolo, a cunoscut un om distins de 76 de ani, Joseph Paul Cyrille Decoeur (adevăratul Fulcanelli). Cu prilejul lecţiilor, a cunoscut o altă elevă, Raymonde filisabeth Caillard (1901-1933), care locuia cu mama ei în

strada d'Enghien nr. 12. Cu ea s-a căsătorit Canseliet la 15 ianuarie
1921, iar fiul născut la 19 august 1921 a fost botezat Henri Cyrille. (Henri, după tatăl Iui Canseliet, care fusese zidar, şi Cyrille, după Decoeur, care le făcuse cunoştiinţă.) Din păcate, copilul a murit în 1928.

Graţie lui Decoeur, ambii săi elevi s-au pregătit pentru meseria de contabili. Ca să-i ascundă pe Fulcanelli, Canseliet a minţit, spunând că I-a cunoscut la Marsilia când avea 16 ani. De fapt, locul era strada Marseille nr. 2, la Paris, în cartierul Porte Saint Martin (casa mai există şi astăzi,..). De altfel, Canseliet a minţit şi când a zis că şi-a luat examenul de bacalaureat la Aix-en-Provence, unde Walter Grosse, scormonind prin arhive, nu I-a găsit...

Proba peremptorie a fost furnizată de Philippe Bouchelot, alias Filostene junior, din Belgia (vezi nota 3, p. 242), printr-o scrisoare datată 11 aprilie 1911, trimisă lui Paul Decoeur de Pierre Dujols, la adresa lui Charles de Lesseps, cel mai mare dintre fraţii de Lesseps, aproape de-o seamă cu Decoeur. Filostene junior a primit scrisoarea de la văduva fostului maestru întru alchimie, Filostene senior (1923-2009), al cărui continuator şi-a propus să fie, fără însă a-i divulga identitatea, conform regulii hermetice a anonimatului. De aceea, în afară de respectivul heteronim, nu se ştie despre acesta decât că a fost inginer de mine, la rândul său iniţiat în alchimie prin 1948 de David Samuel Cohen Lidiakos, care în 1911 fusese secretarul particular al lui Pierre
Dujols, scriindu-i corespondenţa. Aşadar, el este cel care a scris epistola către Decoeur, la dictarea lui Dujols.

David Samuel Cohen Lidiakos, influenţat de Dujols, a devenit şi el alchimist, iar din 1948, maestrul lui Filostene senior. [Acesta a mai avut pentru puţină vreme un maestru în persoana lui Louis Cattiaux[86] (1904-1953), un corespondent apreciat de Rene Guenon.]

Scrisoarea conţine dovada de netăgăduit că Decoeur e Fulcanelli, prezentă în pasajul în care-l numeşte în clar *Vulcain solaire* („Vulcan solar"), ceea ce Canseliet dorea să ascundă când zicea *le feu du Soleil* („focul Soarelui"). Merită redat în întregime: „(...) Dar Opera se îndepărtează [de Dujols]. Spre deosebire de Dumneavoastră care în curând vor fi doi ani de când aţi triumfat asupra tuturor opreliştilor care se împotriveau intrării [Dumneavoastră] în cuibul lui Phenix. Oul

[86] Corespondenţa sa din 1947—1950 cu Rene Guenon a apărut în volum sub titlul *Paris Le Caire*, Ed. du Miroir d'Isis, 2011.

sâu e al vostru. El v-a aşezat pe treapta [gradul] supremă a iniţierii. Definitiv. Cât de mult s-a bucurat cenaclul de ursita voastră fastă [soarta voastră norocoasă]. Aţi meritat definitiv numele de *Vulcan Solar* [s.n.], crainicul filosofilor hermetici ai vremurilor noastre. Câtă bucurie am în inimă să-mi amintesc reuşita precedentă, cea a bunului şi bătrânului nostru Maestru, veritabil şuan şi discipol breton al vechilor druizi, cărora nu trebuie să le citez numele, câci le cunoaşteţi bine."

Valorificându-şi imensa erudiţie, Dujols a tipărit 22 de broşuri din *Bibliographie generale de Vocculte (Bibliothdque des sciences esoteriques),* intitulate *Notiţe,* dintre care 15 într-o prima serie şi 7 dintr-o a doua, publicate între aprilie 1912 şi august 1914. în *Notiţa* nr. 1/ aprilie 1912 figurează
o referire la cartea lui Louis-Paul-Fran9ois Cambriel, *Cours de Philosophie Hermetique ou d'alchimie,* scrisă în 1829, dar tipărită abia în 1843: „adevăraţii aleşi sunt recrutaţi de Invizibil întotdeauna pe căi misterioase, aşa cum avem noi dovada cu unul din prietenii noştri, veritabil adept contemporan care a obţinut aurul filosofal din care posedăm o interesantă părticică/[4] E limpede câ la Decoeur/Fulcanelli, făcea aluzie!

Cât despre maestrul lor comun - „bătrânul şuan breton" de data asta e meritul lui Eric Calendrier, alias Nicodeme (vezi nota 3, p. 242), sâ-1 fi identificat în persoana lui Pierre Aristide Mounier (1824-1899), zis Alcyon, breton, catolic, monarhist-legitimist, din Nantes, care publicase sub numele A.M. de Nantes, *Clef de 1'oeuvre de Saint Jean et de Michel de Nostredame,* fid. Mazeau, 1872, Ed. Arma Artis, 1983. Se pare câ cei doi înfrăţiţi întru alchimie, Decoeur şi Dujols, au mai avut un maestru, Alphonse Brunet d'Anvaux, despre care nu se ştie chiar nimic, semn câ a fost cel mai serios...

In scrisoarea respectiva mai este un pasaj interesant, în care e vorba de Champagne şi de catedrala din Chartres, despre care, ca şi despre cea din Bourges, nu se pomeneşte nimic în cele două cărţi semnate de Fulcanelli. Rezultă limpede câ Dujols şi Decoeur/Fulcanelli pregăteau încă din 1911 textul viitoarelor volume.

Henri Coton-Alvart (1894-1988), unul din discipolii lui Dujols, declara mai târziu câ vâzuse la acesta în 1914 manuscrisul lucrării *Demeures philosophales* gata redactat. Mai ştim însă câ abia în 1919 Champagne i-a predat toate desenele, a căror execuţie făcuse obiectul contractului încheiat cu Fulcanelli, în 1910.

în cartea sa *Fulcanelli exhume* (2011), Filostene junior (Philippe Buchelot) mai reproduce doua scrisori, recuperate tot de Lidiakos în anii '30: una a poetului Raymond Roussel (1877-1933) către Paul Decoeur, din 7 mai 1906, scrisă după moartea lui Pierre Curie, pe care I-a călcat o trăsură la 19 aprilie 1906 pe străzile

Parisului (Decoeur îi fusese prieten apropiat); a doua a lui Georges Bellais câtre Philippe Encausse (fiul lui Papus), din 1928, în care îi relatează despre o vizita la Jean Schemit, editorul lui Fulcanelli.

Ca o concluzie, chiar s-a descoperit că Paul Decoeur a fost adevăratul Fulcanelli, cele două cărţi semnate cu hieronimul sâu reprezintă rezultatul unui efort comun, formidabil ca expresie literară şi iconografica. Trebuie să ţinem seama de faptul că toţi aceşti oameni erau total detaşaţi de proprietatea „drepturilor" de autor, fiind animaţi de strădania dezinteresată şi fără egoism auctorial de a contribui la întregirea unui impersonal închinat Marii Lucrări. Ei acceptau firesc dizolvarea aportului fiecăruia într-o operă comună sub semnul anonimatului. Aşadar, chiar dacă ştim fără tăgadă că Fulcanelli a fost

Paul Decoeur, nu trebuie să avem nicio îndoială asupra caracterului colectiv al elaborării de către grupul pe care acesta I-a supervizat, toţi membrii lui considerând alchimia o cunoaştere tainică, rezervată unei elite şi transcrisă în paginile de piatră ale catedralelor şi ale castelelor.

NOTE FINALE

[a] Concepţie potrivit căreia, cu ajutorul unui mijlocitor *(medium),* se poate realiza comunicarea cu spiritele morţilor. Apărut în SUA, în 1848, *spiritismul* (în engleză, *spritualism,* chiar dacă se confunda cu doctrina filosofică opusă materialismului) a luat amploare pornind de la nişte fenomene stranii dintr-o casă „bântuită", din Hydesville (lângă New York), aparţinând surorilor Fox, de confesiune presbiteriană. Deşi este rătăcirea cea mai de jos, având un rudiment de doctrina cvasiabsurdâ şi reprezentând formele cele mai grosolane ale neospiritualismului modem, mişcarea spiritistă s-a răspândit cu repeziciune, trecând mai întâi în Marea Britanie, iar de acolo în Franţa şi în Germania. A câştigat adepţi iluştri, precum Victor Hugo, William Crooks, Arthur Conan Doyle, Cesare Lombroso, Charles Richet etc. (Chiar şi Lenin, în timpul exilului elveţian, participa la şedinţe spiritiste...) Asta, deşi există o listă întreagă de escroci, falşi *medium* dovediţi: fraţii Davenport (1865), soţii Holmes (Philadelphia, 1875), Firman (Paris, ianuarie 1875), Heme (Londra), C.E. Williams (Haga, 1878), „Katie King“ (Florence Cook, care I-a păcălit pe William Crooks în 1873— 1875...) etc. La noi este cunoscut cazul unui savant multilateral, precum Bogdan Petriceicu Hasdeu care - grav dezechilibrat în urma morţii prematuре a genialei sale fiice, Iulia Hasdeu a devenit un fervent practicant al

spiritismului. în Franţa, pedagogul Hippolyte-Leon Rivail (1804-1869) a ajuns, sub pseudonimul Allan Kaardec, un propagator activ al *spiritismului* (denumire dată de el acestei „mişcări"), fiind autorul celebrului *Livre des esprits* (1851) şi din 1858 directorul publicaţiei *La revue spirite.* Leon Denis a fost unul dintre principalii continuatori.

[b] *Teosofia* reprezintă ansamblul concepţiilor care îndruma oamenii spre înţelepciune, căutându-l pe Dumnezeu în viaţa lăuntrică şi vrând să afle adevărul etern al învăţăturii comune tuturor religiilor. Printre teosofii cunoscuţi s-au numărat Iacob Bohme, Valentin Weigel, William Law, Louis Claude de Saint-Martin, Cari von Eckhartshausen, Emmanuel Swedenborg şi alţii. Teosofia tradiţională îşi propunea ca ideal concilierea dogmelor religioase cu teoriile filosofice şi cu descoperirile ştiinţifice, unificând credinţele omenirii într-o frăţie universală, care să aducă domnia păcii perpetue (Vezi *Addendum). Teosofismul* este o caricatura modernistă a acestei orientări, promovată de Societatea Teosoficâ, înfiinţată în 1875 la New York. El reprezintă un sincretism haotic, alcătuit din elemente preluate distorsionat din hinduism şi din budism şi din prejudecăţi materialiste şi stereotipii modeme, cu tentă anticreştină. Pentru confuzia fondatorilor stau mărturie variantele titlurilor- iniţial, la 20 octombrie 1875, a luat fiinţă Societatea de investigaţii spiritualiste, apoi George H. Felt propusese Societatea Egiptologicâ, Societatea Hermetică, Societatea secreta a misterelor Orientului... Până la urmă, 17 noiembrie 1875 s-a adoptat denumirea definitivă, Societatea Teosoficâ, la propunerea lui Henri J. Newton, un spiritist bogat, care n-avea idee despre teosofie, dar căruia îi plăcea cum sună cuvântul... Titulatura aceasta întâmplătoare s-a dovedit inspirată, întrucât a atras mulţi donatori bogaţi... Preşedintele era colonelul Henry Steel Olcott (1832-1907), de fapt un fel de agronom, iar în timpul războiului de secesiune, deşi mobilizat, n-a purtat vreo armă, fiind pacifist, ci a fost ofiţer de intendenţă, contabil, promovat la gradul de colonel după război... Vicepreşedinţi erau George H. Felt şi dr Seth Pancost, trezorier era „naşul" societăţii - Henri J. Newton, iar secretariatul societăţii era asigurat de sinistra aventurieră Elena Petrovna Blavaţcaia, născută Hahn (1831-1891), care mergea cu impostura până la şarlatanie. (Olcott era complet subordonat lui madame Blavatsky; în 1874-1878 cei doi au fost chiar căsătoriţi formal...) Desigur, societatea era îndrumată de la distanţa de spiritele unor misterioşi *mahatmaşi,* respectiv, maeştri invizibili din Orient, care „comunicau" cu Blavatsky...

în declaraţia de principii a Societăţii Teosofice se spunea că aceasta îşi propune „să ajungă la cunoaşterea naturii şi a atributelor Puterii supreme şi ale spiritelor

celor mai elevate prin mijlocirea procedeelor psihice. (...) să găsească dovada existenţei unui univers invizibil, a naturii locuitorilor săi £i a legilor care îi guvernează, precum şi a relaţiei lor cu genul uman. Deci în loc de principii, numai deziderate programatice vagi şi confuze..."

Emblema Societăţii Teosofice a fost litera *tau,* cu un şarpe încolăcit pe ea. Concomitent cu înfiinţarea sa aparuse cartea sublimei fondatoare - *Isis dezvăluită,* plină de aberaţii informe. Organul de presâ personal al lui Blavatsky era revista *Lucifei...* Deşi obiectul activităţii societăţii era legat de cercetări pretins ştiinţifice, au izbucnit numeroase scandaluri. (Curând, Newton şi R.B. Westbrook, simplu membru, dar judecător de prestigiu, s-au retras indignaţi de fraudele comise de Blavatsky, cu complicitatea servitoarei sale, d-na Phillips, care o ajuta la diversele trucuri, impresionante prin efectele lor.) Cu toate acestea, preşedintele de atunci al SUA, Rutherford Hayes, declara că misiunea teosofiştilor era aceea de a deschide noi perspective umanităţii. De aceea, toţi diplomaţii americani au primit ordine de a sprijini peste tot în lume societatea, iar cei doi fondatori dispuneau de paşapoarte diplomatice.... Olcott fiind şi mason, au existat numeroase interferenţe cu francmasoneria americană. în foarte scurt timp, Societatea Teosofică dispunea de vreo 136 de filiale în toată lumea. Cum teosofii clamau constituirea unei frăţii universale, înţelegerea dintre Orient şi Occident, renaşterea spiritualităţii hinduse, se pare că americanii erau interesaţi sâ şubrezească autoritatea britanică în India, stimulând speranţele unor fruntaşi autohtoni, ceea ce contravenea intereselor coloniale engleze. în 1878, Olcott şi Blavatsky au plecat în India, unde, din 1882, au stabilit la Adyar sediul central al societăţii. în SUA, conducerea a fost preluată de William Quan Judge (1823-1896). Mandatat de Society of Psychical Research, dr Richard Hodgson s-a deplasat în noiembrie 1884 la Adyar, de unde a plecat în aprilie 1885, după ce a anchetat „trucurile" lui Blavatsky. Concluzia raportului său a fost clară: ea nu era purtătoarea de cuvânt a unor maeştri clarvăzători invizibili. De asemenea, reieşea că este una dintre cele mai performante impostoare din istorie. Raportul a fost publicat în decembrie 1885. Şi madame Blavatsky a părăsit India, în 1885, iar în 1891 a murit. Conducerea Societăţii Teosofice a fost preluată de anglo-irlandeza Annie Bessant, născută

Wood (1847-1933), liber-cugetâtoare, socialistă şi feministă. în 1878 se înfiinţase deja British Theosophical Society, sub conducerea doctorului Storer Cobb. La Paris, Maria de Mariategui, lady Caithness, ducesa de Me- dina-Pomar (1830-1895) a preluat oficial din 1884 conducerea ramurii franceze a Societăţii Teosofice. Secţia germană a acestei societăţi a fost condusă de Rudolf Steiner, care în 1913 s-a

despărţit de teosofî, înfiinţându-şi Societatea Antroposofică. (A fost suprimat de nazişti în 1925, chiar la Dor- nach, în Elveţia, unde-şi construise centrul organizaţiei - Gotheanum.) Numele nu este o creaţie a lui Rudolf Steiner, fiind preluat dupâ titlul lucrării lui Eugenius Philalethes (Thomas Vaughan), *Anthroposophia magica,* din 1650. Nici deviza noii societăţi - *înţelepciunea nu e decât în Adevăr* - nu diferea prea mult de cea a Societăţii Teosofice: *Nu e religie mai înaltă decât Adevărul.* (De-a dreptul comic, ţinând seama de minciunile sfruntate şi de înşelătoriile Elenei Petrovna Blavaţcaia...)

[c] Pentru distincţia ocultism-ezoterism, de asemenea, vezi *Addendum.* Principalul animator şi vulgarizator al ocultismului francez a fost dr G^rard Encausse (1865-1916), care şi-a şi luat numele mistic de Papus - geniul medicinii menţionat în anticul *Nuctemeron* (= „Ziua nopţii[4*]), text atribuit taumaturgului de inspiraţie pitagoreică Appolonius din Tyana (16-98 d.Hr.), reeditat recent la fid. Traditionnelles, Paris, 2002.

Dr Gerard Encausse s-a născut în Spania dintr-un tată francez şi o mamă ţigancă şi a devenit doctor în medicină în 1894. Dupâ o viaţă frământată dedicată ocultismului, a murit în urma unei tuberculoze galopante, pe fondul unui diabet avansat, în timpul Primului Război Mondial, mobilizat fiind într-un spital militar. S-a zvonit câ de fapt a fost suprimat printr-o eficientă conjuraţie de magie neagră, întreprinsă de la distanţă de ocultistul corsican Piobb (pe numele sâu real Pierre Vincenti). Ar fi o tristă ironie a sorţii, dacă ţinem seama de cât de mult s-a preocupat Papus de magie...

Ocultismul francez era dominat de figura neobositului animator dr Gerard Anaclet Vincent Encausse (1865-1916) - Papus, care din 1882 s-a implicat în mişcarea martinistă. Deşi se revendica de la renumitul teosof din secolul al XVIil-lea Louis Claude de Saint-Martin, în afară de nume, nu prea avea, în realitate, nimic în comun cu opera sa. în 1888, Papus a editat revista *L'Initiation* - Revistă filosofică independentă de înalte studii, hipnotism, teosofie, Cabala, francmasonerie şi ştiinţe oculte, a cărei publicare a continuat până în 1914, desigur, serii noi fiind reluate mai târziu. Deja în 1891, Vaticanul a trecut-o la index, în *Librorum Prohibitorum.*

Redactor-şef era Pierre Augustin Chaboseau (Superior Incognitus), iar secretar de redacţie, Lucien Mauchel (cunoscut sub pseudonimul anagramat de Chamuel). La stăruinţele lui Papus şi ale scriitorului Auguste Mathias Villiers de TIsle-Adam (1838-1889), Mauchel/Chamuel deschisese La Li- brairie du merveilleux pe strada

Trevise nr. 29, care avea în spate o mică bibliotecă, iar ceva mai încolo, într-o sală, se ţineau săptămânal conferinţe. In 1912 el îi va vinde librăria lui Pierre Dujols.

Foarte curând *L'Initiation* a devenit organul oficial de presă al Ordinului Martinist, înfiinţat în 1890, sub conducerea aceluiaşi Papus. Din Supremul Consiliu al noului ordin făceau parte Pierre Augustin Chaboseau, Stanislas de Guaita, Josephin Peladan, Chamuel (Lucien Mauchel), Paul Adam, Maurice Barres, Paul Sedir (Yvon Le Loup), Georges Montier, Jules Lejay, Fran9ois Charles Barlet (Albert Faucheux), Jacques Bourget şi Leon Champrenaud (din 1904, redactorul-şef al revistei de uz intern *L'Initiateur,* sub pseudonimul Noel Sisera). Ulterior, Barres şi Peladan demisionând, au fost înlocuiţi cu Victor-Emile Michelet şi cu Marc Haven (dr Emmanuel Lalande, ginerele renumitului taumaturg din Lyon, Philippe Nizier-Anthelme, Monsieur Philippe, pe care Papus îl considera maestrul său).

Acest Ordin Martinist a fost o creaţie artificială a tânărului medic Gerard Encausse, alias Papus, care pretindea că organizaţia sa era urmaşa unui presupus rit înfiinţat de Louis Claude de Saint-Martin (1743-1803), supranumit Filosoful necunoscut. Papus se voia un renovator al martinismului, după ce ar fi primit personal transmisia iniţierii de la continuatorii lui Saint-Martin. Acesta ar fi transmis-o direct, pe două linii: una a abatelui Lanoiie, iar mai departe, a lui Andre Chenier - J.A. Henneguin - Henri de Latouche - Antoine Desbarolles - Amelie de Boisse - Rene de Montermart - Pierre Augustin Chaboseau, iar cealaltă, mai directă, a lui Jean Antoine Chaptal (1756-1832), de la care până la urmă a ajuns la nepotul său, Henri Delaage (1825-1882).

Cele două ramuri au avut ca punct de convergenţă persoana lui Papus, atât Chaboseau, cât şi Delaage transmiţându-i iniţierea martinistâ. Această filiaţie este pur fictiva, deoarece este bine-cunoscut faptul că Louis Claude de Saint-Martin, care fusese secretarul lui Martinez de Pasqualy, intrând în francmasonerie în 1768, s-a retras mai apoi, trăind izolat. De prin 1775, re- pugnându-i formulele colective şi organizaţiile, a evoluat spre un anume individualism, în sensul unui demers de înălţare spirituală intimă, lăuntrică, recomandând în scrierile sale ceea ce numea *calea cardiacă.* Fără a-l ataca vreodată *ad hominem,* Saint-Martin respinsese ulterior, practicile teurgice şi metodele lui Martinez de Pasqually, abandonând riturile iniţiatice ale Aleşilor Coeni, în favoarea unui *misticism personal* sau a unui *pietism individual,* cum califica sever opţiunea sa Ren6 Guenon sau cum - dimpotrivă - considera Robert Amadou că, fiind un promotor al caii interioare *(la voie selon 1'interne),* el ar fi inaugurat o *teosofie sofianică,* aceasta câştigând mulţi adepţi în Germania. Un adevărat curent mărturisea deschis influenţa operelor lui Saint-Martin, începând cu difuzorii acestora: Mathias Claudius (1740-1815), traducătorul cărţii *Des erreurs et de la veri te,* în 1782, Johann Friedrich Kleuker (1749-1821), Gottlieb Heinrich von Schubert (1780-1860) şi terminând cu cei influenţaţi de aceştia: Jung-Stilling (1740-1817), Jacobi (1743-1819), Diethelm Lavater (1743-1826), Justinus Kemer (1786-1862), precum şi fecundul Friedrich Christoph Oetinger (1702-1782), cel care I-a marcat pe eruditul Franz von Baader (1765-1841).

Faţă de formalismul exterior al Aleşilor Coeni, Saint-Martin recomanda purificarea inimii prin rugăciune, pentru a înainta spre Dumnezeu. Este aşadar, foarte puţin probabil ca spre sfârşitul vieţii să se fi preocupat de instituirea vreunui ritual iniţiatic, în cadrul vreunui cerc de discipoli. Filiaţiile bazate pe o pretinsă transmisie iniţiaticâ martinistă sunt deci nişte simple invenţii, menite sâ confere ordinului lui Papus o aparenţa de legitimitate, printr-o astfel de continuitate imaginară şi iluzorie.

De altfel, Alexandre Alberic Thomas (1886-1914), prietenul lui Rene Guenon şi asociatul lui Pierre Dujols la Librairie du Merveilleux, arăta într-un râspuns adresat unui *frate,* Ch.-M. Limousin, publicat în revista *L'Acacia,* din 1907, „că n-a existat niciodată un *martinism* la Saint-Martin, ci mai degrabă un *papusism* imaginat de Papus şi că acesta din urma n-a început să-i lanseze sub numele de *martinism* decât în 1889". In continuare, autorul articolului mărturiseşte că el scrisese notiţele semnate *Un Chevalier de la Rose Croissante,* care prefaţau *Le Trăite de Ia reintegration des etres* (1899), de Martines de Pasqually, şi *Les Enseignements*

secrets de Martines de Pasqually, de Franz von Baader, precedată de o *Notice sur Ie martine- zisme et le martinisme* (1900), apărute la Ed. Chacomac, în colecţia Bibliotheque hermetique, îngrijită de Rene Philipon (1870-1936), traducătorul cărţii lui Franz von Baader. In *Etudes Traditonnelles,* mai-iulie 1936, Rene Guenon reconfirmă identitatea reală - mult timp necunoscută - a autorului notiţelor despre martinezism şi martinism, semnate *Un Chevalier de la Rose Croissante,* adică, Alexandre Alberic Thomas.

Pentru a consolida Ordinul Martinist s-a înfiinţat în 1885 Ordinul Cabalist al Roza-Crucii, avându-1 în frunte ca mare maestru pe Stanislas de Guaita (1861-1897), vlăstar al unei bogate familii nobile din Lorena, de origine florentină, autor al unui proiectat ciclu, *Essais de sciences maudites,* din care n-a publicat decât voi. I, *Au seuil du Mystdre,* Ed. G. Carre, Paris, 1886, şi voi. II, *Le serpent de Ia Genese,* compus din trei părţi, pe primele două văzând lumina tiparului: *Le Temple de Satan,* Ed. G. Carre, Paris, 1891; *La CIef de la Magie Noire,* Ed. G. Carre, Paris, 1897. Manuscrisul părţii a treia, *Le probleme du Mal,* rămas neterminat, a fost păstrat de secretarul său, Oswald Wirth (1860-1943), mason şi teoretician al simbolismului, şi publicat abia în 1949, sub îngrijirea discipolului sau, Marius Lepage (1902-1972), Ed. Guy Tredaniel, 1996.

Supremul Consiliu al acestui ordin se compunea din 6 membri cunoscuţi şi 6 necunoscuţi. Se ştie că din el au făcut parte Josephin Peladan, Barlet, Papus, Paul Adam, A. Gabral, H. Thorion. Nemulţumit de accentul care se punea pe magie, Josephin Peladan [Joseph-Aime (*Josephin*) Peladan (1858-1918), poet, nuvelist şi dramaturg şi, bineînţeles, ocultist; fratele său mai mare, Adrien Peladan (1844—1885), medic homeopat, a murit în urma unui accident farmaceutic], care-şi zicea Sar Merodack Peladan (titlu şi nume regal din epoca babiloniană), refuzând magia operativă, s-a despărţit de Stanislas de Guaita şi de Papus, înfiinţând Ordinul Roza-Crucii catolic şi estetic al Templului şi al Graalului, sub conducerea sa. Personaj insolit mai ales prin extravaganţa vestimentara, mergând pâna la exhibiţionism, ordinul a atras numeroşi scriitori şi artişti, precum Eric Satie, Alfred Jarry, A. de la Rochefou- cauld, Gary de Lacrose, Paul-Pierre Roux (supranumit, Saint-Pol-Roux) etc. In 1882-1897 a organizat şase saloane ale Roza-Crucii, la care au participat Gauguin, Zola, Verlaine. Prieten cu originalul mecena român Alexandru Bogdan-Piteşti, a fost invitatul acestuia la Bucureşti, în 1898.

De Guaita s-a sinucis la 36 de ani, dar moartea sa a fost pusă pe seama unei răzbunări printr-un omor ritual de la distanţă. Ordinul său intrase în conflict cu Joris-Karl Huysmans (1848-1907) şi cu abatele răspopit şi satanizat Joseph-Antoine

Boulan (1824-1893). Ordinul Cabalist al Roza-Crucii reprezenta cercul interior al Ordinul Martinist, iar martinismul era, într-un fel, anticamera H.B. of L., organizaţie iniţiaticâ serioasa despre care se ştie însâ foarte puţin. Era atât de închisa, încât nu se ştie exact nici ce nume avea... Se bănuieşte doar câ iniţialele ar desemnat Hermetic Brotherhood of Luxor, dupâ faptul că aşa s-a intitulat ramura sa britanică, funcţionând în 1881-1886 sub conducerea lui Max Theon. Au mai existat Ia Chicago, în 1885, doar Hermetic Brotherhood, iar în 1895 Hermetic Brotherhood of Atlantis, Luxor and Elephantae, dar şi Hermetic Brotherhood of Light, înfiinţată tot în 1895 (Luxor conţine o dublă referinţă la Lumină/ Light, Luxor = Lux + or, în latină şi în ebraică). Membrii H.B. of L. nu erau cunoscuţi, ei semnând numai cu o svasticâ. Doctrina lor era radical antireîncamaţionistâ şi antispi- ritista, susţinând că nu cu morţii se comunică, respectivele comunicări fiind provocate de la distanţă de oameni vii. Deşi n-au întreţinut relaţii oficiale cu Societatea Teosoficâ, aveau totuşi membri comuni, oricât de paradoxal ar pârea. De pilda, George H. Felt, care îi introdusese în 1874 pe Madame Blavatsky şi pe Olcott în H.B. of L., ocupase iniţial funcţia de vicepreşedinte al Societăţii Teosofice. în 1878, cei doi teosofişti au fost excluşi din H.B. of L. în 1870, aceasta confrerie a fost reorganizată, înfiinţându-se aşa-numitul cerc interior, mai vizibil, a cărui conducere i-a fost încredinţată lui Max Theon, ca mare maestru, desigur, sub patronajul lui Peter Davidson, marele maestru provincial al Nordului. Se pare câ H.B. of L. provenea dintr-o organizaţie iniţiaticâ mai veche, de prin 1840, a unui grup lutheran rozacru- cian, care ar fi avut la un moment dat chiar 30 000 de adepţi. Printre membri s-a numărat şi P.B. Randolph, care în 1868 întemeia propria organizaţie, Hermetic Brotherhood of Eulis (o pervertire fonetică voită a cuvântului Eleusis), legata de H.B. of L., din care s-ar părea că a făcut parte şi Abraham Lincoln, şi el mulatru pe sfert, ca şi Randolph. Traseul era următorul: şcoala hermeticâ —> Ordinul Martinist ---> Ordinul Cabalist al Roza-Crucii —> H.. of L.

Succesorul lui de Guaita a fost Barlet, iar dupâ demisia acestuia, Papus a revendicat conducerea ordinului, dar Barlet a transmis titlul şi arhiva lui Rene Guenon (cartea acestuia *Le theosophisme, histoire d'une pseudo-religion,*
1922, 1925, 1928, a fost scrisă pe baza acestei ample documentaţii), inclusive documente ale H.B. of L., generând mari disensiuni.

[d] Aparenţele înşelătoare ale analogiei au făcut ca asocierea gnosticilor cu catharii să se fixeze într-un poncif. Desigur, ambii au simţit, dar peste multe secole, aceeaşi nostalgie a patriei cereşti pierdute. însă teologia *oa- menilor-buni* (catharii)

n-avea legătură cu gnoza. Pe lângă secolele de tăcere care despart Antichitatea târzie a gnosticilor de Evul Mediu al catharilor, există o mare diferenţă, pe care însă istoricii au acoperit-o din comoditate, acreditând o falsâ apropiere între Alexandria şi Montsegur, ba chiar un fel de succesiune. E foarte adevărat că şi unii, şi alţii au fost respinşi, satanizaţi şi, până la urmă, înlăturaţi de puterile lumeşti. în secolele XI-XIV s-a consumat implantarea, reprimarea şi eradicarea spiritualităţii cathare. Paradoxal, catharismul ar putea fi considerat *trezia Binelui*... O adevărată spiritualitate creştina şi o Biserică a mântuirii sufletului. Diferenţele faţă de curentele gnostice sunt evidente: spre deosebire de gnozâ, catharismul nu oferă o cunoaştere doar celor aleşi.

Catolicii I-au învăluit într-o aură sumbră - un fel de religie negativa a omniprezenţei râului. Iar modernii I-au perceput greşit drept un derivat al maniheismului oriental, nesocotind identitatea creştina medievală a catharismului.

Erezia Binelui a fost o construcţie religioasa complexă şi desăvârşit articulată, având o solidă logică internă. Ea reprezintă o formulare medievală,

epurată de vechiul vis gnostic, susţinută de un sistem religios complet şi elaborat; o formă de reflecţie creştină, dar şi o practică creştină. Arhaismul ei impune să nu fie tratată ca o pornire de revoltă sau ca un entuziasm spontan - răspuns improvizat la o criză istorică punctuală. Este vorba, până la urmă, de un evanghelism atemporal, păstrând constantele unei tradiţii hristice intacte, fără vârstă. Este un răspuns creştin - bine particularizat, precis conturat - la o realitate medievală.

Catharismul a fost însă neadaptabil, cu tot eroismul şi cu toată clandestinitatea durabilă, refuzând sâ se apere cu mijloacele adversarului. Utopia fundamentală a catharilor a fost aceea că le era cu neputinţă sâ considere violenţa o cale a lui Dumnezeu, iar suferinţa, provocată sau îndurată, una răzbunătoare sau izbăvitoare. în fond, s-a consumat atunci un conflict necruţător între o Biserică prigonită şi o Biserică prigonitoare... Iar în virtutea exemplului lui Hristos şi al apostolilor, singura autentic creştină a fost cea a prigoniţilor. într-un fel, poate că istoricul german Amo Borst avea dreptate când scria cu cinism, în 1953, că în fond, *dispariţia catharilor n-a fost o tragedie, deoarece corespundea dorinţei lor profunde de a părăsi lumea aceasta... Deci, până la urmă, închizi ţi a a dat curs aspiraţiilor lor...*

[e] în mijlocul secolului XX, două evenimente majore au răsturnat viziunea asupra catharilor şi a gnosticilor:

- încă din 1939, au început sâ fie publicate şi traduse din latină şi din occitanâ mai multe manuscrise de origine cathară, graţie lui Antoine Dondaine, traducerea lui Rene Nelli din 1959 reunind toate textele cathare;
- în 1945, la Nag-Hamadi, în Egipt, s-au descoperit o serie de manuscrise gnostice, reprezentând traducerea în limba coptă a mai multor texte greceşti.

Foarte pe scurt, din aceste texte rezultă că omul este prizonierul lumii noastre, care este rea, nefiind opera Dumnezeului Transcendent, ci a unui Demiurg, şi că omul nu se poate mântui decât prin *cunoaştere (gnosis),* des- coperindu-şi adevărata obârşie şi menire. Chiar şi numai atât este suficient pentru a marca deosebirea netâ de doctrina catharilor.

Literatura catharâ, acum accesibila în urma traducerilor, fără a-i contrazice total pe polemiştii medievali, nuanţează totuşi abordarea, redându-i catharis- mului imaginea de spiritualitate creştină şi de Biserică a mântuirii sufletului. Diferenţele

care-l separă de curentele gnostice se evidenţiază cu prisosinţă.

Catharii - medievali în manifestarea lor - poartă trăsăturile unui creştinism arhaic, neabătându-se de fapt de la Scripturile canonice. Cosmogonia lor - total impregnată de nostalgia patriei cereşti, de unde sufletele au fost exilate - are o simplitate biblică, faţă de complicatele construcţii gnostice sau faţă de textele sacre ale maniheismului.

Reflecţia cathară are o raţionalitate exemplară, în contextul medieval, reuşind sâ stigmatizeze ceea ce numea *superstiţiile* Bisericii Romane. Catha- rismul nu e o gnoză, întrucât nu rezervă o cunoaştere mântuitoare doar unui cerc restrâns de aleşi.

Singura revelaţie a catharilor este cea a lui Hristos - vestea cea bună (Evanghelia), care trebuie împărtăşită tuturor, în vederea mântuirii universale. *Oamenii-buni* (catharii) sunt formaţi în biserici publice deschise, nu în cadrul unor grupări iniţiatice închise. In sânul Bisericii cathare, mântuirea nu constă în iluminarea prin cunoaştere, ci prin credinţă şi prin *sfântul botez al lui Iisus Hristos întru Sfântul Duh şi prin impostaţia / punerea mâinilor oamenilor-buni,* respectiv, ritualul *consolamentum-u\\\i,* urmându-se astfel calea apostolilor. Astăzi din textele traduse şi din registrele Inchiziţiei, care a înregistrat numeroase depoziţii, rezultă câ valoarea teologică supremă a catharilor era *Binele.* In epocă, se numeau pe ei înşişi, *Io ben.* Biserica şi-o numeau *Sancta Gleisa* sau *Gleisa del Deu.*

Doctrina *La entendensa del Be(n)* sau *tot Be(n)* concentra, de fapt, argumentul cu care catharii se apărau de acuzaţia de dualism (doi Dumnezei): doar Binele care-L simboliza pe Tatăl ceresc avea realitate şi eternitate, în timp ce răul, iluzoriu şi efemer, nu acoperea decât un cvasineant. Scrierile cathare proclamau toate debilitatea ontică şi sterilitatea, neputinţa de a crea a Diavolului.

în sinteza *saFilosofia catharismului* din 1975, Rene Nelli replasa reflecţia teologica cathara, proclamată eretică în absolutul ei dualism, într-o perspectivă perfect creştină şi perfect intelectuală a scolasticii augustiniene, din anii 1200-1250. De asemenea, în lucrarea sa despre *Religia catharilor* din 1976,
Jean Duvemoy încetează a prezenta catharismul ca pe un derivat al maniheismului oriental. Coroborând toată documentaţia, reciteşte exhaustiv toate referinţele istorice şi îi conferă catharismului identitatea sa creştină medievală.

ADDENDUM Compendiu terminologic

Hermetismul este doctrina tradiţională de origine egipteană, trecută într-o formă elenizatâ, în epoca alexandrină, iar apoi transmisă în Evul Mediu lumii islamice şi, prin intermediul acesteia, lumii creştine occidentale[87]. Numele său se referă la Hermes, pe care grecii îl echivalau cu zeul egiptean Thot, păstrătorul şi transmiţătorul tradiţiei.

Ca doctrină de provenienţă greco-egipteanâ, hermetismul derivă dintr-o învăţătură sacerdotală. Desigur, ea n-a rămas însă legată de iniţierea sacerdotală, de care ţineau „marile mistere", şi de ordinul superior metafizic, adică al cunoaşterii pure, ci urmând mersul ciclic descendent, atunci când ea a ajuns în epoca alexandrina, ca *hermetism,* n-a mai rămas o doctrină tradiţională completă, ci s-a restrâns - pe fondul trecerii de la patronajul zeului Thot la cel al lui Hermes - la o cunoaştere limitata la ordinul cosmologic.

în sensul pe care I-a căpătat în epoca alexandrină[88], hermetismul nu reprezintă tradiţia egipteană în integralitaea ei, ci doar aplicaţia doctrinei sacerdotale principiale, la cunoaşterea „lumii intermediare", respectiv cea aparţinând domeniului manifestării subtile, de aceeaşi natură cu psihicul uman, dar, bineînţeles, cuprinzând şi cunoaşterea manifestării corporale, însă privită în măsura in care se leagă de manifestarea subtilă, care îi este principiul nemijlocit.[89]

Din păcate, termenul e folosit în mod curent destul de inadecvat, generând echivocuri. Hermetismul nu trebuie asociat cu magia care, în sensul sâu propriu, este una din cele mai vulgare aplicaţii ale cunoaşterii tradiţionale. De asemenea, adjectivul *hermetic* nu trebuie în niciun caz confundat cu *obscur*...

Hermeneutica este ştiinţa interpretării textelor sacre (iniţial, termenul se referea numai Ia cele biblice), cu precădere asupra laturii spirituale a acestora. în a doua

---

[87] *A pud* Rene Guenon, *Scurtă privire asupra iniţierii,* Ed. Herald, Bucureşti, 2008, cap. XLI (versiunea românească a cărţii *Aperţu sur l'initiation,* Ed. Traditionnelles, Paris, 1946, în traducerea lui Florin Mihâescu şi a Roxanei Cristian).

[88] *Confer* R.P. Andre-Jean Festugiâre O.P., *La rcveSalion d'Hermes Trismegiste,* Paris, Ed. Gabalda, 1949,1950,1953 şi 1954, în4 volume: voi. *I-L'astrologie etIes Sciences occultes,* 441 p. (cu un apendice despre hermetismul arab, de Louis Massignon); voi. II -Le *dieu cosmique,* 610 p.; voi. HI-*Les doctrines de I'âme,* 314 p. (plus o traducere din Iâmblihos, *Tratatul sufletului,* şi din Porphyrios, *Despre însufleţirea embrionului)',* voi. IV - *Le dieu inconnu et la gnose,* 319 p. Reditatâ în 3 volume, Ed. Les Belles Lettres, Paris, 1983 şi într-un volum de 1700 p., Ed. Les Belles Lettres, Paris, 2006,2012.

[89] Ceea ce diferă net de fizica modernă - o simpla ştiinţa profană sau, mai degrabă, o pseudo-ştiinţâ specifica mentalităţii moderniste.

parte a secolului XX s-a extins aplicabilitatea şi la textele literare comune. Termenul este similar cu *exegeză,* la care însă contează mai mult partea de comentariu şi de explicare din punct de vedere filologic şi istoric.

Alchimia este „tehnica" hermetismului, aplicaţia sa. Denumirea provine de la cuvântul arab *al-kimya,* care derivă din rădăcina nonarabâ *Kemi,* „Pământ negru". Numele dat Egiptului antic chiar în limba egipteană era Kemet, desemnând pământul încărcat cu mâlul negru, fertil, depus la răsăritul heliac al lui Sirius, în fiecare an, la 19 iulie, odată cu creşterea şi revărsarea apelor Nilului. Ceea ce e semnificativ relativ la originea alchimiei.

în opinia cea mai vulgară, alchimia înseamnă producerea artificiala a aurului prin transmutaţia metalelor comune. Adevărata alchimie este de natura „lăuntrică", de ordin psihic atunci când e privita prin prisma aplicării sale celei mai directe şi de ordin spiritual atunci când e transpusă în sensul său superior. în acest ultim aspect constă, în realitate, întreaga valoare a alchimiei din punctul de vedere iniţiatic. (Nu trebuie confundate mijloacele realizării iniţiatice, oricare ar fi ele, cu scopul acesteia, care ţine întotdeauna de

cunoaşterea pură.) în realitate, alchimia, ca ştiinţă aplicată, e mutagenă, modificându-l pe practicant, în timp ce acesta operează în laboratorul său procesul alchimic, deşi material, având în egală măsură şi o dimensiune spirituala. In civilizaţiile tradiţionale, ştiinţele de ordin cosmologic au fost apanajul războinicilor sau al echivalenţilor lor (reprezentanţi ai puterii temporale, *potestas*), în timp ce metafizica pură era proprie sacerdoţiului, respectiv, autorităţii spirituale *(auctoritas).* Cum şi hermetismul s-a restrâns la domeniul cosmologic, la fel şi alchimia, ştiinţa ei aplicativă, a ajuns să fie numită *arta regală* (legată doar de inţierea în „micile mistere[90], care se opreau la restaurarea *omului primordial,* în deplinătatea şi desăvârşirea individualităţii umane, dar nu treceau dincolo de această condiţionare).

Alchimia n-are deloc de-a face cu operaţiunile materiale ale acelor *suflători* sau ale *celor care ard cărbuni,* cum erau stigmatizaţi de vechii hermetişti, falşii alchimişti, mai degrabă practicanţi empirici (când nu erau impostori de-a dreptul), precursori ai chimiei modeme.

Ştiinţele profane (de fapt, pseudoştiinţele) au un caracter de „reziduu" în raport cu ştiinţele tradiţionale. Desigur, asemenea realităţi sunt străine mentalităţilor actuale modeme, cărora le pot părea şocante. Cecitatea savanţilor ignoranţi de astăzi, prizonieri ai iluziei progresiste, este bine-cunoscută... Alchimia n-a avut nicio legătură reală cu chimia modernă[91]: *nu alchimia a dat naştere celei din urmă!* Chimia nu e decât o deformare, o deviere generată de lipsa de înţelegere a unor profani fără nicio calificare iniţiaticâ şi incapabili de a pătrunde adevăratul sens al simbolurilor. Ei au preluat literal, în accepţiunea cea mai vulgară şi cea mai exterioară, termenii utilizaţi, reducând totul la nişte operaţii materiale, adică la o banală experimentare haotică.

Ceea ce nu înseamnă că *adeptul* care a atins un anumit grad în practicarea

---

pierdută, al cărei ultim reperezentant întârziat a fost Jean Baptiste Morin din Ville- franche, autorul unei monumentale compilaţii astrologice, netradusâ complet din latină nici până astăzi: *Astrologia Callica principiis et rationibus propriis stabilita atque in XXVI libros distribuia,* libr. Adriaan Vlacq, Haga, 1661,1 volum in-folio, I-XXI + 850 p.; traduceri parţiale: Jean Hieroz, *L 'astrologie mondiale et met6orologiqm de Morin de Ville- franche,* cartea XXV, Leymarie, 1946, 176 p.; Henri Selva, *La Theorie des determi- nations astrologiques de Morin de Villefranche (conduisant â une methode rationnelle pour l'interpretation du theinc astrologique),* Bodin, 1902, Editions Traditionnelles, Paris, 1976, ediţie cuprinzând traduceri parţiale din cărţile XXI şi XXVI, cu prezentări de Henri Selva şi cu o prefaţă de Andre Barbault.

91 Nici „hiperchimia" imaginată de unii ocultişti (Frangois Jollivet-Castelot) n-are nicio legătură cu alchimia, după cum nici astrologia modernă, pretins „ştiinţifică", „judiciară" sau „raţională", n-are vreo legătură cu vechea astrologie tradiţională, aproape

alchimiei „interioare[92]*, ajungând sâ realizeze anumite stări lăuntrice[1], n-a dobândit - datorită legăturii analogice dintre macrocosmos şi microcosmos - capacitatea de a efectua anumite transmutaţii metalice sau alte operaţiuni de acelaşi gen, dar aceasta cu titlu de consecinţă pur accidentală şi fârâ a recurge la procedeele pseudoalchimiei materiale, ci doar prin proiectarea în exterior a energiilor pe care le poartă în sine însuşi. Dar aici este importantă
o distincţie esenţială: pe de o parte acţiunea de ordin psihic, punând în joc doar influenţe subtile care aparţin domeniului individualităţii umane, iar pe de altă parte, în cazul unui *adept* care a atins o treaptă de realizare mai înaltă,
o acţiune exterioară a adevăratelor influenţe spirituale.

în primul caz, e vorba tot de o alchimie materială, dar care operează prin mijloace total diferite de acelea ale pseudoalchimiei care se raportează exclusiv la domeniul corporal. Diferenţa dintre cele două cazuri e comparabilă cu aceea dintre teurgie şi magie, fiind de fapt vorba despre ceea ce separă ordinul spiritual de cel psihic. O învăţătură cu adevărat iniţiaticâ are în vedere realizarea esenţialmente interioară, chiar dacă poate avea în exterior repercusiuni de orice fel.

în alte civilizaţii tradiţionale[93], există ştiinţe tradiţionale similare alchimiei, fie că e vorba despre spaţiul babilonian, indian, tibetan sau chinez, cu forme de realizare diferite de alchimia şi de hermetismul de provenienţă greco-egipteanâ.

Adept, în contextul achimiei, desemnează numai alchimistul care a reuşit Marea Operă, posedând *piatra filosofală.* Nemurirea fizica era un privilegiu superior al adeptatului. Adepţii mai erau numiţi *fiii lui Hermes.*

Filosofal nu este echivalent cu *filosofic,* ci are o semnificaţie exclusiv alchimică, adepţii hermetismului şi practicanţii alchimiei numindu-se între ei *filosofi.* (Mai erau numiţi şi *artişti,* de la *arta regală.)*

Hrysopeea este arta de a face aur prin transmutaţie (în greacă, *xpvrov* = „aur“, 7TOÎEÎV = „a face, a fâuri“). Echivalentul din latină este *Chryso- poeia[94].* Termenul

---

92 în ezoterismul islamic se vorbeşte despre *al-kimya as-saadah* = „alchimia fericirii" (chiar aşa se intitula un tratat de alchimie al lui al-Ghazali), iar *omul* e definit ca „simbolul Existenţei universale", *al-insanu ramzul-uujud.* Este semnificativ şi acest *hadith: Man arafa nafsahu faqad arata Rabbahu,* „cel care-şi cunoaşte propriul Sine cunoaşte pe Domnul *(Dominus* = „Stăpân") sâu“.

93 A se vedea lucrările lui Mirea Eliade, *Alchimie asiatică,* 1932, şi *Cosmologie şi alchimie babiloniană,* 1937.

94 Aceste operaţiuni se regăsesc şi în practica farmaceutica actuala . La fel, şi în prepararea parfumurilor sau a coloranţilor vegetali,

este utilizat în alchimie.

Argyropeea este arta de a face argint prin transmutaţie.

Spagiria este arta separării şi combinării principalelor componente ale corpurilor, în special ale celor vegetale. Termenul apare prima oară în cărţile lui Paracelsus (1493-1541), derivând etimologic din greacă: *spao* = „a separa, a extrage[1]* şi *ageires* = „a reuni". Aceste operaţiuni complementare corespund devizei alchimice *solve et coagula,* „dizolvă şi coagulează".

Spagiria reprezintă aplicaţia medicală a alchimiei şi, în conformitate cu principiile acesteia şi consideră că plantele se compun din trei principii active: *mercurul, sulful* şi *sarea.* Denumirile lor n-au însâ nimic în comun cu substanţele chimice respective: elementul Mercur - Hg, elementul Sulf - S sau sarea - NaCl.

Spagiria operativă, ca practică medicala de laborator, a fost dezvoltată de Carl-Friedrich Zimpel (1811-1879), unul dintre ultimii spagirişti fiind tot un neamţ - baronul Alexander von Bemus (1880-1960), autorul unui tratat despre medicină şi alchimie[95], publicat în 1930.

Ca metodă de tratament, spagiria se întemeiază pe o viziune holistâ, „energetică" a omului, vizând reinstaurarea echilibrului şi a armoniei sale.

Preparatele spagirice se bazează pe separarea celor trei principii active ale unei plante, reunite după ce au fost purificate. Operaţiunile se repetă de mai multe ori, până la obţinerea *elixirului,* adică o *piatră vegetală* (în arabă, *al-iksir,* „piatră"; în greacă, *E,epwv,* „medicament, leac uscat").

Cele trei principii active ale unei plante sunt: *sulful,* care corespunde sufletului plantei, - *uleiul esenţial', mercurul,* care corespunde spiritul plantei - *spiritul vinului* (spirtul), alcool etilic, lichidul extractor, rezultat din fermentaţie, iar apoi, din distilare; *sarea,* care reprezintă corpul plantei, format din resturile râmase din calcinarea acesteia.

Fiecare plantă are alt sulf, pe când mercurul este unic pentru tot regnul vegetal, respectiv, alcoolul etilic natural (de vin), iar sarea plantei, constând din reziduul rezultat în urma calcinârii, diferă într-o oarecare măsură de la plantă la plantă.

Se lasâ planta (proaspătă sau uscată) la macerat în alcool etilic de vin (de 96°), timp de o lună, la 35-40°C, după care se extrage *uleiul esenţial (sulful* plantei) cu ajutorul unui soxhlet obişnuit. Din interacţiunea celor două principii (*sulful* şi

---

[95] Alexander von Bemus, *Medicine et alchimie,* Ed. Belfond, Paris, 1969. Ar mai fi de menţionat şi dr Albert Richard Riedel (1911-1984), supranumit Frater Albertus Spagyricus, fondatorul Colegiului Paracelsus Research Society din Salt Lake City (Utah)

mercurul)' rezultă *tinctura.* (Uneori se utilizează ca lichid extractor oţetul, acidul acetic, obţinut din fermentarea prelungită a vinului. Alcoolul etilic, care e volatil, se fixează astfel, devenind acid acetic. Oţetul se concentrează, se „rectifica" prin congelare, apa separându-se devenind gheaţă.)

Se calcinează apoi resturile rămase, la care, eventual, s-au mai adăugat plante uscate. O calcinare defectuoasă, în care amestecul se aprinde, arzând cu flacără *(inflamare),* poate conduce la pierdera *focului sării*, situaţie de evitat. Reziduul de după calcinare se spală cu apă distilată (*lixiviaţiune*). *Sarea* plantei constă tocmai în partea solubilă, care se recuperează apoi prin evaporarea sau prin distilarea apei cu care s-a spălat reziduul calcinării.

Pentru a prepara *elixirul* lichid, se varsă *tinctura* prima *(mamă)* peste sarea astfel obţinută, operaţiune numita *cohobare.* Amestecul se lasă iarăşi un timp, tot la 35-40°C, după care se redistilează, se calcinează din nou şi se obţine, în urma unei noi spălări, o altă *sare,* care, la rândul ei, se cohobează iarăşi. După ce se va repeta de mai multe ori ciclul acesta de operaţiuni, *sarea* va dobândi un aspect ceros. Din ea va rezulta, printr-o ultimă cohobare, adevăratul *elixir* solid - *piatra vegetală* ceroasă, fondantă, care este un remediu foarte eficace.

Nemurire, longevitate. Pretinsa *nemurire corporală* este total iluzorie, iar *longevitatea* implică obligatoriu o durată, deci - chiar având o extindere maxima -, nu poate merge dincolo de *perpetuitate* sau de indefmitatea ciclica.

Este de conceput, în anumite cazuri, prin procedee speciale care ţin de hermetism, componentele corpului omenesc să fie „transmutate[11] şi „subtilizate" în aşa fel încât să fie transferate într-o modalitate extracorporală a individualităţii, în care fiinţa va putea exista în condiţii mai puţin limitative decât în cele ale domeniului corporal, mai ales, în raport cu durata, respectiv, condiţia temporală.

Astfel, fiinţa poate să dispară la un anumit moment, fără a lâsa vreo urma, iar apoi să reapară pentru un timp, în lumea corporala, tocmai graţie ‚interferenţelor" acesteia cu celelalte modalităţi ale stării individuale umane. „Transmutarea" prin preparatele alchimice (elixire de viaţă lungâ etc.) nu e decât o schimbare de modalitate în interiorul domeniului individual uman.

Magia este o ştiinţa naturală şi experimentală, ocupându-se de fenomene din cadrul domeniul subtil.[1] Ea se bazează pe aplicarea legilor şi pe utilizarea forţelor specifice acestuia. Oricât de paradoxal poate să pară mentalităţii de astăzi, este o ştiinţă asemănătoare cu fizica, aceasta din urmă referindu-se doar la domeniul

corporal, pe când prima se referă la cunoaşterea legilor care guvernează domeniul subtil şi la producerea unor fenomene în cadrul acestuia. Spre deosebire de fizica modemâ (al cărei nume însemna iniţial „natură", cpuou;), *magia* este una din ştiinţele tradiţionale aplicate. Caracterul ei fenomenal stârneşte interesul deosebit al occidentalilor moderni, fiindcă le satisface atracţia pentru efecte şi gustul predilect pentru experimente.

Cunoscând legile naturale ale domeniului subtil (psihic sau praetematural), magicianul operează cu forţele care acţionează în acesta. Fiind o ştiinţă aplicata, magia este şi o artă în ceea ce priveşte punerea în practică a cunoştinţelor teoretice. Ca ştiinţă tradiţională ea face apel la ritualuri, respectiv, efectuează acţiuni îndeplinite dupâ reguli precise, „tehnica" riturilor trebuind să fie adecvată scopului particular pentru care sunt destinate. Riturile magice sunt, deci,
o specie printre multe altele, având aceeaşi valoare ca riturile medicale, care par cu totul neinteligibile modernilor, deşi existenţa lor e incontestabilă în cilizaţiile tradiţionale. In practicile sale, magicianul se identifica cu zeii care au făcut lumea, refăcând prin analogie, procesul cosmogonic prin concentrarea forţelor ideale. Trebuie precizat că magia, ca ştiinţă tradiţională aplicativă, aparţine însă nivelului cel mai vulgar al acestora. De aceea se şi pretează la devieri şi este expusă degenerării. De pildă, *magia ceremonială* este una din aceste forme decrepite, în care mai dăinuie unele resturi desfigurate ale riturilor autentice. Ocultistul, respectiv *magistul,* îndeplinind *magie ceremonială,* nu obţine nimic, niciun rezultat serios, mai ales când nu aplică ceva ce i-a fost transmis, ci doar ceva despre care a citit, un lucru mort. Ceremonialurile în care magistul le dă întâietate aspectelor exterioare reprezintă un formalism gol, cu care se autosugestionează până la autoamăgire... Puterile magice ca atare nu există. De asemenea, trebuie evitată explicarea operaţiunilor magice ca rezultat al voinţei magicianului, pentru a nu cădea în psihologism, respectiv, tendinţa de a reduce totul la interpretări psihologice.

Pico della Mirandola spunea că magia doar cunună lumea, actualizând iubirea latentă din natura, asemenea atitudinii lăuntrice a grădinarului, când grefează altoiul... Magicianul nu face decât să capteze forţele subtile, să le concentreze şi sâ le dirijeze asupra obiectului acţiunii sale. Practica magiei se întemeiază, în planul abstract, pe principiul analogiei şi pe legea corespondenţei, iar în planul concret, pe legare (*ligatura,* „legătură") şi pe dezlegare. De pilda, *nodul,* prin analogie, creează o relaţie. Magia procedează prin asociaţii: *similitudine, contiguitate, contrarietate.*

Legea similitudinii guvernează simpatia prin imitaţie. (Lucrurile asemănătoare

se atrag sau efectul e similar cauzei.) Legea contiguităţii gestionează simpatia prin contact. (Lucrurile care au fost în contact continuă să acţioneze unul asupra altuia, chiar atunci când contactul a încetat) Legea con- trarietâţii, respectiv, contrariul acţionează asupra contrariului. De pildă, vindecarea unei răni poate fi stimulata, suscitând imaginea cicatrizării (respectiv, contrariul rănii).

Cuvântul *magie* provine din latinescul *magia* şi grecescul *magheiu* = „religia perşilor, vrăjitorie". în persana veche, *maguş, mage* = „ştiinţă, înţeple- ciune". Cea mai mai veche apariţie a sa este deocamdată pe o inscripţie din Behistun, datând din 515 î.Hr., din vremea şahului Darius I. Pe la 500 î.Hr., Heraclit se refera la un trib al mezilor, *magoi,* desemnând casta sacerdotală a acestora, inclusiv preoţii. în secolul al IV-lea î.Hr. cuvântul *fiayeux* apare în greacă referitor la Zoroastru (Zarathustra) al perşilor. Sunt menţionaţi Osta- nes şi Hystaspe ca magi însoţitori ai lui Xerxes I, şahul perşilor în 480 î.Hr. în latină, cuvântul *magus* apare abia în 506 d.Hr., la Conciliul din Agda.

S-a glosat mult despre o derivare a cuvântului *magie* din *imago,* „imagine", mai ales, legat de utilizarea reprezentărilor imagistice în practicile magice, dar lingviştii nu agreează aceasta etimologie.

Din *magie* derivă mai mulţi termeni: *mag* - înţelept cunoscător al tainelor naturii, cuprinzând în sens şi nivelul corporal-grosier, şi pe cel psihic-subtil; *magician* - practicant al ritualurilor magice; *magist* - cu sensul pe care şi-i atribuiau ocultiştii atunci când oficiau ceremonialuri, inclusiv incantaţii fictive, simple simulacre sterile ale unor închipuiţi).

Magic este un adjectiv aplicat arbitrar, la întâmplare, fără discernământ, ajungând sâ desemneze orice, fără vreo legătură cu semnificaţia reală a termenului *magie,* respectiv, tot ce i se pare cuiva bizar, straniu, neobişnuit sau ieşit din comun.

Teurgia sau *magia alba* se refera la practici magice care recurg la forţe benefice, folosind puterea lor. Ritualurile teurgice presupun o armonizare cu starea operatorului prin efectele neuropsihice ale instrumentelor muzicale şi

ale cântărilor. Neoplatonicienii aveau o accepţiune speciala pentru *teurgie* şi *telestică (ti'Accol),* în legătură cu intervenţia spiritelor superioare şi a divinităţilor cereşti. Practicanţi ai teurgiei au fost Appolonius din Tyana, Iulian Teurgul, Iâmblihos (teurgie operativă), Hypatia din Alexandria, Porphyrios din Tyr (teurgie teoretică) etc.

Cuvântul *teurgie* provine din *theos,* „Dumnezeu"[96] şi din *ergon,* „muncă, acţiune".

Andre-Jean Festugiere definea *teurgia* ca pe un sistem religios, prin care omul intra în contact cu zeii, nu numai prin înălţarea sa către *Nous-\il* divin, dar şi prin mijlocirea unor rituri concrete şi a unor obiecte materiale. Prin procedee teurgice se poate acţiona asupra forţelor cereşti benefice, pentru a le determina să producă anumite efecte concrete (sâ anime statuile, sâ sălăşluiască vremelnic într-un om, sâ facă revelaţii). Teurgia permite aplicarea practică a legilor naturale superioare, punând oamenii în contact cu conştiinţa universală. *Dumnezeu cheamă şi omul răspunde; omul cheamă şi Dumnezeu îl aude.*

Goetia sau *magia neagră* desemnează practicile prin care se invocă entităţi malefice infraumane din lumea intermediară. Operatorii, respectiv, magicienii negri devin dependenţi de tăriile râului.

Vrăjitoria. Se întâmplă ca vestigiile informe şi de neînţeles ale cunoaşterii tradiţionale, dar încă apte sâ dea rezultate, ajung să decadă până la nivelul celei mai vulgare *vrăjitorii de ţară.* Vrăjitorul îndeplineşte rituri, rostind anumite formule, fără sâ le înţeleagă, dar reproducâdu-le cu exactitate, după cum
i s-au transmis. Continuitatea transmiterii de la om la om este esenţială, căpătând chiar un caracter contrainiţiatic.

Termenul provine din greacă: *yorjTeia,* „vrăjitorie". S-a vorbit despre o *ars goetia,* magie neagră, nigromanţie.

Teosofia este o doctrină religioasă care are ca obiect cunoaşterea lui Dumnezeu, revelată de natură, precum şi înălţarea spiritului omenesc până la uniunea cu El. Considerată inspirata de Dumnezeu, ea are în vedere intuirea Lui şi iluminarea interioară. Teosofia este distinctă de *teologie,* care e doar *ştiinfa despre Dumnezeu,* după cum se deosebeşte şi de *misticism,* care reprezintă doar o orientare religioasă, având predominante preeminenţa sensibilului, atitudinea pasivă şi componenta afectiva, devoţionalâ. (Adjectivul *mistic* a avut iniţial sensul de *tainic, iniţiatic,* înrudit cu *mister,* semnificaţie valabilă încă în Ortodoxia creştină. în Occident, evoluţia semantică a mers către o accepţiune total diferita, legată de cea a derivatelor sale - *misticism, mistica.)* Teosofia, făcând apel la cunoştinţe tradiţionale, este expresia curentelor

[96] Iniţial *theoi* desemna „fiinţe luminoase şi perfecte", apoi, „zeii".

iluministe[97] din secolele al XVII -XVIII.

Teosofismul este un termen derivat, menit sâ marcheze diferenţa între *teosofie* şi denaturarea ei, până la falsificare, prin pseudodoctrinele aberante propagate de Societatea Teosoficâ, înfiinţată în 1875, la New York, de celebra aventurieră şi impostoare Elena Petrovna Blavaţcaia.

Tradiţia reprezintă transmiterea unui ansamblu de mijloace consacrate, care permite conştientizarea principiilor imanente ordinii universale, cu ajutorul cărora omul îşi oferă sieşi raţiunea de a fi, de a trăi. Este o filiaţie spirituală neîntreruptă (de la maestru la învăţăcel) a unei influenţe formative, analoagâ cu inspiraţia consubstanţială spiritului, precum este ereditatea trupului. *Transmisia* trebuie înţeleasă sub două aspecte: *vertical* - de la supraomenesc la omenesc; *orizontal* - între stadiile succesive ale omenirii.

Primul este atemporal şi are loc de sus în jos (dar posibil şi în sens invers, permiţând o participare a omenirii la realităţile de ordin superior), în timp ce al doilea, implicând succesiunea cronologică, presupune o „reîntoarecere la obârşie", respectiv, o restaurare a *stării primordiale.* Caracterul transcendent şi permanent al principiilor se traduce în tradiţie prin prezenţa unui conţinut neomenesc şi, respectiv, prin imuabilitatea sa.

Ezoterismul se referă, sub aspect teoretic, la o doctrina metafizică. Secretă fiind, ea presupune organizaţii iniţiatice, utilizând drept limbaj simbolurile, puse în mişcare în cadrul unor rituri, iar sub aspect practic o serie de tehnici spirituale, rezervate unei comunităţi restrânse. Pe scurt, putem să-i definim ca pe *o învăţătura rezervată, în cadrul unui grup sau al unei şcoli, unor discipoli selecţionaţi dupâ anumite criterii.* In general, fiecare formă tradiţională, desprinsă din Tradiţia primordială, încă din epoca arhaică, are în componenţa sa un exoterism specific, care la rândul sâu, conţine un nucleu interior format din ezoterismul corespunzător.

Ideea de *ezoterism* are mai multe aspecte: şi un alt fel de gândire, şi un alt fel de cunoştinţe teoretice, şi nişte practici sau tehnici spirituale specifice, care conduc la o mutaţie, tradusă într-un alt fel de *a fi*.

Operând cu o gândire analogică, aplicând *principiul echivalenţei formelor tradiţionale,* la nivel ezoteric, şi *principiul unităţii transcendente a religiilor,* la cel

[97] Iluminismul nu trebuie confundat cu filosofia *Luminilor* din secolul al XVIII-lea, situându-se aproape la antipod...

exoteric, se poate înţelege o formă tradiţională mai greu de cunoscut, făcând apel la una mai completa şi mai bine conservată.

Exoterismul are o sferă mai largă decât religia, în mod obişnuit, în uzul curent, se contrapune exoterismul religios, doctrinei ezoterice, nu în sensul unui antagonism, ci, mai degrabă, al celui unei complementarităţi.

Ezoterismul şi *exoterismul* sunt doua aspecte fundamentale ale tradiţiei, primul formând nucleul celuilalt. Economia raporturilor dintre ele e foarte importantă pentru înţelegerea unei forme tradiţionale. In acest sens, trebuie sâ revenim la o epocâ arhaică, în acea stare originară, când prin Tradiţia primordială, anterioară istoriei, cunoaşterea principiilor a fost iniţial un bun comun al întregii umanităţi, fiind accesibile direct, pe cale nemijlocită, prin facultatea *intelecţiei,* care funcţiona graţie cunoaşterii prin identificare. Apoi, pe măsura mersului descendent al ciclului uman, doar o anumita categorie a mai fost capabilă sâ aibă acces la respectivul fond de cunoştinţe tradiţionale, aptitudine dobândită şi transmisă prin *iniţiere.* Acest depozit imuabil, de origine neumană, a necesitat conservarea şi transmiterea sa mai departe, numai de aceşti iniţiaţi, constituiţi într-o autoritate spirituală.

Cunoaşterea, devenita tradiţională, s-a deschis mai târziu în formele cele mai înalte ale teologiilor perioadelor istorice. Decăderea naturală, generând specializarea, diferenţierea şi întunecarea, a creat un hiatus mereu crescător, între cei care transmiteau şi cei care primeau. Aşa s-a putut ajunge ca reprezentanţii exoterismului să ignore ezoterismul, această neştiinţă nejustificând însă negarea sa.

Aspectul exterior ritual, literal al religiilor (*dogmatic* - pentru inteligenţă, *moral* - pentru suflet şi *cultual* - pentru trup) a prevalat asupra sensului originar, care a rămas interior, neînţeles şi obscur. Miezul profund a devenit ezoteric, resorbit în aspecte atât de încifrate, încât abia se mai puteau recunoaşte coerenţa şi validitatea lui.

în vocabularul filosofie al Greciei antice, *eawzepiKOc;* (la Aristotel, sec. IV î.Hr.) şi *esotericos* (la Andronicos din Rhodos, sec. I î.Hr.) se refereau la aspectele exterioare şi interioare ale învăţământului. Aulus Gellius (sec. II d.H.) arăta în *Noctes Atticae*[98], trimiţând la Aristotel, câ acesta preda doua feluri de ştiinţe: *exoterice* (retorica, arta argumentării, ştiinţele politice) şi *acroatice* (dialectica, fizica, filosofia).

în scrierile lui Aristotel însuşi apar expresia *eCojrepiKot; Aoyot,* „vorbiri

---

98 Aulus Gellius, *Nopţile atice,* Ed. Academiei, Bucureşti, 1965.

exoterice", cu sensul de *prelegeri publice, argumentări curente, lucrări de polularizare,* şi expresia *akroatikoi logoi,* „vorbiri acroatice", pentru elevi exersaţi.

Ammonios Saccas (sec. III d.Hr.) spunea în *Prolegomene la cele zece categorii*[99] că termenii aristotelici respectivi se refereau la calitatea celor cărora le erau adresate scrierile: textele exoterice au fost scrise pentru cei ce înţelegeau superficial lucrurile, iar cele acroatice au fost redactate pentru cei plini de râvnă şi cu adevărat îndreptăţiţi la filosofare, ele tratând *numai* anumite probleme şi adresându-se *numai* anumitor persoane. într-o carte foarte îndrăzneaţă la vremea apariţiei[100] sale, Anton Dumitriu a aprofundat analiza lexicală, introducând în discuţie, pe lângă *acroatic,* şi termenul *acroamatic: aicpoaTst;* = „auditor, cel care aude, auzitor, ascultător", *aKpoajia* = „ceea ce este auzit", de la verbul *aKpoa^ai,* „a auzi". Ambii termeni acoperă sensurile de auditor, de ascultător [de cineva], dar şi de *cunoscător.*

Filosofia acroatică sau acroamatică se expunea oral unui anumit *auditoriu,* nefiind destinată publicării, era adresată acelor *ascultători* care prin *receptivitate* erau pregătiţi sâ primească învăţătura magistrului, căruia îi recunoşteau autoritatea intelectuală, era împărtăşită unor cunoscători, care urcaseră unele trepte ale cunoaşterii ştiinţifice, fiind apţi pentru o înţelegere filosofică superioară.

Aulus Gellius reproduce în *Nopţile atice* un schimb de scrisori între Aristotel şi elevul său, Alexandru cel Mare (chiar dacă nu sunt strict autentice, ele valorifică totuşi o anumită tradiţie), în care magistrul îi spune împărătescului său discipol ca, deşi textele acroatice au fost publicate, ele rămân ca şi nepublicate, fiindcă ele *sunt inteligibile numai celor care au urmat lecţiile mele.* Este vorba deci de o învăţătură primită direct printr-o stare de ascultare numai de cei care se află deja pe o anumită treaptă de cunoaştere.

Doctrinele ezoterice nu presupun un cod sau un cifru, ci doar cunoaşterea *puterii de semnificaţie a numelor* („xtov ovofaa xou"), adică a cuvintelor. Aceasta implică o capacitate intelectuală de pătrundere a energiilor semnificative ale verbului, performanţă proprie numai celor pregătiţi în mod special. Textele trebuiau înţelese în puterea cuvintelor, nu citite şi explicate din afara.

Termenul *egwt£c,ikoi Aoyi* e întâlnit la Andronicos din Rhodos (sec. I î.Hr.), ca sinonim cu *aKpoaziKOi Aoyi,* folosit de Aristotel. Odată cu neopi- tagorismul, se modifică profund conţinutul adjectivelor *exoteric* şi *ezoteric (exo,* „afară"; *eso*

[99] Ammonios Saccas, *Prolegomene la cele zece categorii,* Ed. Academiei, Bucureşti, 1968.

[100] Anton Dumitriu, *Philosopbia mirabilis,* Ed. Enciclopedică română, Bucureşti, 1974.

„înăuntru"), afirmându-se permanenţa unei doctrine sacre, transmisă în secret din timpuri imemoriale.

In secolele II—IV d.Hr., în urma formidabilului sincretism elenistic, la care s-au adăugat şi elemente de mistică iudaica, în Alexandria au înflorit şi au coexistat hermetismul, neoplatonismul, gnoza şi şcolile creştine influenţate de gnoză.

Bineînţeles că din Antichitate ezoterismul a continuat, fârâ să aştepte să reintre cuvântul în circulaţie: adjectivul *ezoteric* se regăseşte tocmai în 1742, într-o carte a unui autor masonic, La Tierce, apărută la Frankfurt pe Main. Abia în 1828, cuvântul *ezoterism* a intrat în patrimoniul lingvistic, derivând din adjectivul *ezoteric* prin adăugarea sufixului -ism.

După Renaştere lumea savanta a acceptat unanim originea elena a cuvântului. Se făcea mereu referinţă la transmiterea unei ştiinţe străvechi, a unei tradiţii (cuvânt a cărui etimologie conţine ideea de transmisie).

Ocultismul. S-a ajuns repede la confundarea *ezoterismului* cu *ocultismul* (din latinescul *occultus, ,#scuns"),* termen intrat în dicţionarele franceze prin 1842 (iar în Anglia, abia în 1881), după ce sintagma *ştiinţe oculte* fusese introdusă în circuitul public de Eusebe Salverte, în 1829. Totuşi, *doctrine ezoterice* sau *ştiinţe occulte* nu desemnează totuşi acelaşi lucru, deoarece *ezoterismul* are o autentica dimensiune spirituală, în timp ce *ocultismul* se refera la o serie de practici îndoielnice, în căutarea unor „puteri", în descendenţa vechii magii, în anii ’20 ai secolului XX scrierile lui Rene Guenon au clarificat decisiv distincţia între *ezoterism* şi *ocultism,* acesta din urma fiind definit drept una dintre devierile-hibrid modeme din cadrul neospiritualismului contemporan.

Astăzi, *ezoterismul* se înscrie în termenii definiţiei de mai sus, iar *ocultismul* a rămas ataşat unui practicism dubios. începând din 1968, *Encyclopaedia Universalis* a impus definitiv diferenţierea guenoniana. (în ciuda unor confuzii stârnite prin 1950 de un autor totuşi competent, Robert Amadou, care amestecase din nou noţiunile, spunând că „ezoterismul sau ocultismul occidental sunt un curent ramificat el însuşi din ocultismul universal", iar în 1963, când în *Dicţionarul uzual Quillet Flammarion* scria textual câ „ocultismul este o doctrină ezoterică".)

Iniţierea este ilustrată practic de expresia *naştere în cunoaştere,* tocmai pornind de la definirea ei ca o „a doua naştere", respectiv, un alt mod de a fi. Modalitatea iniţiaticâ a învăţământului tradiţional prezintă un caracter ezoteric intrinsec. Esenţială pentru iniţiere este *continuitatea* lanţului iniţiatic, respectiv, a *transmisiei.*

Iniţierea consta propriu-zis în transmiterea de către o persoană autorizată, într-un cadru organizat, a unei „influenţe" spirituale, de ordin superior, unui aspirant care a dovedit că poseda aptitudinile necesare şi că a dobândit un anumit bagaj de cunoştinţe teoretice. (Prin aceasta se infirmă categoric toate pretenţiile de „autoiniţiere“, de iniţiere în vis sau în „astral", precum şi orice alte divagaţii vehiculate în cadrul neospiritualismului contemporan.)

Transmisia *influenţei spirituale* printr-un *act ritual* reprezintă doar iniţierea *virtuală.* Abia după asta, printr-un efort lăuntric susţinut, urcând o serie de trepte, dobândind o serie de grade graţie asistenţei unui *îndrumător* (sau *maestru),* discipolul respectiv va ajunge la iniţierea *efectivă,* având cu adevărat un alt mod de *a fi.* Cea virtuală este ca o sămânţă depusă în haosul lăuntric al candidatului de *influenţa spirituală,* care i-a fost transmisă; în schimb, iniţierea efectivă reprezintă germinarea seminţei, dezvoltarea şi creşterea, prin care ea se transformă în plantă (de unde şi termenul de *neofit),* printr-o trecere de la potenţa la act.

Apartenenţa obligatorie la exoterismul tradiţional (îndeobşte, religios) apare ca inevitabilă tocmai fiindcă ezoterismul este conţinut/ înglobat în exoterism ca nucleu interior. Activitatea iniţiaticâ nu e posibilă, pe plan ezoteric, în afara participării efective, mai întâi, la o formă exotericâ. Parcursul ezoteric, dincolo de referinţele teoretice, presupune necesarmente alipirea la o formaţiune iniţiaticâ activă.

Normal şi ideal este ca aspirantul la iniţiere să ia ca bază de plecare spre calea ezoterismului tradiţia exotericâ în care s-a născut, în primul rând, din motive vitale de corespondenţă cu mediul respectiv, care merg dincolo de simplele consideraţii de ordin exterior. Se poate însă ca într-o formă religioasă vie ezoterismul corespunzător sâ fie atât de resorbit şi de închistat, încât să ajungă inaccesibil, iar organizaţiile iniţiatice prin care acest ezoterism ar trebui sâ se manifeste să fie totodată pe cale de dispariţie. Pentru aderarea la o organizaţie iniţiaticâ veritabilă, deci tradiţională, nu contează atât voinţa aspirantului, cât disponibilitatea organizaţiei respective de a-l primi. Cu alte cuvinte: maestrul îndrumător apare, atunci când discipolul s-a maturizat atingând gradul suficient de pregătire prealabilă...

Simbolismul este limbajul predilect al ezoterismului, utilizat în învăţământul iniţiatic. Reprezintă o ştiinţă exactă, care oferă cheia reprezentărilor tradiţionale arhaice, antice sau orientale, fără de care aceste forme de expunere ar rămâne neinteligibile.

Simbolismul este expresia naturala şi universala *(naturală* - pentru că rezidă în firea lucrurilor şi *universală* - pentru că e susceptibilă de aplicaţii nelimitate în toate ordinele Realului.)

Simbolul permite o aprehensiune a Adevărului, pe care gândirea discursivă n-o poate traduce adecvat. (Simbolismul se bazează pe gândirea analogică şi pe legea corespondenţelor.)

Deşi indispensabilă activităţii intelectuale, *abstracţiunea* singura nu îngăduie înţelegerea adevărurilor spirituale. Simbolurile, în schimb, uşurează trecerea din ordinul sensibil în cel spiritual. (Riscul simbolismului însă constă în deturnarea în favoarea imaginarului, provocând o abatere de la rigoare, închipuirea putându-se substitui inteligenţei.) Simbolurile fac sensibile orice concepte inteligibile, fiind, de fapt, mediatori. Au caracter dual, comportând un sens dublu, ba chiar multiple interpretări coerente. La fel de adevărate din diferite puncte de vedere, ele permit traducerea în valori opuse sau complementare.

Ele implică un ansamblu de idei în mod global, şi nu analitic. Sintetice şi intuitive, simbolurile sunt mai degrabă un mod de expunere decât unul de exprimare, dispunând de o mare varietate: cuvinte, mituri *(simboluri verbale),* numere, semne, grafeme, gesturi etc. Prin simbolism, care nu este un limbaj cultural, ci unul natural, ezoterismul este accesibil iniţiatului şi deopotrivă exoteristului - omului de rând - datorita multiplelor niveluri de lectură. Fiecare înţelege în felul său. O reţea de analogii intră în joc, iar spiritul stabileşte legaturi vii şi corespondenţe profunde, graţie cărora secretul dăinuieşte. Ezoterismul dispune de procedee complexe prin care cunoştinţele pot fi dezvăluite, fără ca secretul să fie violat. Aceasta e funcţia labirinturilor enigmelor, dansuriJor, măştilor, miturilor etc.

La limită, însuşi sensul literal provine dintr-un simbol a cărui imagine a fost de mult timp ştearsă prin automatismul inconştient al obişnuinţei. Sintetizând aspectul fizic, sensul literal, cu cel figurat, simbolul oferă o cunoaştere lăuntrică coexistentă vieţii: o conştiinţă superioara, recunoscută ca atare, o coexistenţa şi o *co-ştiinţă* inseparabilă de persoana pe care iniţierea o naşte şi căreia îi este raţiunea de a fi.

Ritul[101] este elementul esenţial pentru transmiterea influenţei spirituale în cadrul iniţierii, când se realizează alipirea la un „lanţ“ iniţiatic, continuu din vremuri imemoriale. Fără rituri, n-ar exista nicicum iniţiere. Prezenţa riturilor este comună tuturor instituţiilor tradiţionale, indiferent că sunt de ordin exoteric sau ezoteric. Acest caracter este consecinţa elementului „neuman" implicat în mod esenţial în asemenea instituţii, fiindcă întotdeauna riturile pun omul în raport direct sau indirect cu un ordin superior de realitate, care depăşeşte individualitatea[102], aparţinând altor stări de existenţa. Comunicarea se stabileşte cel mai adesea prin modalităţile subtile ale individului. De aceea, ea poate să nu fie conştientizată, majoritatea oamenilor

---

101 *Apud* Rene Guenon, *op. cit.,* cap. XV.

102 Riturile n-au nimic comun cu obiceiurile omeneşti şi nici cu ceea ce în mod total eronat etnografii şi sociologii numesc *rituri iniţiatice,* care se referă doar la intrarea unui individ într-o organizaţie socială exterioară, singura calificare cerută fiind doar împlinirea unei anumite vârste.

fiind astăzi incapabili să-şi transfere centrul conştiinţei în asemenea modalităţi subtile (psihice). Ritul îşi poarta eficacitatea în el însuşi, fie că efectul e aparent sau nu, fie că e imediat sau amânat, desigur, cu condiţia să fie îndeplinit conform regulilor tradiţionale care-i garantează valabilitatea (în sanscrită, *amrita,* „ordine"). In afara acestora, totul s-ar reduce la o formă goală şi la un simulacru zadarnic. Eficacitatea ritului n-are nimic „magic", ea rezultând firesc din legile net definite după care acţionează influenţele spirituale de transmis. Legile acestea se aplică tocmai prin „tehnica" rituală care le face operante. Riturile iniţiatice conferă un caracter definitiv şi de neşters.[103] Trebuie însă făcută distincţia între *treptele* sau *gradele* iniţiatice şi *funcţiile* iniţiatice, acestea din urmă putând fi temporare. Calitatea iniţiatică odată primită, nu depinde de faptul de a fi membru activ al unei organizaţii. Din clipa în care s-a produs, alipirea la o organizaţie tradiţională nu mai poate fi rupta, ea subzistând chiar şi atunci când membrul respectiv nu mai are nicio relaţie aparenta cu acea organizaţie. Legătura stabilită prin iniţiere nu depinde de împrejurări de ordin „administrativ" (gen demisie, excludere), care nu afectează decât relaţiile exterioare,

[103] De aceea nu se pot repeta sau reînnoi pentru un acelaşi individ.

pentru că singurele care contează sunt realităţile interioare, în cazul acesta, ireversibile. Originea riturilor este neomenească şi nu există vreun autor sau inventator de rituri ori de simboluri, pentru că omul nu poate să dea naştere unor lucruri de ordin transcendent.

Ritul nu e decât punerea în mişcare a unui simbol, iar simbolul este fixarea unui rit. Orice rit are necesarmente un sens simbolic şi orice simbol produce asupra celui care meditează asupra lui, cu aptitudinile şi înclinaţiile necesare, efecte riguros comparabile cu acele ale riturilor propriu-zise, bineînţeles, cu condiţia prealabilă a existenţei transmisiei iniţiatice regulare.

> în terminologia specializata masonică sunt necesare unele distincţii semantice, deoarece o serie de cuvinte, precum *obedienţă, ordin, regim, rit* pot genera confuzii, în vorbirea curentă, neavând fiecare o accepţiune bine precizată. în realitate, această serie de termeni reprezintă un continuum semantic, în care cei extremi constituie doi poli, iar ceilalţi doi sunt intermediari: deşi *ordin* şi *regim* sunt noţiuni apropiate, se poate constata ca, de obicei, *ordin* se foloseşte pentru *obedienţă*, iar *regim* pentru *rit. Obedienţa* se referă la *structura administrativă* în care se inserează *ritul,* care reprezintă *sistemul* masonic în privinţa scării sale de *grade* (inclusiv *ritualurile* acestora). Acelaşi *rit* poate fi practicat de *obedienţe* diferite, dar şi o singură *obedienţă* poate practica mai multe *rituri.*
>
> *Ordin* este întrebuinţat adesea ca sinonim pentru *obedienţă,* deşi conotaţiile sunt diferite: primul sugerează unitatea elementelor componente ale unei asociaţii masonice (membri, rituri etc.), iar al doilea sugerează diviziunea creată prin existenţa diferitelor ordine.
>
> în concluzie, noţiunile de *obedienţă - ordin - regim - rit,* nu se ierarhizează, ci formează o serie orizontală continuă, în care nuanţele referitoare la *formă* şi la *conţinut* se dozează în diferite proporţii.

Ritual este un adjectiv derivat din *rit*[9] apoi resubstantivat, cuvântul a căpătat o nuanţare mai restrictivă semantic, particularizându-şi sensul Ia aspectul dinamic, *in actu.*

Roza-Cruce, rozacrucieni, rozacrucianism[104]. Roza-Cruce defineşte o treapta superioară de iniţiere efectivă, o stare spirituală, a cărei realizare nu presupune în

---

[104] *Apud* Rene Guenon, *op. cit.,* cap. XXXVIII.

mod necesar apartenenţa la o asociaţie definita. Adevăraţii Roza-Cruci n-au alcătuit niciodată vreo organizaţie ierarhizată.

Simbolul Roza-Crucii ilustrează reintegrarea fiinţei în centrul stării umane şi deplina expansiune a posibilităţilor sale individuale izvorând din acest centru.

Roza-Cruce reprezintă perfecţiunea stării umane, marcând restaurarea *stării primordiale* sau, altfel spus, desăvârşirea iniţierii efective în „micile mistere[44] (echivalent al *omului veritabil,* în daoism). Cei care au posedat acest grad au apărut ca Roza-Cruci doar din motive contingente, iar în alte împrejurări, s-au manifestat cu alte nume şi sub alte aspecte.

Numele provenit din simbolul Roza-Crucii n-a fost aplicat unui grad iniţiatic decât începând din secolul al XlV-lea şi numai în lumea occidentală, neaplicându-se decât *hermetismuiui* creştin. „Legenda[44] lui Christian Rosen- kreutz nu se referea la un personaj istoric, ci la unul pur simbolic, reprezentând o entitate colectivă.

După distrugerea Ordinului Templului, iniţiaţii s-au reorganizat, dar pe ascuns, fără să-şi mai ia ca punct de sprijin o instituţie cunoscută în exterior, expusă la rândul ei distrugerii. De aceea, colectivităţii Roza-Crucilor i se zicea „Colegiul invizibililor[44].

Posesori ai unui grad înalt de iniţiere, adevăraţii Roza-Cruci au fost prezenţi, până la mijlocul secolului al XVIl-lea, când, în urma încheierii Tratatelor de Pace din Westfalia, creştinătatea medievală a fost înlocuita cu
o organizare exclusiv „politică[44], în sensul modem şi profan al cuvântului. Atunci, ei s-au retras undeva în centrul suprem al lumii, loc în care sunt păstrate în stare latentă, până la sfârşitul ciclului actual, toate formele tradiţionale care au încetat sâ se mai manifeste în exterior.

Adevăratul Roza-Cruce este, în esenţă, o stare spirituală, deci pur lăuntrică, una care nu poate fi judecată după semne exterioare. Tocmai în virtutea rolului lor, Roza-Crucii n-au lăsat nicio urma vizibila în istoria profană.
însăşi calitatea lor le interzicea sâ se prezinte ca simpli indivizi, vorbind în nume propriu. Dacă un Roza-Cruce a scris vreodată ceva, nu putea fi decât o lucrare strict anonimă. Advăraţii Roza-Cruci au râmas întotdeauna necunoscuţi, pentru câ ei nu se puteau prevala de acest titlu. Dacă, totuşi, s-a întâmplat ca un Roza-Cruce adevărat sâ fi jucat vreun rol în evenimentele exterioare, asta a fost cu putinţă mai curând în pofida calităţii sale decât din cauza ei. Dar atunci, istoricii sunt departe de a bănui măcar această calitate.

De altfel, mijloacelor de investigaţie ale istoriei profane le scapă multe lucruri,

deoarece prin însăşi natura lor nu pot să sesizeze decât partea exterioară („din afară") a evenimentelor. Personajele ale căror nume sunt în general cunoscute ca Roza-Cruci (mai ales autori de scrieri) sunt, în majoritatea cazurilor, oameni influenţaţi sau inspiraţi mai mult sau mai puţin direct de Roza-Cruci, cărora le-au servit oarecum drept purtători de cuvânt (de exemplu, Leibniz, Robert Fludd etc.).

Despre ei se poate spune, cel mult, că au fost rozacrucieni, chiar dacă n-au făcut parte din grupări pretins rozacruciene care au apărut în număr destul de mare în secolul al XVlI-lea. Tendinţa de a atribui calitatea de Roza-Cruce celor care abia sunt pe calea care ar duce spre iniţierea efectivă, fără a fi atins măcar primele trepte ale acesteia, este o extindere abuziva şi total nelegitimă.

De altfel, apariţia primelor manifestări „rozacruciene" este cel puţin îndoielnică, dacă nu chiar suspecta. Primele manifeste anonime, *Fam a Frater- nitatis* şi *Confessio Fratemitatis Rosae Cruciş. Ad eruditosEuropae,* publicate la Cassel (Germania), în 1614 şi, respectiv, în 1615, pomenesc prima oară de fraternitatea Roza-Crucilor, în cadrul unui proiect de reformă generala şi universală a lumii. Ele au fost urmate de publicarea în 1616 a unui alt text - *Cununiile chimice ale lui Christian Rosenkreutz,* având un autor cunoscut de data asta, tânărul student protestant din Tubingen, pe nume Johann Valentin Andreae (1586-1654), cel care redactase şi manifestele anonime, în 1602- 1604, acestea fiind publicate abia în 1614 şi 1615. Autorul respectiv recunoştea la bătrâneţe, într-o *Autobiografie,* tipărită însă abia în 1799, că scrierile acelea fuseseră o şotie tinerească (ludibrium), o plăsmuire în cadrul unei farse...

E vorba despre un grup de studenţi luterani din Tubingen, printre care, alături de Johann Valentin Andreae, se aflau Tobias Hess (1558-1614), Wilhelm Wense şi Christoph Besold (1577-1638), avându-1 drept mentor pe teologul Johann Amdt (1555-1621). Analiza textelor denotă ca erau inspirate de utopia lui Tommaso Campanella, *Cetatea Soarelui,* sub semnul unei viziuni socio-teocratice. Iar personajului Christian Rosenkreutz se pare că i s-a construit biografia legendara, amestecând frânturi din viaţa lui Gioacchino da Fiore/ Ioachim din Flora (-1130-1202), a lui Thomas â Kempis/ Thomas von Kempen (1379/1380-1471) şi a lui Aegidius Gutman (1490-1584), alchimist german din Suabia, ca şi Johann Valentin Andreae.

Pe fondul unei epoci frământate de tulburările religioase iscate de Reforma, în secolul anterior, caracterul subversiv anticatolic este evident mai ales prin polemicile stârnite ulterior. Pe lângâ influenţele contemporanilor germani protestanţi, se regăsesc şi acelea provenite din scrierile alchimice, precum *Amphitheatrum Sapientiae Aetemae* (1595) a lui Heinrich Khunrath (-1560-1605) sau *Naometria* (1604) lui Simon Studion (1543-1605).

Se cunosc astăzi patru manuscrise din *Fama Fratemitatis,* care circulau deja prin 1608 în mediile alchimiştilor. De pildă, Johann Hartmann de la Universitatea din Marbourg i-a transmis o copie, în 1611, medicului danez Ole Worm. La fel, Adam Haselmayer, adept din Tirol al lui Paracelsus, a primit de la Tobias Hess, în 1610, un exemplar din *Fama Fratemitatis,* pe care, în 1612, I-a oferit protectorului sâu, Auguste d'Anhalt-Plotzkau, interesat de alchimie şi cunoscător al operelor lui Paracelsus şi ale lui Valentin Weigel, sperând - fără succes însă ca acesta sâ fie tentat sâ se erijeze în factorul politic care sâ promoveze reforma universala anunţată de Roza-Cruci. Aproape concomitent cu tipărirea primului manifest rozacrucian, în 1614, a apărut şi răspunsul entuziast al lui Adam Haselmayer (mult timp considerat un personaj fictiv), în care-i prezenta pe fraţii Roza-Cruci drept discipoli ai lui Paracelsus şi anunţa sfârşitul iminent al lumii, urmând împărăţia Sfântului Duh, numită *Cea de a Patra Monarhie,* în *Fama Fratemitatis.* Tentativa de a-l atrage pe suzeranul sâu catolic, arhiducele Maximilian al IlI-lea al Austriei, în asemenea proiecte de anvergură globala s-a sfârşit tragic pentru vizionarul Adam Haselmayer care a fost arestat şi trimis le galere...

în timp ce agitaţia polemicilor pălea, în absenţa vreunei reacţii a Roza-Crucilor, pentru că, în 1614-1620 cu siguranţă n-a existat vreo fraternitate Roza-Cruce, în iunie 1623, Parisul a fost împânzit de afişe care vehiculau aceleaşi himere şi aspiraţii spirituale grandioase ce fascinau imaginarul Occidentului. Abia în 1971 s-a

descoperit mărturia lui Nicolas Chorier (1612-1692), avocat şi istoric, din care rezultă că întreaga afacere a fost o cacealma înscenată de Etienne Chaume, student medicinist, împreuna cu tovarăşii săi.

Acoperită de uitare, căzută în desuetudine în a doua jumătate a veacului al XVlI-lea, efervescenţa rozacrucianistă revine în secolul al XVIII-Iea, concomitent cu avântul francmasoneriei[105], constituindu-se diverse mişcări şi grupări, precum Ordinul Roza-Crucea de aur (1710) sau Roza-Crucea de Aur a Vechiului Sistem (1777).

Un predicator silezian, Samuel Richter, a publicat la Breslau, în 1710, sub numele de Sincerus Renatus, cartea *Bereitung des Philosophischen Steins bei die Bruderschaft der Gold- und Rosenkreuzer* („Prepararea pietrei filosofale fraternitatea Roza-Crucii de Aur"), un adevărat tratat de alchimie, care se încheia cu 52 de reguli ale ordinului, stabilind printre altele că acesta avea ca funcţie suprema de conducere, gradul de *Imperator*.

Ordinul Roza-Crucea de Aur descris de Richter n-a existat nicicând. S-au răspândit, în schimb, prin Olanda, prin Germania, prin Polonia, prin Cehia, de o manieră complet haotică, o serie de grupuscule disparate, cu doctrine vagi, autointitulate Roza-Crucea de Aur. Prin intermediul lor s-a promovat filiaţia templieră în francmasonerie (baronul Karl Gotthelf von Hund und Altengrottkau (1722-1776) a întemeiat în 1756 sistemul Strictei Observanţe Templiere), cu ritul scoţian rectificat. Aceste influenţe au fost parţial respinse de Conventul general de la Wilhelmsbad, în 1782. Oricum simbolismul alchimic şi frazeologia rozacrucianâ au pătruns în terminologia masonica. în 1785 au fost publicate la Altona de un autor rămas necunoscut *Figurile secrete ale Roza-Crucilor din secolele XVI şi XVII,* volumul întâi, iar în 1788, al doilea. Cele 36 de planşe sunt vizibil inspirate de teosofi precum Jacob Bohme, Valentin Weigel, Heinrich Khunrath, care precedaseră aşa-zisa mişcare rozacrucianâ.

Peste câteva decenii, în 1777, doi aventurieri, Johann Christophe Wollner, fost pastor, şi Johann Rudolf von Bischoffswerde, ofiţer prusac, au înfiinţat la Berlin Ordinul Roza-Crucii de Aur a Vechiului Sistem, pornind de la loja masonică a celor Trei Goburi. Fârâ jenă I-au proclamat primul Roza-Cruce chiar pe Adam, iar învăţătura divină s-a perpetuat prin patriarhii biblici, cultele misteriosofice, pitagoreici, druizi etc. Ordinul fusese întemeiat de Ormus, preot alexandrin creştinat

---

[105] Fără sâ aiba vreo legatuia doctrinalâ cu rozacrucianismul, în masoneria de rit scoţian, gradul 18a primit numele de Cavaler de Roza-Cruce. O simplă chestiune de modă...

de apostolul Marcu (temă reluata mai târziu, în 1838, de Jacques-Etienne Marconis de Negre, la înfiinţarea ritului Memphis...). Ordinul s-a dezvoltat, cuprinzând în 1779 vreo 26 de cercuri în toată Germania, numărând sute de adepţi. Până la urmă, cei doi impostori au avut succes la mai marii zilei, cu mistificările lor, iar în 1786 au ajuns să fie desemnaţi miniştri, activităţile ordinului fiind sistate...

Leibniz care a tot căutat, ca şi Descartes, să dea de adevăraţii Roza-Cruci a tras o concluzie lucidă: „Tot ce se spune despre Fraţii Crucii şi ai Rozei este o pură invenţie a câtorva persoane ingenioase/[1]

In mod normal, cel mult doar aspirantul la starea de Roza-Cruce ar putea fi denumit *rozacrucian.* Nici una dintre organizaţiile „rozacruciene“ apârute începând cu secolul al XVII-lea n-a putut să-şi probeze nicio filiaţie autentica şi regulară faţă de Roza-Cruce, oricât de indirectă. Cât despre formaţiunile pseudoiniţiatice contemporane, pretins rozacruciene, ele sunt rezultatul unei uzurpări abuzive, fără a avea vreo urmă de doctrină tradiţională. Ele sunt consecinţa unor iniţiative individuale ale unor fondatori impostori, care s-au raportat arbitrar la un simbol, interpretându-l absolut fantezist. De pildă, dr Franz Hartmann (1838-1912), scriitor legat de Societatea Teosofîcâ, a promovat Ordinul Roza-Cruce Ezoteric pe baza unor pretinse descoperiri făcute la Kempten şi a publicat la Boston o reeditare a unei cârţi mai vechi, *Simbolurile secrete ale rozacrucienilor.*

Nu exista nicio diferenţă între pretinşii rozacrucieni actuali şi primul venit profan.

Raţionalism. Fetişul autorităţii raţiunii în ceea ce priveşte cunoaşterea este la originea acestei poziţii, prin care adversarii ezoterismului îi opun „dogma" reducţionistă a raţionalismului. Tocmai răsturnătorii de dogme au instaurat tirania unor caricaturi de dogme, pe care au reuşit să le impună mentalităţii europene. Sub pretextul „eliberării" gândirii, ei şi-au propagat cele mai himerice credinţe, sub formele multiple ale idolilor societăţii modeme.

Rădăcina acestor devieri, factorul cel mai important care a dus la dezordinile actuale, pe toate planurile, este *individualismul,* înţeles ca *negarea oricărui principiu superior individualităţii* (în fond, acelaşi lucru cu *umanismul* Renaşterii). [*Individualitatea* nu reprezintă decât o *unitate* relativă, nu este o fiinţă totală, ci numai o stare particulară a fiinţei manifestate, supusă unor condiţii determinante speciale, specifice gradului respectiv al Existenţei universale. Prezenţa *formei* printre aceste condiţii este caracteristică tuturor stărilor individuale (şi stării individuale, ca atare, luata în general). De aceea *individual* este corelabil cu *formal,*

până la echivalare.]

Una dintre consecinţele individualismului în gândirea filosofică este *raţionalismul,* constând în negarea intuiţiei intelectuale şi tinzând să facă dintr-o facultate pur umană şi relativă partea superioară a inteligenţei, ba chiar de a o reduce la ea în exclusivitate. Prin această gravă anomalie, civilizaţia modernă s-a dezvoltat numai în sensul material. Regresiunea e atât de avansată, încât astăzi nu se mai ştie ce e intelecţia, ba chiar se ignoră că aşa ceva ar putea exista.

Raţionalismul rămâne expresia unei tendinţe simplificatoare, tipic moderniste, de a reduce lucrurile la elementele lor inferioare. Inteligenţa n-a mai rămas decât un mijloc de a acţiona asupra materiei şi de a o plămădi în scopuri practice. Ştiinţa s-a restrâns într-atât, încât nu mai contează decât în măsura în care e susceptibilă de aplicaţii industriale.

Dacă scolasticii distingeau net *ratio* de *intelectus,* Descartes, cu care debutează raţionalismul, este cel care a limitat inteligenţa la raţiune. Deşi curentele iraţionaliste au reacţionat împotriva raţionalismului, ele nu s-au îndoit însă o clipă de reducerea inteligenţei la raţiune. Intuiţia intelectuală - *intelecţia* - era o facultate de cunoaştere nemijlocită (ca şi forma de bază a cunoaşterii - intuiţia senzoriala), prin care subiectul cunoscător devine vremelnic obiectul de cunoscut; este cunoaşterea prin identificare. Cunoaşterea raţionala este mijlocita, indirectă, deoarece cu ajutorul cuvintelor din limbajul natural raţiunea stabileşte doar raporturi (de altfel, în latină, *ratio* = „raport, calcul").

Raţionalismul limitează totul la raţiune, negând orice principiu superior ei. Dar raţiunea reflecta lumina intelectului în domeniul individual; izolată de principiul ei transcendent, raţiunea e orbită. Pierzând contactul, comunicarea cu intelectul supraindividual, raţiunea va tinde numai în jos, spre polul inferior al existenţei, înfundându-se în materialitate.

Raţionalismul rămâne expresia unei tendinţe tipic moderniste de simplificare şi de uniformizare, înlăturarea supraindividualului reducând totul la individual, iar apoi, în cadrul acestuia, doar la modalitatea corporală şi, în sfârşit, pe aceasta la un simplu agregat de determinări cantitative.

Ştiinţa modernă a decăzut la nivelul a ceea ce s-ar putea numi *ignoranţa savantă,* din cauza respingerii principiilor de ordin universal. Ea a cunoscut o împrăştiere pe orizontală, la suprafaţa, pierzând în profunzime. Raţionalismul a atras după sine în egală măsură cu împuţinarea intelectuală o dezvoltare a sentimentalismului. Cunoscut fiind paradoxul prin care apostolii toleranţei devin cei mai aprigi intoleranţi, la fel şi raţionaliştii, deşi se voiau campionii judecăţii neutre,

dau dovadă - departe de a trece totul prin ascuţişul minţii - de o nefirească patima partizană şi printr-o ură fanatică faţa de tot ce-i contrariază în tendinţele lor sau faţă de tot ce le depăşeşte înţelegerea.

In numele superiorităţii şi supremaţiei raţiunii, ezoterismul este respins de obicei, precum un fleac derizoriu. Atitudinea raţionalistă este condamnarea pătimaşă, fârâ nicio urmâ de raţionalitate... Raţionalismul neagă aprioric ezoterismul, pentru că de fapt, nici nu-l gândeşte, ba chiar scoate noţiunea de ezoterism din gândire. în contrapartida, ezoteriştii n-au negat niciodată raţiunea, ci au clasat-o pur şi simplu drept un mijloc potrivit unui anumit domeniu. Prejudecata raţionalistă neagă ezoterismul, în timp ce dinspre acesta, raţiunea n-a fost dispreţuita vreodată, ba chiar i s-a căutat un fundament şi un temei, găsindu-i drept prelungire firească - intelectul (spiritul).

Zeul Thot[1]. în Egipt, numele zeului Thot se pronunţa *Dahaut* (în babiloniană, *Tihut,* iar în feniciană, *Taaut).* La Philon din Alexandria apărea forma *Tautos.* Fiind întruchipat de o pasăre ibis sau de un pavian (maimuţă cu coadă), se consideră câ originea cultului a fost în noma Deltei Nilului, care are ibisul emblemă. (De altfel, mai multe oraşe îi erau consacrate în Deltă.)

In Egiptul de Sus unde se afla locul de cult cel mai însemnat al lui Thot - Hermopolis Magna, era o zeitate anterioară numită Hezur, întruchipată de un pavian. Ca stăpân al „lumii de dincolo*[1], Duat, zeul Thot apărea reprezentat cu un cap de maimuţă, iar în mână ţinea pasărea ibis. Preluând caracterele lui Hezur, Thot a devenit în Egiptul de Sus, *cel mai mare din ceata albă,* iar mai apoi, *cel mai mare dintre cei cinci,* un zeu agrar.

în timpul Vechiului Imperiului, Thot era considerat şi *stăpânul Ţărilor străine.* Dar cel mai însemnat rol al lui a fost cel de *stăpân al Lunii,* în aceeaşi perioadă fiind numit *Ioh-Thot* = „Lunâ-Thot“. Mai târziu i s-a spus *Aton de argint* (respectiv, un metal lunar). Fiind zeul Lunii, Thot era şi *zeul timpurilor,* socotind anii de viaţâ ai Omului. Thot mai era şi *stăpân peste destin.* Totodată, Thot a fost *zeul scrierii,* patronând socotelile, bibliotecile şi arhivele. De aici, adoraţia scribilor pentru Thot care dăruise lumii scrierea, dar în acelaşi timp cu vorbirea clară. De asemenea, Thot a fost *Domnul legilor* şi *apărătorul medicilor.* Ca posesor al cuvântului magic, Thot era un zeu creator; puterea sa creatoare, conferind statut existenţial, era totuşi limitata de aceea a lui Ra - *Soarele.*

Thot a fost însă cel mai apropiat de Ra, Luna fiind complementară Soarelui. Thot era *scribul Iui Ra* şi al *eneadei divine* din On (Heliopolis), după cum era şi *vizirul* (adicâ, prim-ministrul) *lui Ra,* reprezentând protectorul ordinii în lume. Thot

stătea în barca solară a lui Ra, având alături pe soţia sa, Maat - *adevărul şi dreptatea.*

Ca zeu principal, Thot luase parte la geneza lumii, Ptah, zeul suprem la Memphis, pronunţând cuvântul Zămislitor, cu limba lui Thot. De asta a şi

. [1] *Apud* Constantin Daniel, *Cultura spirituală aEgiptuIui antic,* Ed. Cartea Românesca, Bucureşti, 1985, pp. 278-281. *Cf.* Rene Lachaud, *Thot-Hermes - symbolisme sacre egyptien,* Ed. Ramuel, 1977, Edition de la Pierre Philosophale, 2011.

fost numit *limba lui Ra, stăpân al cuvintelor divine,* iar în texte târzii, *inima lui Ra,* deoarece din ea porneau gândurile creatoare, cugetările, puterea cunoaşterii. Thot era considerat fiul cel mai mare al lui Ra, nascându-se din gândurile inimii[1] sale. La Abydos, i se spunea *Thot, puterea zeilor,* fiind adorat întruchipat unui toiag.

In epoca elenista, sub Dinastia Lagidă, lui Thot i s-a spus *Hermes Trismegistos* („de trei ori mare"). El ar fi scris *Cartea răsuflărilor,* pentru ocrotirea celor morţi.

Nevestele lui Thot erau Maat şi Şesat, iar la Hermopolis Magna, loc în care era adorat Seth, soţia lui Thot era Nehauetaui.

Thot era sâbatorit în ziua a 19-a a primei luni, oficiindu-se şi la mormintele defuncţilor. în cadrul ceremoniei, era numit *arbitrul,* în timp ce se striga *Dulce e Maat!* şi se mâncau smochine cu miere.

Grecii I-au identificat târziu pe Thot cu Hermes (poate de la Armaîs al egiptenilor), acesta fiind la ei doar mesagerul zeilor şi protectorul neguţătorilor (echivalentul lui Mercur, la romani), pentru ca Thot era un bun orator, având calitatea de zeu al lumii de dincolo şi de psihopomp (conducător/ călăuza a sufletelor). Evreii îl echivalau cu Enoh, iar arabii, cu Idris.

Gelu Voican Voiculescu *Bucureşti, 10 septembrie 2012*

Pentru egipteni, ca şi pentru popoarele semitice, inima este sediul intelectului.

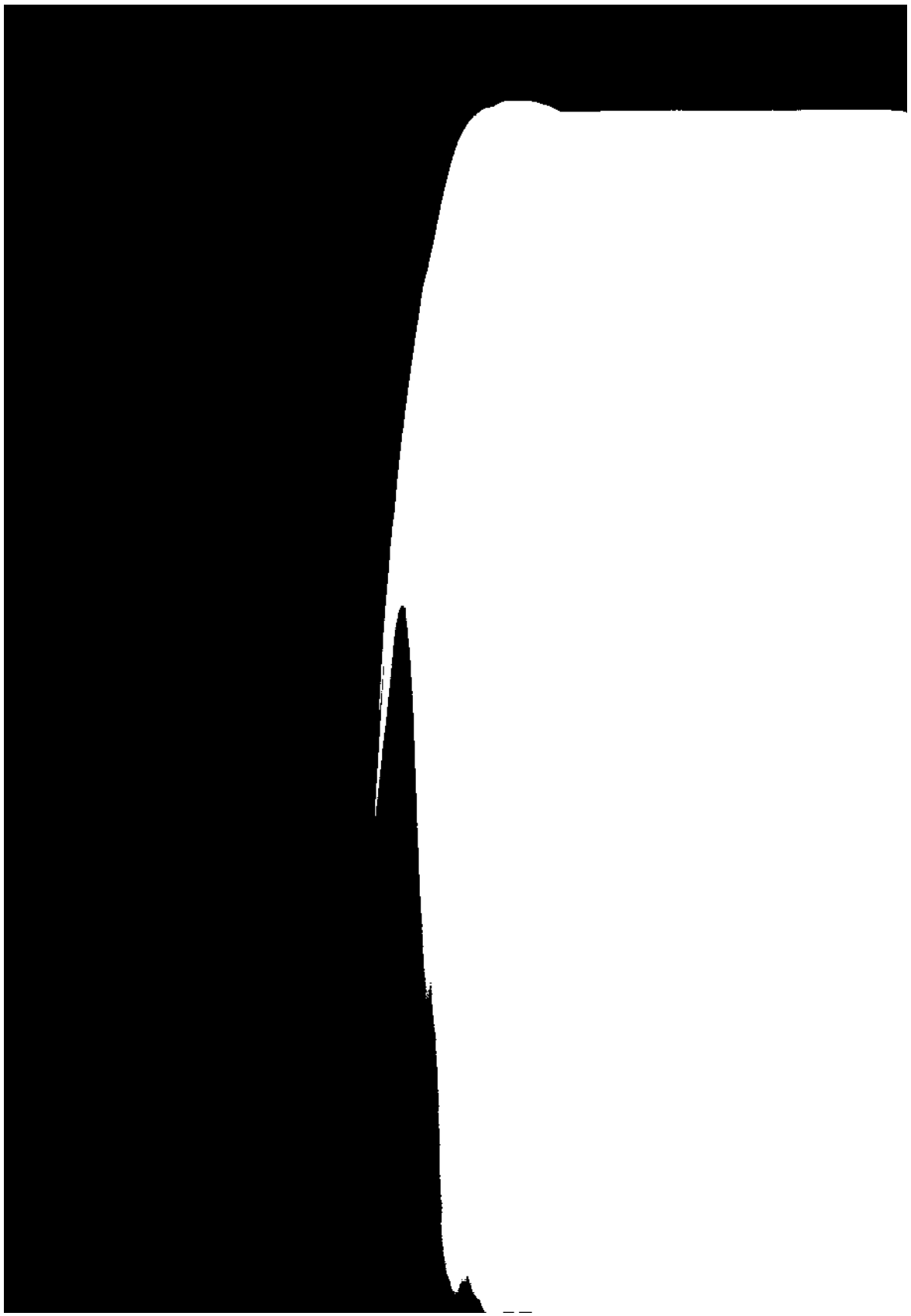

CUPRINS

Minunatul grimoar al castelului Dampierre 5
Gărzile de corp ale lui Francisc al II-lea, duce de Bretania 152
Cadranul solar al Palatului Holyrood din Edinburgh 201
Paradoxul progresului nelimitat al ştiinţelor 216
Domnia Omului 218
Potopul 220
Atlantida 225
Focul devastator 227
Vârsta de Aur 232

Adevărata identitate a lui Fulcanelli, postfaţă de GELU VOICAN-VOICULESCU .. 237

[1] Paul Vitry, *Michel Colombe et Ia sculpture franşaise de son temps*, E. Levy, 1901, p.

395 si urm.

III

Prima din cele patru statui pe care o să le studiem e cea care ne oferă diversele atribute menite sâ precizeze expresia alegorică a *Dreptăţii:* leu, balanţă, sabie. Dar, în afară de semnificaţia ezoterică, net diferită de sensul moral destinat acestor atribute, figura lui Michel Colombe prezintă şi alte semne revelatoare ale personalităţii sale oculte. Nu este detaliu, oricât de infim, care să poată fi neglijat în toată analiza de acest tip, fără să fi fost în prealabil examinat serios. Tunica de hermina pe care o poartă *Dreptatea* e bordurată cu *roze* şi *perle.*

V

„Cu acoperământ de matroană[11] - aşa se exprimă Dubuisson-Au- benay în al său *Itinerar în Bretania,* în 1636 -, *Cumpătarea* lui Michel Colombe este

înzestrată cu atribute asemănătoare celor care i-au fost date de Claude Cochin. Potrivit acestuia, ea este „îmbrăcată în haine simple, având într-o mână o zăbală cu căpăstru şi, în cealaltă, pendula unui orologiu sau balansierul unui ceas[11]. Alte figuri o prezintă ţinând un frâu sau o cupă. „Destul de des“, spune Noel, „ea pare sprijinită de un vas aşezat cu gura în jos, având o zăbală în mână sau amestecând vinul cu apă. Elefantul, care trece drept animalul cel mai sobru, este simbolul ei. Cesare Ripa îi menţionează două embleme: una reprezentând o femeie cu o ţestoasă pe cap, care ţine în mâini un

II. Kohl-Stein, în apropiere de Zwickau. Există aici un filon bun de pietriş şi de marcasite de plumb. Mai înapoi, la Gabel, există un fierar pe nume Morgen-Stem, care ştie unde se află o mină bună şi un canal subteran, unde există crevase care au fost făcute. înăuntrul lor, sunt

V. La Grals, în Voigtland, sub Schlossberg, exista o gradină unde se află o bogată mină de aur, aşa cum avertizasem cu puţin timp în urmă.

Băgaţi bine de seamă.

VIII. La Hundes-Hubel, se găseşte un şanţ unde sunt seminţe de aur în cantitate mare. Acest şanţ este în burg, lângă o fântână unde oamenii se duc sâ ia apă de băut.

[1] Din punct de vedere cabalistic, îmbinarea materiei prime cu aurul olimpic sau divin şi cu mercurul. în povestirile cabalistice, acesta din urma poartă mereu numele de Antoine, Antonin, Antolin etc., cu epitetul de pelerin, mesager sau călător.

[1] *Ordinul Scaietelui,* creat de Iacob al V-lea, rege al Scoţiei, în 1540, se compunea Ia origine din doisprezece cavaleri, ca toate frăţiile derivate din *Masa Rotundă.* Mai era numit *Ordinul Sfântului Andrei,* pentru câ o capelă a catedralei, dedicată apostolului, le era

în mod specia] destinata, pentru câ în decoraţia acesteia figura efigia lor şi, în fine, pentru câ sărbătoarea Ordinului se celebra pe 30 noiembrie, ziua Sfântului Andrei. Suprimat în 1587, el a continuat sâ existe în secret şi a fost restabilit în 1687.

[1] In greceşte, Agapa sau AprjQa, perfectul de la âQttQLcrkw, înseamnă *a fi legat, fixat, oprit, ferm, nemişcat.*

[1] Versiunea română în traducerea lui Dan Alexe: Fulcanelli, *Misterele catedralelor şi interpretarea ezoterică a simbolurilor hermetice ale Marii Opere,* Ed. Nemira, Bucureşti,

1997,201 p. (ediţia întâi românească, după ediţia princeps din 1926); ediţia a doua românească, după ediţia a cincea franceză din 1979: *idem,* Ed. Nemira, Bucureşti, 2005, Colecţia Totem, 232 p.

[1] Versiunea română în traducerea Lilianei Urian: Fulcanelli, *Tainele alchimiei,* Ed. Nemira, 2011, colecţia Porta magica, voi. I, 264 pagini.

arheologice din 1980 şi din 2010 au arătat însâ că realităţile istorice nu corespund cu comportamentele atribuite de imaginaţia autorului oamenilor din acele timpuri.

tradusa în românește, cu titlul *Originile alchimiei,* Ed. Herald, București, 2012.)

[2] Ediţia a doua adăugită, apărut la Ed. Jean-Jacques Pauvert, 1979 (1990), iar cea de a treia la Gutenberg Reprints/ Ed. J.-C. Bailly, 1998 (2006).

Acelaşi autor a tradus şi a publicat Hermds Trismegiste, *Corpus hermeticum,* Ed. Les Belles Lettres, Paris, 1946-1954, în 4 volume.

[11] *Chrysopoeia* este şi titlul unei reviste publicate de Societe d'fitude de l'Histoire de

l'Alchimie („Societatea pentru Studiul Istoriei Achimiei").

şi autorul unui *Manual de alchimie,* apărut în 1960 şi tradus în franceză în 1974, precum şi al volumului *The alchemist of the Rocky Mountains,* Salt Lake City, 1976.

[1] *A pud* Rene Guenon, *op. cit.,* cap. XX.